

Törvényhozási hajrá

A Gazdasági Versenyhivatal tavaszi összefoglalóját tartja kezében a Kedves Olvasó. A számos versenytanácsai és bírósági döntés mellett röviden beszámolunk arról, hogy ismét módosította az Országgyűlés a versenytörvényt. Mint arról Nagy Zoltán, a GVH elnöke a májusban megrendezésre került nemzetközi versenyjogi konferencián is beszámolt, az új szabályok egyrészt a gyakorlati tapasztalatok alapján finomítják a törvényszöveget, másrészt néhány érdemi újítást is tartalmaznak. Így például követve az európai trendet, Magyarországon is bevezetésre kerül a fúziók értékelését szolgáló versenycsökkentő teszt, felváltva a korábbi dominancia-tesztet. Érdemi változást ez vélhetőleg csak az ügyek kis hányadánál jelent majd, nevezetesen azokban a helyzetekben, ahol a piaci szereplők számának a csökkenéséből úgy adódhat a fogyasztókra hátrányos versenyprobléma, hogy sem egyedi, sem közös erőfőlényt nem lehetne bizonyítani. Jobban kezelhetők lesznek például azok a helyzetek, ahol egy nehezen támadható, kevés szereplős piacon a második és harmadik vállalkozás fonó-

dik össze. Egy másik említésre érdemes változtatás szintén európai tendenciát követ. Részletesen kodifikálásra kerültek a kartellek leleplezését segítő engedékenységi politika eljárási és anyagi jogi szabályai. A kartell részleteit feltáró vállalkozás és a Versenyhivatal közötti nagyfokú bizalomra építő rendszer garanciális jellegének megerősödésével még több sikeres kartell eljárásra lehet számítani. A jövőben a Versenytanács egy különleges, rövid eljárásban dönt arról, hogy az ex-kartelltag által benyújtott bizonyítékok alapján indokolt-e számára a kiszabható bírság alóli mentesülés.

Június első napjaiban sor került egy másik, a hivatal és természetesen a piaci szereplők életét is jelentősen befolyásoló törvénycsomag elfogadására. Egy éves késlekedéssel ugyan, de végül is jóváhagyta az Országgyűlés a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat tilalmazó uniós irányelvvel összhangban lévő törvényt (angol rövidítése után UCP-törvény). Össztől új, részletesebb szabályokat kell érvényesítenie a fogyasztók megtévesztése terén a GVH-nak és társhatóságainak, a

Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóságnak és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének. A most már európai szinten egységesen érvényesülő szabályok a mára kialakult, versenyorientált fogyasztóvédelmi rendszert nem rendezik át alapjaiban. Újdonságot jelent az a hosszadalmas lista, amely a tisztességtelen üzleti gyakorlat általános tilalmán túlmenően, azt konkrétul tilalva bizonyos praktikákat mindenképpen jogsértőnek minősít. A versenytörvény alapján kialakított szigorú, de következetes bírság módszer minden bizonynyal az UCP-törvény égisze alatt is tovább élhet. Maga az irányelv is elvárja a tagállamoktól, hogy a tisztességtelen üzleti gyakorlatot folytató kereskedőt kellő mértékű szankció sújtsa.

Tóth Tihamér

2 Előszó

A GVH döntései

- 4 Az elmúlt három hónap döntései
- 5 Apró betűs tájékoztatás a szemüvegkeret reklámban
- 5 Fantom társkereső hirdetések
- 6 Piac tisztítás a szélessávú internetszolgáltatók háza táján
- 7 Visszaélt erőfölénnyel a TIGÁZ

Tárgyalóteremben történt

- 8 Helyben hagyta a Fővárosi Bíróság a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése verseny szabályzata ügyében hozott GVH döntést
- 9 A Fővárosi Ítéltábla szerint is lényeges körülmény a futballmérkőzések élőben történő közvetítése

Fotó: MTI

- 10 Jogerősen lezárult a paprika per
- 10 Véglegesen pert nyert a GVH a pékkartellben
- 11 A Fővárosi Bíróság helyben hagyta a tojáskartell döntést
- 12 Kishírek a tárgyalóteremből

Versenypártolás

13 Kiadói könyvár – törvényben szentesítve

A GVH hírei

14 Módosult a versenytörvény

15 Versenyhivatali vezetők Budapesten

A Versenykultúra Központ hírei

16 Nemzetközi konferencia az európai versenyjogi fejleményekről

Vendégségben

19 Mindent átszövő adatvédelem?

20 Professzor Wouter Wils előadása az Európai Bizottság által kezdeményezett, a versenyfelügyeleti eljárásokban alkalmazandó tárgyalásos rendezési eljárásról

Hírek a nagyvilágból

21 A Federal Trade Commission konferenciája az egyoldalú hatások vizsgálatáról

24 Az Európai Bizottság engedélyével a Groupama felvásárolhatja az OTP Garancia Biztosítót

24 Versenyjogi fejlemények

Elemzések

26 Papp Mónika: Közösségi versenyjog és gazdasági szabadságok joga 2. rész

29 Máger Andrea: Boszorkányüldözés vagy üldözési mániák? 2.

33 Urbán Péter: Versenyszabályok alkalmazása a postai ágazatban 1. rész

Fotó: MTI

40 Bassola Bálint: Néhány észrevétel a 2000 és 2007 közötti versenytanácsi gyakorlatról

Könyvismertetés

45 Quo vadis versenyjogi jogalkalmazás Európában? – Ioannis Kokkoris könyve

A GVH tevékenysége számokban

47 Előzetes statisztikai adatok

A GVH döntései

Az elmúlt három hónap döntései

A Versenytanács az elmúlt hónapokban 43 versenyfelügyeleti eljárásban hozott döntést. Az alábbi áttekintés nem tartalmazza azokat a döntéseket, amelyeket a Versenytanács a vizsgáló végzésével szemben benyújtott jogorvoslati kérelemre hozott meg.

Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés		
Vj-69/2007.	Budapesti Elektromos Művek Nyrt.	megszüntetés
Vj-139/2007.	Nyugat-Nógrád Vízmű Kft.	megszüntetés
Vj-157/2007.	„N&P KEGYELET 2006” Temetkezési, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	megszüntetés kötelezettségvállalással
Versenyt korlátozó megállapodás		
Vj-152/2006.	Budapesti Értéktőzsde Zrt.	megszüntetés kötelezettségvállalással
Vj-164/2006.	Büki Ásványvíz- és Üdítőital Kereskedelmi Kft.	megszüntetés
Vj-28/2007.	Borsodi Sörgyár Zrt.	megszüntetés kötelezettségvállalással
Összefonódás		
Vj-179/2007.	Bólyi Mezőgazdasági Termelő és Kereskedelmi Zrt., Bólyi Agrokémia Kft.	engedélyezés, bírság a kérelem késedelmes benyújtása miatt (18 millió)
Vj-199/2007.	Bonitás 2002 Befektető és Tanácsadó Kft., Investgroup-Boly Üzletviteli, Tanácsadó és Szolgáltató Zrt.	engedélyezés
Vj-12/2008.	Agrofert Slovakia a.s., Belar a.s.	annak megállapítása, hogy az adott ügylethez nem szükséges a GVH engedélye
Vj-25/2008.	Autó Triplex Kft., Reagroup Budapest Kft.	engedélyezés
Vj-28/2008.	Pharmanova Vagyonkezelő Zrt., Veszter Kereskedelmi és Szolgáltató Bt., Ascelup 64 Gyógyszerészeti Bt., Rézkigyó Kereskedelmi és Szolgáltató Bt., Királyfi és Társa Gyógyszertár Bt.	engedélyezés
Vj-32/2008.	Arival Magyarország Járműparkkezelő Kft., X-Rent Autókölcsonzó és Flottakezelő Kft.	engedélyezés
Vj-37/2008.	Flextronics Logistics B.V., Friwo Mobile Power GmbH	engedélyezés
Vj-38/2008.	AEGON Magyarország Befektetési Alapkezelő Zrt., AEGON Magyarország Pénztárszolgáltató Zrt., UNIQA Vagyonkezelő Zrt., Heller-Saldo 2000 Pénztárszolgáltató Kft.	engedélyezés
Vj-41/2008.	Penta Investments Limited, Debreceni Hús Zrt.	engedélyezés
Fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása		
Vj-100/2007.	Proinvest 2001. Kft. és társai	megszüntetés
Vj-112/2007.	OTP-Lakástakarékpénztár Zrt.	megszüntetés kötelezettségvállalással
Vj-121/2007.	CIB Bank Zrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (90 millió)
Vj-124/2007.	Pannon Medisana Kft., Privát Kereskedelmi Kft., Rossmann Magyarország Kereskedelmi Kft., Medisana AG, Medisana Benelux NV	a Pannon Medisana Kft. esetében jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (2,1 millió), a jogsértő magatartás további folytatásának megtiltása, a Privát Kereskedelmi Kft. esetében jogsértés megállapítása, a jogsértő magatartás további folytatásának megtiltása, Rossmann Magyarország Kereskedelmi Kft. esetében jogsértés megállapítása, a Medisana AG és a Medisana Benelux NV esetében megszüntetés
Vj-128/2007.	Magyar Telekom Nyrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (10 millió)
Vj-137/2007.	AXA Önkéntes és Magánnyugdíjpénztár	megszüntetés kötelezettségvállalással
Vj-140/2007.	TEKA-Hungary Kft. és társai	megszüntetés, a TEKA-Hungary Kft. esetében kötelezettségvállalással
Vj-153/2007.	Digitania Kommunikációs Zrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (63,99 millió)
Vj-154/2007.	1 A Pharma GmbH, Sandoz Hungária K	részben jogsértés megállapítása és bírság kiszabása (1-1 millió), részben annak megállapítása, hogy adott magatartást nem ütközik a törvénybe
Vj-160/2007.	Electro World Magyarország Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (5 millió)
Vj-161/2007.	Medtrust Kereskedelmi Kft.	megszüntetés
Vj-163/2007.	Euro Credit Consulting Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (14 millió)
Vj-168/2007.	FiberNet Kommunikációs Zrt.	jogsértés megállapítása
Vj-169/2007.	Invitel Távközlési Zrt.	jogsértés megállapítása
Vj-170/2007.	Interware Internet Szolgáltató Zrt.	részben jogsértés, részben jogsértés hiányának megállapítása
Vj-173/2007.	Auchan Magyarország Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (30 millió)
Vj-175/2007.	Bricostore Hungaria Barkácsáruház Kereskedelmi Kft.	megszüntetés
Vj-176/2007.	Vodafone Magyarország Mobil Távközlési Zrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (5 millió)
Vj-190/2007.	Jakab András egyéni vállalkozó	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (150 ezer)
Vj-191/2007.	FOTEX-OFOTÉRT Optikai és Fotóciikk Kereskedelmi Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (5 millió)
Vj-198/2007.	Penny Market Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (1 millió)
Vj-202/2007.	Unitravel Utazásszervező Kft.	részben jogsértés megállapítása, részben megszüntetés
Vj-204/2007.	Xerox Magyarország Kft.	jogsértés megállapítása
Vj-206/2007.	Magyar Telekom Nyrt.	megszüntetés
Vj-208/2007.	Miskolci Bölcsész Egyesület Nagy Lajos Király Magánegyeteme	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (150 ezer), kötelezés névváltoztatásra, a jogsértő magatartás további folytatásának megtiltása
Vj-209/2007.	Crystal Institute Kft., Flavinárium Első Magyar Flavonoid és Antioxidáns Termék Forgalmazó Zrt., Dunai és Társa Betéti Társaság	jogsértés megállapítása, a jogsértő magatartás további folytatásának megtiltása helyreigazító közlemény közzétételére történő kötelezés, bírság kiszabása (Crystal Institute Kft.: 59 359 700 Ft, Flavinárium Első Magyar Flavonoid és Antioxidáns Termék Forgalmazó Zrt.: 60 874 900 Ft, Dunai és Társa Betéti Társaság: 300 000 Ft)
Vj-210/2007.	Best Reisen Utazási Iroda Kft.	jogsértés megállapítása
Vj-14/2008.	Magyar Posta Életbiztosító Zrt.	jogsértés megállapítása

Apró betűs tájékoztatás a szemüvegkeret reklámban

A fogyasztók megtévesztésére alkalmasnak találta a Versenytanács a Fotex-Ofotért Kft. televíziós reklámját, amely az „Ön vállalja a korát, mi vállaljuk a kedvezményt! Minden vásárló annyi százalék engedményt kap a szemüvegkeret árából, ahány éves!” szlogent alkalmazta. A jogsértő tájékoztatásért a vállalkozásnak 5 millió Ft bírságot kell fizetnie.

A Fotex-Ofotért Kft. 2006 novemberétől 2007 januárjáig, illetve 2007 júliusától ugyanazon év novemberéig hirdette meg a fent említett akciót, amelyről televíziós és rádióreklámokban, újsághirdetéseken, eladáshelyi plakátokon és szórólapokon, valamint saját honlapján tájékoztatta a fogyasztókat. A meghirdetett kedvezmény igénybevételének két korlátja volt a Fotex-Ofotért Kft. üzletszabályzata szerint: kizárólag komplett, szemüveglencsét is tartalmazó szemüveg megvásárlása esetén volt érvényes, továbbá a szemüvegkerethez csak vékonyított műanyag lencse volt választható. Az újsághirdetés, a plakát, a szórólap és az internetes tájékoztatás tartalmazta az akció két feltételét, míg a rádióreklám csak arra hívta fel a figyelmet, hogy az akcióban való részvételhez új, azaz komplett szemüveg megvásárlása szükséges, ugyanakkor az Ofotért üzletekben való további tájékozódásra hívta fel a fogyasztókat. A Versenytanács úgy ítélte meg, hogy a rádióreklám a gazdasági versenyre kihatóan nem befolyásolta a fogyasztók döntését, mivel az az egyik feltételt tartalmazta, a másikkra pedig a további tájékozódásra való felhívásban utalt, illetve a kedvezményrel nem érintett lencsék a kínálatnak csupán az egynegyed részét képviselték és a kevésbé keresett fajtákból valók voltak. A televíziós reklám, amelyet a Versenytanács jogsértőnek talált, tartalmazta ugyan a szükséges információkat, azonban azok csak a záróképen jelentek meg igen rövid ideig, ráadásul olvashatatlanul

Fotó: MTT

Áth Zsóka képzőművész Az interpretátor szemüvege című alkotása

apró betűmérettel. Ennek következtében a tájékoztatást a fogyasztók nem észlelhették, így az nem vált az üzenet részévé.

A bírság megállapításánál a Versenytanács a televíziós reklámok költségének a 25 százalékából indult ki, mivel a lencséknek ekkora hányadára nem vonatkozott az akció. A bírságösszeg pontos kiszámításánál figyelembe vették továbbá a döntéshozók, hogy a jogsértő állapot közel fél évig fennállt, enyhítő körülménynek számított, hogy a fogyasztók a vásárlás előtt megismerhették az akció összes feltételét az Ofotért üzletekben, illetve hogy a vállalkozás nem vitatta sem a jogsértés tényét, sem az abban való felelősségét.

Fantom társkereső hirdetések

A Digitania Kommunikációs Zrt. a versenytörvény szerint kiszabható legmagasabb összegű bírságot kapta, mivel „SMS magic” nevű társkereső szolgáltatásának reklámozása során megtévesztette a fogyasztókat.

A norvég Telenor tulajdonában álló, elsősorban tartalomszolgáltatással foglalkozó Digitania Zrt. 2006 júniusa óta népszerűsíti „SMS magic” szolgáltatását főként bulvárlapokban és hirdetési újságok-

ban. A reklámokban a társra vágyó hölgyek arcképei és kódnevei mellett rövid, egy-két mondatos bemutatkozó szöveg szerepelt, pl. „vidéken élő nem független nő diszkrét barátot keres” vagy „vidéki óvónő biztos társat keres, nem szeretne újra csalódní”. A hirdetésekben szereplő hölgyekkel emeldíjas SMS-ben lehetett felvenni a kapcsolatot és megismerkedni.

A GVH vizsgálata megállapította, hogy a reklámokban látható fényképek nem minden esetben egyeztek meg a hirdetést feladó személyével, azokat a Digitania Zrt. reklámügynökségektől vásárolta, továbbá a bemutatkozó szöveg sem mindig volt valós, azt a vállalkozás munkatársai a kreatív kampány részeként fogalmazták meg. Ezekre a körülményekre a Digitania Zrt. azonban eleinte egyáltalán nem hívta fel a fogyasztók figyelmét, és a 2008-as módosítás után is csak annyi szerepelt tájékoztatásul, hogy a „képek egy része csak illusztráció”.

A Versenytanács szerint a fogyasztók nem feltételezhatték, hogy a fényképek nem a hirdetést feladó személyt ábrázolják, továbbá a bemutatkozó szöveget sem értelmezhatték olyan reklámként, amelyet a szolgáltatást üzemeltető vállalkozás maga alakít ki, így a hirdetések megtévesztők voltak.

A bírságösszeg megállapítása során a Versenytanács a nyomtatott sajtótermékek reklámköltségéből indult ki, majd számításba vette, hogy a megtévesztő tájékoztatás jelentős számú fogyasztót ért el és a jogsértéssel érintett időszak közel másfél évet ölelt fel. Súlyosbító körülmény

A GVH döntései

ményként esett a latba, hogy a Digitania Zrt. egész társkereső szolgáltatásra vonatkozó üzletpolitikája a megtévesztő magatartásra épült, ugyanakkor enyhítő körülmény volt, hogy a vállalkozás részben elismerte a jogsértést. Az említett szempontok figyelembevételével kiszabható bírság meghaladta volna a törvényes maximumot, így az összeget a Versenytanács a Digitania előző üzleti évben elért nettó árbevételének tíz százalékában, azaz 63 millió 990 ezer Ft-ban határozta meg.

Piactisztítás a szélessávú internet-szolgáltatók háza táján

Négy internetszolgáltatót – Invitel, Interware, Magyar Telekom, Fibernet – marasztalt el az elmúlt időszakban a GVH, amiért hirdetésekben egyáltalán nem vagy nem megfelelő módon tüntették fel, hogy a kedvezményes ár hűségnyilatkozat aláírásához kötött, illetve a reklámokban megjelölt letöltési sebesség a fogyasztók széles köre számára nem volt elérhető. Az eljárásokban érintett szolgáltatók közül az Interware, az Invitel és a Magyar Telekom ADSL rendszerű, a FiberNet pedig kábelmodemes szélessávú internetet szolgált.

A hazai piacon 2004 óta a szélessávú internetszolgáltatás elterjedésének nagyarányú bővülése figyelhető meg. Míg 2005 januárjában 249 955 ADSL előfizetés volt aktív Magyarországon, 2007 januárjára ez a szám 632 086-ra nőtt. Ezen felül további 307 173 kábelmodemes hozzáférést tartottak nyilván; ezen eszközök mellett lehetőség van az internetszolgáltatás igénybevételére ún. mikrohullámú technológiával is. A távközlési piac liberalizációját követően erős verseny alakult ki a szolgáltatók között, a hirdetések jellemzően két lényeges tulajdonságot emelnek ki: az internetszolgáltatás árát és azok sávszélességét.

A sávszélesség az adatátvitel sebességét jelenti, azon lényegében a kommunika-

Fotó: MTT

kációs csatorna információtovábbító képessége értendő. Az egyes csomagokhoz rendelt maximális le- és feltöltési sebesség azonban eltérhet az előfizetőknél megjelenő tényleges sebességtől, mivel azt számos egyéb körülmény is befolyásolja. Ezek a tényezők némileg eltérnek az ADSL és a kábelmodemes internet esetében. Annyi azonban mindkét fajta szolgáltatásnál közös, hogy a reklámokban meghirdetett maximális le- és feltöltési sebességbe beleszámít az ún. overhead, amely kapacitást az internetes elérés technikai háttere használja föl (pl. vírusszűrés). Így a csomag beállításától függően előfordulhat, hogy a fogyasztó gyakorlatilag sosem tudja kihasználni a teljes sávszélességet, mert az említett – kb. 15 százalékot kitevő – kapacitás másra fordítódik.

A sávszélességgel kapcsolatban adott tájékoztatást a Versenytanács az Invitel és a Magyar Telekom mint a T-Online jogutódja esetében találta jogsértőnek. A kifogásolt hirdetések mindkét vállalkozás esetében a legnagyobb, 8 Mbit letöltési sebességű csomagot érintették, itt fordult elő ugyanis, hogy a fogyasztók nem érték el a meghirdetett értéket. Ezzel kapcsolatban kifejtette a Versenytanács, hogy a 8 Mbitet kifejezetten hirdető tájékoztatás még akkor is megtévesztő, ha az tartalmazza a 'maximum' kitétel, mivel a reklámokban szereplő érték kihasználásának a reális lehetősége kell, hogy fennálljon. Az átlagos fogyasztó számára ugyanis nem világos, hogy a 8 Mbitnek egy hányada olyan háttértámogatásra fordítódik, amelyet ő aktívan nem tud kihasználni. A

FiberNet és az Interware ügyében a hirdetések a sávszélességről nem adtak jogsértő tájékoztatást, mert azok a sebességre vonatkozóan nem emeltek ki konkrét értéket, inkább figyelemfelhívó reklámoknak tekinthetők.

A szóban forgó ügyekben a jogsértések másik köre a hűségnyilatkozattal volt kapcsolatos. A négy vállalkozás tájékoztatásaiban egyáltalán nem vagy a fogyasztók számára nem észlelhetően tüntette fel, hogy a reklámozott ár feltétele a határozott időre történő szerződéskötés. A Versenytanács álláspontja szerint, amennyiben az internetszolgáltatás ára csak hűségnyilatkozat aláírásával érvényes, akkor ez a körülmény is lényeges tulajdonságnak minősül, és az arról való tájékoztatás elmaradása lehetetlenné teszi az ajánlat valós tartalmának megítélését. Ugyanis ha a fogyasztó határozott időre köt szerződést, akkor a meghatározott időtartam lejárta előtt csak kedvezőtlen feltételekkel mondhatja fel szerződést, ez pedig az adott termékről más termékre történő átterés időbeli korlátja, amely alkalmas a fogyasztó időszakos fogva tartására, nehezítve a versenytársak közötti váltást, s így alkalmazásának nyilvánvalóan lehet piaci hatása.

Minden esetben jogsértőnek minősült, ha a vállalkozás szolgáltatását konkrét összegért hirdette, tehát X Ft-ért, és nem tüntette fel a hűségnyilatkozat aláírásának szükségességét. Ugyanilyen struktúra mellett megtévesztő az is, ha a hűségnyilatkozatról szóló információ apró betűs, és az a reklámhordozó jellege miatt

nem válik az üzenet részévé. Ilyenek tekinthető pl. az óriásplakát vagy járműreklám, amelynél az elhaladónak csupán néhány másodperce van a hirdetés szemlélésére. Az „augusztusig már 0 Ft-tól” jellegű tájékoztatást azonban a Versenytanács nem tekintette jogsértőnek, mivel nem tartalmaz konkrét információt, és az ingyenesség korlátozott időre szól. Ennél fogva a fogyasztónak mindenképpen további tájékoztatás után kell néznie, hiszen azt sem lehet a reklámból megállapítani, hogy mennyi lesz a havidíj az ingyenes időszak lejárta után.

A négy ügy közül a GVH csupán a Magyar Telekom esetében szabott ki bírságot, 10 millió forintot. Az összeget a Versenytanács az alábbi körülmények figyelembevételével állapította meg: a vállalkozás a piac meghatározó szereplője, a jogsértés több hónapig tartott, a megtevesztő tájékoztatások jelentős számú fogyasztót értek el, akik közül sokan a jogsértően népszerűsített Internet csomagot választották a későbbiekben, illetve a vállalkozást az elmúlt években több alkalommal marasztalta el a GVH fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása miatt. Az Invitel, Interware és FiberNet ügyében a Versenytanács nem látta szükségesnek bírság kiszabását, tekintettel arra, hogy a jogsértéssel érintett időszak – különösen az Interware és a FiberNet vonatkozásában – viszonylag rövid volt, a megtevesztő tájékoztatást megjelenítő reklámoknak csekély piaci hatása volt, a reklámköltség nem volt jelentős összegű és a vállalkozások együttműködő magatartást tanúsítottak az eljárás során. Minden esetben enyhítő körülménynek számított, ha a vállalkozás elismerte a jogsértést, ha még az eljárás befejezése előtt önként változtattott a kifogásolt hirdetési gyakorlaton, illetve, hogy a fogyasztók a szerződés megkötése előtt megismerhették az összes szerződési feltételt.

Visszaélt erőfölényével a TIGÁZ

Visszaélt gazdasági erőfölényével a megállapodásos csatlakozási szolgáltatás piacán a TIGÁZ Tiszántúli Gázszolgáltató Zrt., amikor tisztességtelenül állapította meg az új fogyasztók há-

lózatra kapcsolása és a régebbi fogyasztók megnövelt kapacitásigénye esetében fizetendő csatlakozási díjak mértékét, valamint nem megfelelően biztosított lehetőséget fogyasztóinak arra, hogy gazdasági érdekeiket képviseljék a csatlakozáshoz szükséges vezetékeket kiépítő vállalkozások kiválasztása során. Szankcióként a társaságnak 4 millió Ft bírságot kell fizetnie, valamint további kötelezettséget is előírt számára a GVH.

A TIGÁZ ellen azért indult eljárás, mert 2004. és 2006. között kapacitásnövelés címen ismételt csatlakozási díjat szedett fogyasztóitól, noha a gázszolgáltató a fogyasztók költségén megépített, majd a TIGÁZ által anyagi hozzájárulás nélkül tulajdonba vett vezetékeken keresztül szállította a gázt. Az eljárásnak azonban nem ez volt a fő iránya, ugyanis kapacitásnövelés esetén is felmerülhetnek a szolgáltatónál olyan többletköltségek, amelyekkel a fogyasztó nem közvetlenül szembesül.

Az érintett időszakban hatályos csatlakozási díjról szóló rendelet szerint a földgázrendszerhez a háztartási és közületi fogyasztók hatósági áron, míg a 20 m³/h vagy annál nagyobb teljesítményigényű nem háztartási és nem kommunális fogyasztók megállapodásos áron csatlakozhattak. A jogalkotó a felek közötti érdekérvényesítési képesség jelentős különbségére tekintettel különítette el a két fogyasztói csoportot. Bár az irányadó rendelet alapján megállapodásos csatlakozás esetén a felek szabadon egyeztek meg a csatlakozási díj mértékében, a vizsgálat eredményeként kiderült, hogy a TIGÁZ a gyakorlatban az általa előre, saját belátása szerint meghatározott díjakat alkalmazta. Mivel azonban ezeket ésszerű és átlátható számítási módszerrel állapította meg, és az üzletszabályzatában is rögzítette, ez a magatartás még nem alapozott volna meg jogsértést. A problémát az jelentette, hogy a csatlakozási díj megállapodásos szolgáltatás esetében a szabályozott árnál háromszor magasabb volt. Míg ugyanis a 20 m³/h kapacitásigényű háztartási és kommunális fogyasztók 3000 Ft/m³/h díjat fizettek, addig a megállapodásos áron csatlakozó nagyfogyasztóknak 10 000 Ft/m³/h díjat számláztak ugyanazért a szolgáltatásért. 2006. november 30-tól egyébként megszűnt a megállapodásos csatlakozás fogalma, és a meghatározott képletek alapján számítandó csatlakozási díj lépett hatályba minden fogyasztó esetében.

További visszaélést jelentett, hogy a TIGÁZ a fogyasztó-beruházókat a kivitelező vállalkozások kiválasztási és pályázati folyamatába csak egyedi kérelem alapján vonta be. Erre a lehetőségre azonban sem az üzletszabályzatban, sem a hálózati csatlakozási szerződésben nem hívta fel a figyelmet. Ennek következtében a fogyasztók nem tudták a pályázók kiválasztása során gazdasági érdekeiket képviselni, ez pedig a Versenytanács szerint hátrányos feltételek elfogadásának kikényszerítéseként értékelhető, és így gazdasági erőfölénnyel visszaélésnek minősül. Még akkor is, ha a pályázat nyertesait a gázszolgáltató versenytárgyalás útján választotta ki, mivel a kivitelező által elvégzett munkát teljes egészében a fogyasztó állja.

A jogsértés következményeként a Versenytanács 4 millió Ft bírságot szabott ki, amelynek viszonyítási alapját a TIGÁZ kapacitásfejlesztési díjakból származó 2005. évi bevétele képezte, amely összeg a csatlakozási díjként beszedett teljes hozzájárulásnak csak egy része. A bírságösszeg pontos meghatározásakor a döntéshozók a 2/2003. számú közlemény alkalmazásával a következő tényezőket vették többek között tekintetbe: a vizsgált magatartás kiterjedt fogyasztói kört érintett és a piacon már jelen lévő vállalkozás tanúsította a jogsértést. A bírság kiszabása mellett a GVH eltiltotta a TIGÁZ-t a jogsértő magatartástól, és egyben kötelezte a vállalkozást, hogy a határozat kézhezvételétől számított 45. naptól tegye lehetővé a fogyasztók számára, hogy a kivitelező kiválasztásával kapcsolatban észrevételeket tehessenek, és erről a szerződéskötéskor adjon is tájékoztatást.

Fotó: MTI

Helybenhagyta a Fővárosi Bíróság a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése versenyszabályzata ügyében hozott GVH döntést

A GVH versenyfelügyeleti eljárás keretében vizsgálta a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének (a továbbiakban: MKKE) „A magyar könyvkiadás és könyvkereskedelem versenyszabályai” című, a tagvállalkozások piacon tanúsítandó magatartására vonatkozó szabályzatának (a továbbiakban: Versenyszabályzat) egyes rendelkezéseit.

A vizsgálat eredményeként a GVH Versenytanácsa határozatában arra a következtetésre jutott, hogy a Versenyszabályzat azon rendelkezése, mely a kiadó által meghatározott ár alatt történő értékesítés korlátozására irányul, a versenytörvény versenykorlátozó megállapodások tilalmának szabályába ütközik, feltéve, hogy a kiadványok nem bizományosi megállapodás keretében kerülnek a forgalmazókhoz. (Magyarországon a könyvforgalom túlnyomó része bizományosi alapon bonyolódik, vagyis a kiadványok nem kerülnek a könyvforgalmazók tulajdonába, a forgalmazók csak azok értékesítése után utalják át a kiadónak az értékesítésből származó bevételeiket, illetve annak a jutallékkal csökkentett részét.) Ezen esetekben a forgalmazók ármeghatározási jogának korlátozása versenyjogilag indokolatlan, hiszen az lenne kívánatos, hogy a kiadványok új tulajdonosa (a könyvforgalmazó) szabadon dönthesse a tulajdonát képező áruk áráról. Ugyanígy jogellenesek a Versenyszabályzat azon klauzulái, melyek a kiadó által meghatározott ár alatt történő értékesítés időbeli korlátozására irányulnak.

Ezenkívül az egyes kiadványok közötti verseny is sérülhet a Versenyszabályzatban foglalt rendelkezések következtében. A Versenyszabályzat egyik klauzulája abszolút időbeli árkorlátozást valósít meg: eszerint „a nagykereskedők, kiskereskedők és kiadók raktáraiban és üzleteiben visszamaradt, elavult vagy más módon értékcsökkent könyvek a rendes fogyasztó árnál mérsékeltebb áron, évenként két alkalommal – március 1. és június 15., valamint október 1. és december 31. között – nem árusíthatók nagyobb tételben. A na-

gyobb tételt az 50 millió forintot elérő értékű árualap jelenti.” Ez nemcsak a nem bizományosi forgalomban, de bizományosi értékesítés keretében is képes nemcsak a márkán belüli verseny korlátozására, hanem horizontális hatást kifejtve, az egyes kiadványok közötti verseny korlátozására is. A korlátozás nem engedi meg nagy tételben a kiadványok csökkentett áru piaci értékesítését, amely már az egyes kiadványok közötti helyettesítési lehetőséget korlátozza.

A Versenyszabályzat rendelkezései kapcsán összességében kifejtette a döntéshozó, hogy a szabad árak rendszere (amit a szóban forgó megállapodás megpróbál kizárni vagy csökkenteni) lehetővé teszi az árak csökkentését, az így kialakuló versenynyomás révén pedig hatékonyságra ösztönöz. Azok a fogyasztók, akik pluszszolgáltatást kapnak, fizetnek a kapott szolgáltatásért. Ha nem tartanak igényt az értéknövelt szolgáltatásra, az azt jelenti, hogy a korábban számukra nyújtott szolgáltatást a forgalmazók nem hatékony módon közvetítették számukra. Az árrögzítés következtében azok a forgalmazók, akik képesek lennének a hatékonyság növelése révén árcsökkentésre

és így piaci részesedésük növelésére, ezt a hatékony működésből származó potenciális előnyt nem tudják kihasználni. Nyilvánvaló, hogy a hatékonyság növekedésének – alacsonyabb könyvárakban megjelenő – előnyét így a fogyasztók sem élvezhetik.

Amennyiben egyes fogyasztói csoportok nem hajlandók a kisebb példányszám miatti kiadásból eredő fajlagosan magasabb kiadványáron megvásárolni a termékeket, akkor semmi sem indokolja azt, hogy másokkal kellene ezt az alacsony fizetési hajlandóságból származó esetleges veszteséget megfizettetni. Az MKKE szerint ugyanis a többség által vásárolt „nem minőségi” kiadványok teszik lehetővé a minőségi kiadványok kiadását és terjesztését. Az árrögzítés révén mesterségesen magasán tartott kiadványárak megakadályozzák azt, hogy a „nem minőségi” könyvek vásárlói, illetve potenciális vásárlói, akik a fogyasztók többségét alkotják, a szóban forgó kiadványokból többet vásároljanak, illetve egyáltalán vásároljanak. Árrögzítés hiányában ugyanis – az MKKE által hivatkozott érvelésnek megfelelően – ezen piaci szegmensen az árak csökkenésével lehet számolni.

Fotó: MTI

A fentiek alapján a Versenytanács 2006. április 11-én megállapította, hogy az MKKE „A magyar könyvkiadás és könyvkereskedelem versenyszabályzatának” fogyasztói, nettó, előjegyzési és előfizetési árakról, valamint a tagkereskedők alkalmi árleszállításainak és a kiadások szabályozásával foglalkozó egyes rendelkezései versenykorlátozóak, és eltiltotta az Egyesület a Versenyszabályzat jogsértő rendelkezéseinek alkalmazásától.

Az MKKE fellebbezést nyújtott be a GVH döntése ellen. A Fővárosi Bíróság helybenhagyta a GVH döntését, és ítéletében kiemelte, hogy a könyv kulturális értéke

nem zárja ki azt, hogy a gazdasági piacon megjelenve klasszikus versenykörülmények között történjen a forgalmazása. A versenyszabályzati rendelkezés, mely az árak meghatározására, rögzítésére vonatkozott, önmagában megalapozza a versenyjogi jogsértést, hiszen az ár a piaci mechanizmusok szabályozásának leglényegesebb eleme. A bíróság álláspontja szerint a rendelkezés képes kizárni a piaci versenyt, és befolyásolja a fogyasztóknak a kiadványok közötti választásra irányuló döntéseit. Kiemelte továbbá, hogy a fogyasztónak kell eldöntenie, milyen terméket vásárol, így lehetővé kell tenni mind az

alacsonyabb árú, kevésbé színvonalas, mind a magasabb árú, színvonalasabb kiadványok elérését. Nem a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesületének, hanem a fogyasztóknak kell szabályoznia a könyvpiac keresleti és kínálati viszonyait. A mentesülés kapcsán a bíróság megállapította, hogy nincs olyan körülmény, mely igazolta volna, hogy a versenyszabályzat kifogásolt pontjaiból származó előnyök méltányos része eljutna a fogyasztókhöz, így e körülmény önmagában kizárja a mentesülés lehetőségét.

A kiadói könyvtárral kapcsolatos cikket lásd a 13. oldalon.

A Fővárosi Ítéltábla szerint is lényeges körülmény a futballmérkőzések élőben történő közvetítése

A GVH 2006. március 16-án indított versenyfelügyeleti eljárást az IKO Kábeltévé Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság ellen, mivel felmerült, hogy az eljárás alá vont vállalkozás a Sport Klub nevű televíziós csatorna egyes reklámjainak bizonyos kijelentései (úgy mint: „Csak a Sport Klub sugározza a Barcelona, az Arsenal és a Liverpool összes bajnoki mérkőzését és valamennyi összecsapását a Bajnokok Ligájából”, valamint „Csak a Sport Klubon látható majd a 2006-os futball-világbajnokság mind a 64 mérkőzése”) alkalmasak lehetnek a fogyasztók megtévesztésére.

A Versenytanács az eljárást lezáró döntésében megállapította, hogy a Barcelona, Arsenal és Liverpool csapatok mérkőzéseivel kapcsolatos reklám kérdéses részeinek közreadásával az eljárás alá vont, a fogyasztók megtévesztésének tilalmába ütköző magatartást valósított meg. A kft. ugyan valóban rendelkezett a szóban forgó futballmérkőzések közvetett közvetítési jogával, ez a jog azonban a mérkőzések napokkal későbbi sugárzását tette csak lehetővé, miközben az érdeklődők más csatornákon élőben, a mérkőzésekkel egy időben megtekinthetik ezeket a mérkőzéseket vagy azok többségét – attól függően, hogy kinek milyen előfizetési csomagja van. Mivel a kft. a tájékoztatásában nem tette egyértelművé, hogy a szóban forgó mérkőzéseket időeltolódással lehet csak a csatornán megtekinteni és más csatornákon is – ugyan külön-külön, de összességében mégiscsak élőben – meg lehet tekinteni ezeket a mérkőzéseket, ezért a Versenytanács szerint a tájékoztatásnak ez a módja a fogyasztók megtévesztésére alkalmas volt. A 2006. évi futball-világbajnokság közvetítésével kapcsolatos reklámok vonatkozásában a Versenytanács megállapította, hogy a kérdéses tájékoztatással kapcsolatos eljárás alá vont magatartás nem ütközik a Tpv. rendelkezéseibe.

A Fővárosi Bíróság, majd a Fővárosi Ítéltábla is helybenhagyta a GVH döntését. A Fővárosi Ítéltábla kifejtette, hogy egy futballmérkőzés élőben, vagy akár kisebb időbeli eltolódással való közvetítése, bemutatása eredményez nagy nézői érdeklődést, mely a televíziós csatorna elsődleges célja, hiszen a reklámbevételei ehhez igazodnak. A mérkőzések későbbi bemutatása – az eredmények ismeretében – jóval kisebb jelentőségű. Ennek megfelelően

az adott műsorszolgáltatás jelentős tulajdonsága, hogy élőben, kisebb csúszással, vagy napokkal később kerül sor az adott sportesemény bemutatására. Az Ítéltábla álláspontja szerint, mivel a kft. elhallgatta azt a tényt, hogy napokkal később adja közre a mérkőzéseket, nem adott hiánytalan, ezáltal tárgyilagos és pontos tájékoztatást, vagyis megtévesztette a fogyasztókat.

Fotó: MTI

Tárgyalóteremben történt

Jogerősen lezárult a paprika per

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa még 2005 májusában állapította meg, hogy a Házi Piros Paprika Kft. a 2003. és a 2004. évben, a Szegedi Paprika Fűszer- és Konzervgyártó Rt. és a Kalocsai Fűszerpaprika Rt. a 2004. évben a fogyasztók megtévesztésére alkalmas csomagolásban hozta forgalomba azon fűszerpaprika-őrleményt is tartalmaztak. A magatartás megítélése során a Versenytanács megkülönböztette a fogyasztók két körét: az ipari fogyasztókat (jellemzően húsipari vállalkozások és fűszerkeverék-gyártók tartoznak ide) és a „kisfogyasztókat”. A lakosság fűszerpaprika-vásárlásánál döntő jelentőséggel bír a Versenytanács szerint, hogy egy fűszerpaprika-őrlemény kizárólag Magyarországon vagy máshol termelt paprikából készül-e. A lakosság esetében így megtévesztésre alkalmas, ha a termék csomagolásán nem kerül megfelelően feltüntetésre, hogy az nemcsak Magyarországon termelt fűszerpaprikából készült. A Versenytanács a Házi Piros Paprika Kft.-t 6 millió forint, a Szegedi Paprika Fűszer- és Konzervgyártó Rt.-t 3 millió forint, a Kalocsa Fűszerpaprika Rt.-t 1 millió forint bírság megfizetésére kötelezte a jogsértő magatartásért.

A felülvizsgálat során a Fővárosi Bíróság és a Fővárosi Ítéltábla is egyetértett a GVH döntésében foglaltakkal. A Fővárosi Ítéltábla kiemelte, hogy a világszerte hungaricumként ismert egyedi és különleges szín- és ízvilágot biztosító fűszerpaprika-őrlemény lényeges tulajdonsá-

gaként kell értékelni, hogy nemcsak hazai alapanyagból, hanem külföldről származó féltermék felhasználásával készült. Az átlagos fogyasztóban fel sem merülhetett az Ítéltábla nézete szerint, hogy a magyar konyha fűszereként használt fűszerpaprika alapőrleményét nem a szegedi tájkörzetben avagy itthon termesztett fűszerpaprikából állították elő, így megállapíthatónak tartotta a jogsértést.

Fotó: MTI

Véglegesen pert nyert a GVH a pékkartellben

A Gazdasági Versenyhivatal 2002 tavaszán versenykorlátozó magatartás gyanúja miatt eljárást indított hat, Tiszafüreden és térségében működő sütőipari vállalkozás ellen, mivel feltételezhető volt, hogy a vállalkozások a 2002. évben egyeztették az együttes, de különböző mértékű ár-emelési szándékukat. Hetedikként a Magyar Pékek Ipartestülete ellen is megindult az eljárás, mert felmerült annak gyanúja, hogy az áregyeztetési megállapodások megszervezésében aktívan részt vett.

A GVH 2003 októberében hozott határozatában megállapította, hogy négy vállalkozás, a Tiszafüredi FŐNIX Kereskedelmi-Vendéglátó és Szolgáltató Kft., valamint a Szolnoki Sütőipari Rt., továbbá a JURA-PLUSSZ Termelő és Szolgáltató Kft. és Bede Jenő egyéni vállalkozó gazdasági versenyt korlátozó magatartást tanúsítottak. A GVH határozata szerint a Tiszafüreden és térségében működő négy felsorolt

vállalkozás jogsértést követett el a fehér kenyér átadási árának 2002. márciusában megvalósított áremelésekor, ezért a jogsértő magatartás tanúsításában szervező szerepet betöltő tiszafüredi FŐNIX Kereskedelmi-Vendéglátó és Szolgáltató Kft.-t 600 000 Ft míg további három vállalkozást, így a Szolnoki Sütőipari Rt.-t, valamint a JURA-PLUSSZ Termelő és Szolgáltató Kft.-t, végül Bede Jenő egyéni vállalkozót egyenként 500 000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

A GVH további két vállalkozás (a Hirsch és Társa M Élelmiszeripari és Kereskedelmi Kft., valamint a Tiszafüred-COOP Kereskedelmi és Szolgáltató Rt.) és harmadikként a Magyar Pékek Ipartestülete ellen az eljárást bizonyítottság, illetve jogsértés hiányában megszüntette.

Az eljárás alá vont vállalkozások keresetet nyújtottak be a GVH határozata ellen, a perben a felperesek pernyertességének

előmozdítása érdekében beavatkozóként részt vett a Magyar Pékszövetség is. A Fővárosi Bíróság elsőfokon – első ízben – hozott ítéletében hatályon kívül helyezte a határozatot és új eljárás lefolytatására kötelezte a Hivatalt, mert álláspontja szerint a GVH nem bizonyította a megállapodás létét, az összehangolt magatartás bizonyítékeként pedig mindössze az eltérő költségszerkezet ellenére alkalmazott közel egységes árak álltak rendelkezésre. A GVH fellebbezést nyújtott be a Fővárosi Bíróság ezen ítélete ellen. A Fővárosi Ítéltábla a GVH fellebbezése nyomán 2005 júniusában hatályon kívül helyezte a Fővárosi Bíróság ítéletét és újabb határozat hozatalára utasította az elsőfokú bíróságot. A Fővárosi Ítéltábla hatályon kívül helyező végzését azzal indokolta, hogy az elsőfokú bíróság ítéletét lényeges eljárás szabálysértéssel hozta meg. A másodfokú bíróság szerint a Fővárosi Bíróság ítéletének

rendelkező része és az indokolása nem állt összhangban egymással, a tényállás elemei ellentétesek voltak a döntés alapjául vett bizonyítékokkal valamint a bizonyítási eljárás nagy terjedelmű kiegészítése mutatkozott szükségesnek.

Ezt követően a Fővárosi Bíróság megismételt eljárásában akként változtatta meg a GVH határozatát, hogy a felperesekkel szemben kiszabott bírságot hatályon kívül helyezte és az eljárást megszüntette. Az elsőfokú bíróság – másodízben – hozott 2006. szeptemberi ítéletének a GVH megközelítésével ellentétes következtetése azon alapult, hogy a Fővárosi Bíróság eltérő tényállást állapított meg az ügyben.

A GVH ismételten fellebbezett az elsőfokú bíróság ítélete ellen. A Fővárosi Ítéletőzla másodfokú – jelen összefoglaló készítésekor még írásba nem foglalt – ítéletében akként változtatta meg az elsőfokú bíróság ítéletét, hogy elutasította a felperesek kereseteit, ezáltal helybenhagyva a GVH határozatát. A másodfokú bíróság azért találta alaposnak a GVH fellebbezését, mert az elsőfokú bíróság csak részben állapított meg megfelelő tényállást és bár helyes jogszabályokat alkalmazott, azokból mégis téves jogkövetkeztetésre jutott. A Fővárosi

Fotó: MTI

Ítéletőzla ítéletének indokolása szerint a GVH helytállóan és jogszerűen jutott arra a következtetésre, hogy a felperesek a fehér kenyér átadási árának 2002. márciusi ár-emelésekor gazdasági versenyt korlátozó magatartásukkal jogsértést követtek el.

A Fővárosi Ítéletőzla ítélete ellen a felperesek felülvizsgálati kérelmet terjesz-

tettek a Legfelsőbb Bíróság elé, amelyben kérték a velük szemben kiszabott bírság hatályon kívül helyezését és a GVH eljárásának megszüntetését. A Legfelsőbb Bíróság 2008 májusában hozott ítéletében nem fogadta el a felperesek érveit, így nem adott helyt a felülvizsgálati kérelmekben foglaltaknak.

A Fővárosi Bíróság helybenhagyta a tojáskartell döntést

A Gazdasági Versenyhivatal 2006. novemberében megállapította, hogy a Magyar Tojóhibrid-tenyésztők és Tojástermelők Szövetsége, valamint számos, az étkezési tojás termelési és értékesítési piacán tevékenykedő vállalkozás versenykorlátozásra alkalmas magatartást tanúsított, megsértve ezzel a magyar és a közösségi versenyjogi szabályokat. A GVH 120 millió Ft-ra büntette a Szövetséget, továbbá összesen 26,5 millió Ft bírságot szabott ki a Magyar Tojás Kft. tagjaira. (A döntésről a Versenytükör II. évfolyam 4. számában olvashattak.)

A GVH határozatában megállapította, hogy a Szövetség 2002-től kezdődően versenykorlátozó döntéseket hozott. A Szövetség minden évben közölte tagjával, hogy milyen árak betartása ajánlott, illetve hogy a termelési ár megemlése javasolt. 2002-ben importengedélyezési rendszert vezetett be, az aprótojás kivonására szólított fel, későbbi években a tojótőyűkállomány idő előtti csökkentését,

a termelés 10%-ának exportálását írta elő, továbbá megszervezte a nagyobb termelők közötti információkartell. E magatartásokat egységbe kovácsolta a közös szándék: a hazai tojástermelők érdekeinek védelmét szolgáló módon biztosítani a kívánatosnak tartott árszintet és a kínálati oldal stabilitását.

A több évet átfogó jogsértést a GVH bírósággal is sújtotta, melynek alapját a Szövetség tagjainak 2005-ös tojáspiacei árbevétele jelentette. Az összeg meghatározásakor tekintetbe kellett venni egyebek mellett azt is, hogy a jogsértés tényleges, jelentős piaci hatást az áruházláncok erős alkupoziója és az import térhódítása miatt bizonyított módon nem ért el.

A határozat jogsértőnek minősítette a nagyobb termelők részvételével 2005. őszén zajlott két tanácskozást is. E megbeszélésekre az észlelt „piacei zavarok” megoldása miatt került sor. Megállapítható volt, hogy olyan információkat közöltek egymással – pl. nagyobb áruházak írá-

nyában alkalmazott eladási áraik, készleteik nagysága –, amelyek jellegüknel fogva befolyásolhatták árképzésüket, ezáltal alkalmasak voltak az árverseny korlátozására. E tanácskozások legalább egyikén részt vettek: a Gyermelyi Tojás Kft., az Aranykorona Rt., a Bólyi Zrt., a Capriovus Rt., a Családi Tojás Kft., a Farm Tojás Kft., a Magyar Tojás Kft., a Szerencsi Mezőgazdasági Rt., a Szíjártó Bt., a Nyugat-Nyíregyházi Szövetkezet, az Agricola Rt., Aranybulla Rt., Cse-Mi Farm Kft., a Mizse Tojás Kft., a Novogal a.s., a VITAL-EGGS Kft. és a Magyar Tojás Kft.

Az információkartellnek minősülő összszehangolt magatartás miatt a GVH külön bírságot nem szabott ki, tekintettel a jogsértés rövid időtartamára és arra, hogy az szervesen illeszkedett a Szövetség – már bírsággal sújtott – piaceszabályozó magatartásához.

Végezetül, a határozat megállapította, hogy a Magyar Tojás Kft. jelenlegi és korábbi tagvállalkozásai (az Agricola Rt.,

Tárgyalóteremben történt

Fotó: MTI

az Aranybulla Rt., a Csabatáj Rt., az Érsekcsanádi Mezőgazdasági Zrt., a Gyermelyi Tojás Kft. és a Máriahalmi Tojás Kft. jogutódjaként a Gyermelyi Brojler Kft.) a közös vállalkozáson keresztül egyeztetett piaci árakat és piacaikat. A jogsértés miatt a vállalkozásokra 200 ezer Ft-tól 8,4 millió

Ft-ig terjedő, összesen 26,5 millió Ft bírságot állapított meg a GVH. Az egyes bírságok mértéke a jogsértés időtartama és a tojásforgalmazási árbevétel alapján arányosan lett megállapítva. Enyhítő körülményként került értékelésre, hogy a tagok utóbb szakosítási megállapodást kötöt-

tek azzal a céllal, hogy együttműködésükben a jövőben a hatékonysági előnyöket is produkáló elemek kerüljenek túlsúlyba.

A GVH határozata ellen a Szövetség és tíz eljárás alá vont vállalkozás nyújtott be keresetet, két eljárás alá vont vállalkozás pedig a felperesek pernyertességének előmozdítása érdekében beavatkozóként lépett fel a perben. A bírósági felülvizsgálat során a felperesek döntően arra hivatkoztak, hogy a GVH nem vette megfelelően figyelembe a tojáspiacon a vizsgált időszakban uralkodó nehéz gazdasági helyzetet, illetve nem értékelte a javukra azt sem, hogy a Szövetség és vállalkozások intézkedéseinek nem volt érdemi hatása a piac működésére, valamint – álláspontjuk szerint – minden, a versenyhatóság által kifogásolt döntést és intézkedést a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium jóváhagyásával, egy majdani állami intézkedés előkészítése érdekében hoztak.

A Fővárosi Bíróság nem fogadta el a felperesek érveit, – a jelen összefoglaló készítésekor még írásba nem foglalt – álláspontja szerint a GVH döntésében megfelelően figyelembe vette az eset releváns körülményeit. Az ítélet nem jogerős.

Kishírek a tárgyalóteremből

A Fővárosi Ítéletábrá 2008 májusában hozott ítéletében a GVH Vj-56/2006. számú, az OTP Bank Nyrt.-vel szemben hozott határozatát a jogsértés tekintetében helybenhagyta, a bírság megállapítása tekintetében új eljárásra kötelezte a hivatalt. A kifogásolt határozat rendelkező része szerint a GVH megállapította, hogy az OTP 2003 októberétől egyes piaci tájékoztatásaiban a fogyasztók megtévesztésére alkalmas módon közölte, hogy hitelkártyatermékeit a fogyasztó „akár 45 napig kamatmentesen használhatja”, és e magatartásért 100 000 000 Ft bírságot szabott ki.

A Vj-54/2006. számú Procter & Gamble ügyben a Fővárosi Ítéletábrá a GVH határozatát a bírság tekintetében 105 millió forintra csökkentette. A határozat rendelkező része szerint a GVH megállapította, hogy a Procter & Gamble a fogyasztók megtévesztésére alkalmas magatartást tanúsított a „Bonux” mosópor 2005. augusztus 22-étől 2005 novemberéig tartó televíziós reklámja, illetve a fogyasztók egyes áruházakban 2005 szeptemberében és októberében hoszteszek által megvalósított tájékoztatá-

sa során. A GVH határozatában 315 millió Ft bírságot szabott ki a Procter & Gamble-lel szemben.

A Fővárosi Bíróság a Vj-97/2006. SAP-, Synergon-kartellügyben elutasította a felperesek keresetét. A határozat rendelkező része a következő volt: „A versenytanács megállapítja, hogy a SAP Hungary Kft. és a Synergon Rt. 2004 májusában, a Paksi Atomerőmű Rt. részére integrált pénzügyi gazdasági rendszer bevezetése tárgyában versenykorlátozó megállapodást kötöttek egymással.” A GVH a SAP Hungary Kft.-vel és a Synergon Rt.-vel szemben egyaránt 14 600 000 Ft bírságot szabott ki. Az ítélet nem jogerős.

A Fővárosi Bíróság a GVH Vj-114/2007. számú ügyben az OTP Bank Nyrt.-vel szemben hozott határozatát a jogsértés tekintetében helybenhagyta, a bírság tekintetében hatályon kívül helyezte és új eljárás lefolytatására kötelezte a hivatalt. A határozat rendelkező része a következő: „A Versenytanács megállapítja, hogy az Országos Takarékpénztár és Kereskedelmi Bank

Nyrt. a fogyasztók megtévesztésére alkalmas magatartást tanúsított, amikor a Lakossági Forint Folyószámla, a Junior Folyószámla, a Diák számla, a Lakossági Elektronikus Számlacsomag, a Lakossági Aktív Számlacsomag és a Lakossági Takarékszámhához kapcsolódó, 2007. március 26-tól 2007. április 27-ig, valamint 2007. július 16-tól 2007. augusztus 17-ig tartó betétlekötési akciói során televíziós reklámban, óriásplakáton, kültéri plakáton és a számlakivonaton a fogyasztókat nem, illetőleg nem teljeskörűen tájékoztatta arról, hogy a két hónapos, akciós forint alapú lekötési konstrukcióban a maximális kamat csak úgy érhető el, ha

- a megtakarítás a korábbi, 2007. március 22-i egyenleget meghaladó mértékű,
- továbbá a megtakarítás 5 000 000 Ft vagy azt meghaladja.

A Versenytanács megállapította továbbá, hogy az Országos Takarékpénztár és Kereskedelmi Bank Nyrt. a fogyasztók megtévesztésére alkalmas magatartást tanúsított, amikor „Az OTP Bank mindig a legjobb megtakarítási módot kínálja” állítást szerepeltette egyes tájékoztatásaiban. A jogsértés miatt a GVH 132 millió Ft bírság megfizetésére kötelezte az OTP Bank Nyrt.-t. Az ítélet nem jogerős.

Kiadói könyvár – törvényben szentesítve?

Előbb csak sajtóhírből, később az Országgyűlés Kulturális Bizottságának tájékoztatásával megerősítve szerzett tudomást a GVH arról, hogy a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése (MKKE) a Magyarországon forgalomba kerülő könyvek árkötöttségéről törvényjavaslatot dolgozott ki. A javaslat szerint könyvet – forgalomba hozatalától számított fél éven belül – kizárólag a kiadó vagy az importőr által meghatározott fogyasztói áron lehetne értékesíteni a törvény által meghatározott kedvezménykorlátokkal. Az MKKE szabályozási javaslatát azzal indokolja, hogy csak ezen az úton lehet biztosítani a minőségi könyvkiadást és a viszonylag sűrű kiskereskedelmi hálózat megőrzését, egyszersmind megakadályozva a hipermarketek könyvkereskedelemben való térnyerését.

A könyv fogyasztói árának kiadói meghatározására való törekvés a Gazdasági Versenyhivatal számára nem ismeretlen jelenség, hiszen 2004-ben éppen a jelzett gyakorlat nyomán indított versenyfelügyeleti eljárást. Az MKKE vizsgálat alá vett versenyszabályzata szerint ugyanis a kereskedelemben tilos volt a könyvkiadó által meghatározott ár alatti értékesítés, amit a Versenytanács versenykorlátozóknak ítélt, és ezt az értékesítési magatartást megtiltotta. Ez alól értelem szerűen kivételt képezett a bizományosi forgalmazás, hiszen a kiadó tulajdonában levő, értékesítésre kerülő könyv fogyasztói árát és az érvényesíthető kedvezményeket jogszzerűen határozza meg a bizományba adó könyvkiadó, hiszen a forgalmazás esetleges sikertelenségének kockázatát is ő viseli. A kiadó szabadon dönthet a könyv forgalmazási módszeréről, a versenyjog nem támaszt semmiféle akadályt, tekintettel arra, hogy a könyvkiadás piaca versenypiac, és jellemzően nincsenek domináns helyzetű vállalatok. A könyvpiacot egyébként ma is a bizományosi értékesítés jellemzi, a könyvforgalom mintegy 90%-a ezen az alapon bonyolódik.

Felmerül a kérdés, hogy a vázolt értékesítési feltételek mellett vajon miért került elő újra a kiadói könyvár kérdése? A jelenség nyilván a verseny élesedésére utal: a fogyasztói szokások változása a hipermarketek és az internet térnyerését vetíti előre, ami a hagyományosnak mondható könyvkereskedelemben piaci részesedését várhatóan csökkenti, bár az egyáltalán nem biztos, hogy a folyamat nem eredmé-

nyezheti egyben a könyvpiac bővülését is.

Még mielőtt a jelenség mélyére ásunk, szögezzük le, hogy a GVH nem támogatja a versenypiacon az árak rögzítését sem önszabályozás útján (ahogyan azt a könyvszakma négy évvel ezelőtt megkísérelte), sem pedig törvényben rögzített szabályozással, még átmeneti jelleggel sem. Álláspontunk szerint a szabályozástól elvárt társadalmi előny realizálása – a könyvkiadás sokszínűségének megőrzése, a kis példányszámú kiadható értékes irodalom piacról való kiszorulásának megakadályozása – egyáltalán nem garantált az MKKE fix könyváras módszerével, ellenben a javasolt szabályozás immánens velejárója a könyv árszínvonalának emelkedése, a fogyasztás visszaesése, ezáltal a könyvkiadás piacának szűkülése, az eladható példányszámok csökkenése, a hatékonyság romlása. Belátható, hogy az árrögzítés és a ráfizetéses, kis példányszámú eladható szépirodalmi művek kiadása között nincs ok-okozati összefüggés. Várhatóan a kötött árak átmenetileg többletnyereséget biztosítanak a kiadók (és némely kereskedők) számára, egyben a fogyasztók kárára, de semmiféle „automatizmus” nem biztosítja, hogy a kiadók (vagy a kereskedők) a realizált nyereség-többletet feltétlenül a ráfizetéses könyvek forgalmazásának elősegítésére fordítsák.

Látni kell, hogy a könyvpiac egyáltalán nem egységes, számos részpiacból tevődik össze műfaji jellemzők, fogyasztói rétegek szerint. Az egyes részpiacok megkülönböztetése azért nagyon fontos, mert más-más keresleti/kínálati sajátossággal bírnak. Ahogyan egy országon belül is számtalan kulturális, társadalmi tényező befolyásolja a könyvpiac önmozgását, úgy az egyes országok között még nehezebb összehasonlításokat tenni, és következtetéseket levonni. Az MKKE az árrögzítés jótékony hatását a német szabályozott, és emellett dinamikusan fejlődő, valamint az amerikai teljesen liberalizált, magas áremelkedést produkáló könyvpiac összehasonlításával igyekszik alátámasztani, ami véleményünk szerint nem tekinthető bizonyítéknak, hiszen az eltérő piaci trendek a könyvpiaci szabályozástól teljesen független politikai, társadalmi jelenségeknek is betudhatók.

Figyelemre méltó, hogy a német vélemény, a könyvek árrögzítésének eredményét látva, máris változni látszik azóta, hogy a szomszédos Svájc versenybizottsága – a Szövetségi Tanács által immár jóváhagyott határozatával – kartellnek minősítette a könyvárak rögzítését. A határozat indoklása szerint bár az árrögzítés jelentősen korlátozza a versenyt, a kereskedők között fennmaradó minőségi és szolgáltatási verseny miatt önmagában az árverseny kizárása még nem lenne döntő

Fotó: MTI

Versenypártolás

versenyjogi szempontból. A hatékonyság javítása terén azonban a versenybizottság nem talált olyan bizonyítható elemet, amely az árörögzés racionalitását alámasztotta volna.

A svájci döntés azért van nagy hatással a német könyvkereskedelempre, mert a német nyelv összeköti a két szomszédos állam piacát. Valószínűsíthető, hogy a határ mellett lakók a svájci oldalon fognak könyvet vásárolni, ahol nincsenek kötött árak, a messzebb lakók pedig az interneten keresztül szerzik majd be az olcsóbb könyvet.

Az már most tapasztalható, hogy Németországban stagnál az újonnan kiadott könyvek száma, az internetes kereskedelem fejlődése lassul.

Az európai könyvpiac – egyes nyelvek által lehetővé tett átfedések ellenére még – jellemzően nemzeti szintű, és ezzel összefüggésben működési körülményei rendkívül színes képet mutatnak. Tény, hogy az Európai Unió kontinentális tagállamai közül 12-ben hagyományosan szabályozott a könyv ára, és jellemzően a skandináv tagállamok könyvpiacai liberalizáltak.

Érdemes azonban a konkrét szabályozási megoldásokat közelebbről is megnézni. Hollandiában például, bár kötött árak vannak, a kiadók és a kereskedők közötti tárgyalás eredményeként alakul ki az értékesítés ára, tehát nem minden kereskedő dolgozik azonos haszonkulccsal, és nyilván a kiterjedt hálózattal rendelkező kereskedőnek nagyobb esélye van a kiadóval való egyezkedésben előnyösebb pozíciókat elérni. Információink szerint Hollandiában felmerült az árörögzés eltörlésének gondolata, amit a kulturális kormányzat támogat azzal, hogy helyettesítő megoldásokat keres. Az egyik szabályozási alternatíva a célzott támogatások rendszere, aminek kidolgozása folyamatban van. Érdemes tehát áttekinteni olyan országok tapasztalatait, amelyek – hozzánk hasonlóan vagy még fokozottabban – „elszigeteltek” nyelvük egyedisége miatt és viszonylag szűk könyvpiaccal rendelkeznek.

Bár a brit könyvpiac nyelvi hegemoniája miatt kiemelkedően előnyös pozícióban van, álljon itt végül az angol deregulációs tapasztalat is. Nagy-Britanniában ugyanis több mint tíz éve szűnt meg a rö-

zített könyvárak rendszere. Az angol versenyhatóság az idén publikálta az árfel szabadítás következményeit értékelő jelentését, miszerint a kötött árrendszer megszüntetését követően jelentősen nőtt az eladott és az újonnan kiadott könyvek száma. A felmérések szerint a fogyasztók elsősorban az üzletek megfelelő elhelyezkedését és a széles körű kínálatot értékelik. A boltok száma egyáltalán nem csökkent és a könyvpiac összességében növekedett.

A Gazdasági Versenyhivatal a könyvpiaci szabályozással kapcsolatban is azt az elvet vallja, hogy a piaci folyamatokba való állami beavatkozás, a szabályozás csak abban az esetben indokolható, ha az elérni kívánt társadalmi cél – a könyvkiadás sokszínűségének fenntartása – piaci eszközökkel nem érhető el, és a szabályozás versenyt korlátozó hatása nem aránytalan az elérni kívánt eredményhez képest.

A könyvek árkötöttségéről szóló MKKE törvényjavaslattal kapcsolatban nem nyert bizonyítást a szabályozás várhatóan pozitív hozadéka, ezért azt a Gazdasági Versenyhivatal nem tartja támogathatónak.

Módosult a versenytörvény

A tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Tpv.) 2008. évi módosításának rövid összefoglalója

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, valamint a Gazdasági Versenyhivatal munkatársai tavaly őszszel fogtak hozzá a tervezet kidolgozásához, s a folyamat júniusban zárult le azzal, hogy az Országgyűlés elfogadta a versenytörvény módosítását, amely egyes témakörökben a Tpv. jelentős átalakulását eredményezi, 2008. szeptember 1-jei hatálybalépéssel. A változtatások célja általánosan megfogalmazva a jogérvényesítés eszközeinek bővítése és javítása. A módosítások három nagy csoportba sorolhatók.

A kartellek elleni fellépéshez kapcsolódó módosítások

A módosítás megteremti az ún. kőkemény kartellekben részt vevő vállalkozások vezető tisztségviselőinek személyes jogi felelősségét. Eszerint, ha jogerős versenytanácsi vagy bírósági határozat megállapítja a jogsértést és a vállalkozással szemben bírság is kiszabásra kerül, annak vezető tisztségviselője két évig nem tölthet be gazdasági társaságnál ilyen tisztséget. Az érintett vezető egy bírósági nemperes eljárás keretében „mentheti ki magát”, azaz bizonyíthatja, hogy a jogsértést megvalósító döntésben nem vett részt, vagy az el-

len tiltakozott, ebben az esetben rá nem vonatkozik a hátrányos jogkövetkezmény. E szankció nem fenyegeti az engedékenységekben (teljes bírságelengedésben) részesülő vállalkozások vezetőit.

A kartellezéssel okozott károk megtérítése iránti perekre nézve a módosítás törvényi vélelmet állít fel, amelynek értelmében a versenykorlátozó megállapodásnak az árakra gyakorolt hatását – az ellenkező bizonyításáig – tíz százalékosnak kell tekinteni. Fontos, hogy a vélelem csak a kőkemény, és csak az „eladói” oldalon létrejött kartellek esetén alkalmazható. Ezáltal könnyebbé válik a kartellező vállalkozások ellen magánjogi jogérvényesítéssel élni kívánó felperes helyzete, hiszen a kár-

okozás mértékét immár nem neki kell bizonyítania, ha megelégszik a tíz százalékkal.

A legterjedelmesebb változás, hogy a GVH engedékenységi politikája törvényi szinten kerül szabályozásra, szemben az eddigi közleményi formával. Ez nagymértékben növeli a jogbiztonságot, ezért remélhetően ösztönözni fogja a vállalkozásokat a kartellek önkéntes felállítására.

Az engedékenységi politika adta lehetőségek kihasználására kívánja ösztönözni a vállalkozásokat az a módosítás is, hogy az engedékenység alapján a bíróság kiszabása alól mentesülő vállalkozások mindaddig nem kötelesek megtéríteni a kartellezéssel okozott kárt, ameddig a követelés az ugyanazon jogsértésért felelős másik (engedékenységben nem részesülő) károkozótól is behajtható.

Egyes jogkövetkezmények változása

Az egyik legfontosabb változás, hogy a vállalkozások összefonódásának ellenőrzésekor a GVH-nak az eddi-

gi ún. „erőfölény teszt” helyett az Európai Bizottság által is használt „hatékony verseny tesztet” kell alkalmaznia. A módosítás célja egyfelől az uniós gyakorlat átvétele, biztosítandó az egyenlő európai elbánást a fúzióban érdekelt vállalkozásoknak, másfelől pedig az, hogy a fúzió versenyhatásai megfelelőbb módon kerülhessenek értékelésre.

A szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló, 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv rendelkezéseinek megfelelően a Tpv. összhangba kerül a szellemi tulajdonjogra irányadó jogszabályokkal. A Tpv. II. Fejezete szerinti, üzleti titokkal kapcsolatos tisztességtelen cselekmény és „szolgai utánzás” (4. és 6. §) esetén kibővül a bírósági eljárásban érvényesíthető igények köre, illetve az ilyen perekben bevezetésre kerülnek mindazok az eljárásjogi jogintézmények, amelyek általában a szellemi tulajdonjog tárgyában indított perek sajátjai (ideiglenes intézkedés, biztosítási intézkedés stb.)

Az összefonódáshoz szükséges engedélykérés elmulasztása esetén kiszabható bírság maximális napi összege ötvenezerről kettőszázezer forintra emelkedik.

A GVH hatáskörét, feladatait, belső szervezetét és eljárási szabályait érintő változások

A GVH-nak a hatósági árakkal kapcsolatos bírságolási hatásköre átadásra kerül a hatósági árak megsértését megállapító szerv részére.

A versenyfelügyeleti eljárást megszüntető végzés ellen a bejelentő jogorvoslati jogot kap.

A gazdasági verseny szabadságát sértő közigazgatási döntések GVH általi megtámadhatóságának módosuló szabályai egyrésztől információszerzési lehetőséget biztosítanak a GVH-nak, másrészt a bíróság előtti megtámadás határideje meghosszabbodik egy évre.

A versenykultúra fejlesztésével kapcsolatos szabályok módosítása szélesíti a GVH tevékenységi körét. Fejlesztési célként bekerül a törvénybe az uniós versenykultúra és a fogyasztói kultúra támogatása, továbbá a versenykultúra fejlesztésére fordítható összeg emelkedik.

A módosítás létrehozza a főtárgyi tisztiséget a Hivatalon belül.

A „fogyasztói” ügyekben meghosszabbodnak az eljárási határidők.

Fúziós ügyekben emelkednek az eljárási díjak.

Versenyhivatali vezetők Budapesten

Az Európai Versenyhatóságok Együttműködése (ECA, European Competition Authorities) idén Budapesten rendezte éves ülését. A május 7–8-án lezajlott, a GVH által szervezett eseményen 31 versenyhatóság 48 résztvevővel, jellemzően elnökökkel és alelnökökkel képviseltette magát. Házigazdaként Nagy Zoltán nyitotta meg az ülést és vezette az ügyrendi szekciót.

Az ülésen az aktuális versenypolitikai fejleményeken túl, a vevői erővel kapcsolatos versenypolitikai megfontolásokról, a bírságkivetésről, valamint a versenyhivatalok teljesítményének értékeléséről és a hivatali célok meghatározásának szempontjairól is szó esett.

Az ECA az Európai Gazdasági Térség versenyhatóságainak informális együttműködési kerete, 2001 áprilisában Amszterdamban jött létre.

Célja a versenyhatóságok közötti együttműködés javítása, a nemzeti és közösségi versenyjog hatékony érvényesítése, a tapasztalatcsere.

Ezek előmozdítására munkacsoportokat működtet, és évente legalább egyszer találkoztatót szervez. Jelenleg két munkacsoportja működik: az egyik a kötelezettségvállalásokkal, a másik a versenyhivatali prioritások meghatározásával foglalkozik. Éves találkozója 2007-ben a portugáliai Sintrában került sor, 2009-ben Madridban lesz.

Tagjai az EU- és az EFTA-tagországok hatóságai (kivéve Svájcot, nem tag, hanem megfigyelő), az Európai Bizottság az EFTA Felügyelő Hatóság.

Az ECA-nak nincs titkársága. Munkáját az éves konferencián hozott közös döntések irányítják, az év közben szükséges együttműködést pedig az éves konferenciát szervező versenyhatóságok koordinálják.

Az ECA-nak honlapja sincs, az általa kiadott elemzéseket, állásfoglalásokat – például a légiközlekedési munkacsoport jelentését, a bankpiacokról írt elemzést – az egyes ECA-tag versenyhatóságok honlapjain lehet elérni.

ECA-anyagokat gyűjtő honlapok például:

<http://www.gvh.hu/eca>

<http://www.bundeskartellamt.de/wDeutsch/publikationen/eca.php>

Nemzetközi konferencia az európai versenyjogi fejleményekről

A Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központja nemzetközi konferenciát szervezett május 9-én „Aktuális versenypolitikai fejlemények Európában, különös tekintettel a bankszektorra és az energiaszektorra” címmel. A mintegy 150 magyar és 40 külföldi résztvevővel, illetve az eseményt az internetes közvetítéson keresztül nyomon követő érdeklődőkkel az európai versenypolitika kiváló szakemberei ismertették helyzetértékelésüket.

Kulcsfontosságú az a munka, amit a magyar versenyhatóság a fogyasztók érdekében évek óta végez – hangsúlyozta a konferenciát megnyitó *Gyurcsány Ferenc* miniszterelnök.

A kormányfő a konferencia két fő témájáról, a bank- és az energiaszektor szabályozásáról is szólt. A kormány által 2006-ban felállított, ún. Várhegyi bizottság úgy találta, hogy a bankok között van ugyan versengés, ám ez nem elég kiterjedt és nem elég hatékony, nem szolgálja az ügyfeleket – mondta a kormányfő. Ahhoz, hogy ez a helyzet megváltozzék, az államnak és a bankoknak is tenniük kell. A pénzintézetek saját hatáskörükben is könnyíthetik a bankváltás feltételeit, termékeiket összehasonlíthatóbbá tehetik, bővíthetik

a fogyasztók ismereteit. Szükség esetén azonban az állam sem riad vissza a beavatkozástól.

Ugyancsak a fogyasztók érdekeit szolgálja, ha verseny van az energiaszektorban, emelte ki beszédében a miniszterelnök. Ez úgy érvényesülhet, ha a monopóliumszerűen működő MVM két erős, piacépítő, tőzsdére vihető cégre lesz szétválasztva.

A versenytől várhatják a fogyasztók a legjobb árat, a legjobb minőséget, továbbá a legnagyobb termékválasztékot. A GVH-nak a konfliktusokat is fel kell vállalnia, hogy valóban legyen verseny, és a fogyasztók megkapják ezeket az előnyöket – ezek voltak *Philip Lowe*, az Európai Bizottság Verseny Főigazgatóságának főigazgatója nyitó beszédének első gondolatai. Az Európai Bizottság ezért a fogyasztók érdekében keményen fellép a kartellek ellen – tavaly 3,3 milliárd euró bírságot vetettek ki kartellező vállalkozásokra. Küzd azért, hogy a világgpiaci drágulás miatt amúgy is emelkedő energiaárakat a versenykorlátozás még tovább ne emelje. Ennek érdekében vizsgálja a hosszú távú árampiaci megállapodásokat, hogy ezek ne lehessenek piaclezáró hatásúak (ne ter-

jedjenek ki túl hosszú időre, a piac túl nagy részére). Az a cél, hogy lehetőség nyíljon új szereplők piacra lépésére és a szolgáltatás a lehető legolcsóbb legyen a fogyasztók számára. Ehhez szét kell választani a hálózatot és a termelést egymástól (unbundling). A bankokról szólva *Philip Lowe* kiemelte, hogy alapvető követelmény, hogy versenyképes fizetési módokat biztosítsanak ügyfeleik számára. Ezért indult uniós vizsgálat a kártyatársaságok ellen, hogy megállapítsák, valóban hatékony verseny van-e ezen a piacon. A főigazgató kijelentette: a vizsgálatok nem állnak le addig, amíg a szóban forgó társaságok méltányos díjakat nem alkalmaznak.

A versenytörvény módosításának szükségességéről beszélt *Nagy Zoltán*, a GVH elnöke. Előadásában hangsúlyozta, hogy a változás két területen is előrelépést jelent a magyar versenyhatóság tevékenységében: a kartellek elleni fellépésben, valamint a versenyjogi kérdések közgazdasági megközelítésében. (A törvénymódosításról szóló cikket l. a 14. oldalon)

A kartellek kapcsán a megnövekedett lebukási kockázat és a milliárdos bírságok nem jelentenek elegendő visszatartó erőt a kartellezők számára, ezért van szükség az ellenük való fellépés eszköztárának bővítésére – mondta *Nagy Zoltán*. Jelenleg a GVH kizárólag a kartellezésen kapott vállalkozást büntetheti, ám a versenytörvény módosítását követően a kartell döntést meghozó vezető akár két évre eltiltható a cégvezetéstől. Ez talán még nagyobb visszatartó erőt jelent, hiszen a kartellező vállalkozások döntéshozói a saját bőrüket is vásárra viszik. Az elrettentés azonban önmagában kevés lehet. A kartellek elleni hatékony fellépés érdekében szükség van a törvényi szinten is rögzített engedékenységi politikára és a kártérítési igény magánjogi úton történő érvényesítésének megkönnyítésére is. Az engedékenységi politika alkalmazása során a törvény azon vállalkozás számára, amely a kartell működéséről informálja a GVH-t, büntetlenséget garantál, így az érintett cég elkerülheti a súlyos bírságot és a személyes felelősségre vonást. A kártérítési igény érvényesítés módosulása pedig megteremtené annak lehetőségét, hogy a kartellek ál-

tal megrövidített fogyasztók kára is megérülhesen.

A másik nagy lépés a közgazdasági megközelítés erősítése a versenyhivatal fúzióelbírálási gyakorlatában – emelte ki előadásában a GVH elnöke. Jelenleg akkor engedélyezhető több vállalat egyesülése, ha az nem hoz létre, valamint nem erősít meg erőfölényt (dominanciateszt). A törvénymódosítással a GVH áttér az Európai Bizottság és az USA versenyhatóságai által is alkalmazott versenyhatástartestztre, és akkor engedélyez egy fúziót, ha az nem jár a verseny érdemi csökkenésével (SLC-teszt, *substantial lessening of competition*). A törvény elfogadása esetén a versenyhatóság abból a szempontból is meg fogja vizsgálni a vállalkozások egyesülési kérelmeit, hogy azok nem okozzák-e a verseny szűkülését az adott piacon. A verseny ugyanis nem csak akkor gyengülhet, ha egy cégcsoport erőfölényes helyzetbe kerül, hanem akkor is, ha az új helyzetben piaci erejük jelentősen megnő, például, ha a harmadik és a negyedik piaci szereplő fuzionál.

A megnyitó, valamint a bevezető előadások után a konferencia *kerekasztal-beszélgetések* formájában folytatódott. Az első ilyen jellegű beszélgetésre *Andreas Reindl*, a New York-i Fordham Egyetem professzorának vezetésével került sor, melynek során több versenyhatósági vezető egymásra reflektálva is elemezte az aktuális versenypolitikai fejleményeket. *Philip Lowe* az erőfölényes visszaélések megítéléséről beszélt, felelevenítve, hogy az év végéig várható az EKSz 82. cikk alkalmazásáról szóló fehér könyv megjelenése, de a Bizottság erőfölényes ügyekkel kapcsolatos megközelítésének változása már most érezteti hatását a tagállamokban is. A Bizottság szerint félrevezető egy bizonyos piaci részesedés felett automatikusan feltételezni egy cégről, hogy erőfölényben van. Ennél jobb, ha egy bizonyos piaci részesedés, pl. 40% alatt azt feltételezzük, hogy nincs erőfölényben. Nincs azzal gond, ha egy cég a fogyasztókat jó termékeivel megnyerve erőfölényre tesz szert. De azzal már igen, ha erőfölényével visszaélve kiszorítja, korlátozza a versenyt, kiszorítja a hozzá hasonlóan hatékony vagy nála hatékonyabb versenytársakat. Az Európai Bizottság az utóbbi hat évben különös figyelmet fordított arra, hogy olyan magatartásokkal szemben lépjen fel, amelyek tényleg károsak a fogyasztókra. A versenyfelügyeleti vizsgálathoz idő kell, és a gondjaikra sokszor gyors megoldást követelő fogyasztók ag-

gályait néha nem versenypolitikai eszközökkel, hanem más szabályozással lehet kezelni.

Nemcsak az irányítást szerző, de a kisebbségi részvénytulajdonos is versenyjogilag releváns hatást gyakorolhat egy cégre – figyelmeztetett *John Fingleton*, az angol *Office of Fair Trading* vezetője. Ráadásul, míg az irányításszerzés esetén inkább lehet hatékonysági előnyökre számítani, a kisebbségi tulajdonlás esetén ez nem jellemző. *Lowe* elmondta, hogy akár 50% alatti tulajdonszerzés is járhat irányításszerzéssel, amit persze vizsgálnak, de közösségi szinten a kisebbségi tulajdonszerzés alapján nem, hanem a vele való visszaélés esetén indulhat eljárás.

Az európai versenyjogi jogalkalmazást az egész világ számára példaértékűvé tehetjük, hívta fel a figyelmet *Bruno Lasserre*, a francia *Conseil de la concurrence* elnöke. Az európai megközelítés ereje négy forrásból származik. Az első, hogy szakosított közigazgatási szervek érvényesítik ezeket a szabályokat, a második, hogy ezek a szervek nemcsak a magánszféra, de az állami szabályozás versenykorlátozásával szemben is hathatósan tudnak fellépni a versenypártolással, a harmadik, hogy a versenyhatóságok a kormányzattól politikailag függetlenek és a negyedik, hogy az Európai Versenyhatóságok Hálózatán (ECN) keresztül sikeresen működnek együtt a nemzeti hatóságok. Ahol az európai megközelítés tovább erősíthető, az a magánszemé-

lyekkel szembeni, illetve a büntetőjogi szankciók erősítése, valamint a magánjogi jogérvényesítés és ezen belül a csoportos keresetek (*class action*) szerepének növelése, illetve a versenyhivatali eljárásokat követően induló kártérítési eljárások támogatása, és a bírósági versenyjogérvényesítés segítése a GVH álláspontját ismertető *amicus curiae* levelekkel, illetve szakosodott bírák alkalmazása a magánjogi jogérvényesítésre.

A közigazgatási versenyjogi jogérvényesítés mellé felzárkózó másik két pillér, a büntetőjogi és a magánjogi jogérvényesítés akkor működhet hatékonyan, ha összhangban vannak egymással, hívta fel a figyelmet *Nagy Zoltán*.

A rövid szünetet követően a konferencián párhuzamosan két szekcióülést tartottak. A pénzügyi szektor aktuális versenyjogi kérdéseivel foglalkozó szekcióbevezetőjében *Király Júlia*, az MNB elnöke elmondta, hogy az általa képviselt körültekintő szabályozásnak és a verseny szabályozásnak egymás mellett, egymást erősítve kell működnie. A beszélgetés során két téma került részletesen napirendre: először a bankváltás kérdéseiről, majd a bankkártyás fizetésekkel kapcsolatos bankközi jutalékokkal kapcsolatos versenyszempontú vizsgálatokról volt szó.

A bankváltással kapcsolatban *Eduardo Martinez-Rivero*, az Európai Bizottság Verseny Főigazgatóságának pénzügyi területekért felelős helyettes vezetője ismertette az Európai Bizottság 2007-ben lezárult

A Versenykultúra Központ hírei

ágazati vizsgálatának eredményeit. Az elmondottakból kiderült, hogy a folyószámla-mobilitással számos országban van probléma, amit *Alberto Heimler*, az olasz versenyhatóság igazgatója és *Pieter Kalbfleisch*, a holland versenyhatóság vezetője is megerősített, hozzátéve, hogy Hollandiában a bankváltást jelentősen egyszerűsítő önszabályozás van érvényben. Olaszországban a bankváltás nemcsak a folyószámla, hanem a jelzáloghitelek terén is problematikus, ezért ezen a téren is szabályozás született. A GVH ágazati vizsgálata során megállapította, hogy Magyarországon a bankváltásnak elsősorban az átláthatóság hiánya, illetve a váltási költségek nagysága az akadályai, jelezte *Kovács Surd*, a GVH irodavezető-helyettese.

A bankkártyákkal kapcsolatban a lengyel versenyhatóság alelnöke, *Małgorzata Krasnodębska* elmondta, hogy 2006 végén a lengyel hatóság megállapította, hogy a bankok által egymás közti megállapodásuk alapján fizetett bankközi jutalék versenykorlátozó hatású, ezért jelentős büntetést szabott ki. Az Európai Bizottság 2007 végén a Mastercard elleni eljárásban megállapította, hogy a Mastercard által nemzetközi fizetéseknel használt bankközi jutalék ugyancsak versenykorlátozó; jelenleg ennek a rendszernek a helyettesítésére történnek kísérletek. A magyarországi bankközi jutalékok mértékét a GVH is vizsgálja.

A villamosenergia-piacról foglalkozó szekció a régió energiapolitikai kérdéseivel foglalkozott, olyan területekkel, amelyek az első gyakorlati lépéseket jelentik a teljes piaci integráció felé. A panelt a

Magyar Energia Hivatal alelnöke, *Szörényi Gábor* vezette. Beszélgetésükben megállapították, hogy a téma nagyon lényeges és aktuális Magyarország, a magyar fogyasztó számára is. A villamosenergia-piacról Európa-szerte komoly problémák vannak, magas a piaci koncentráció, megfigyelhető a piacok lezárása, integrált vállalatoknak állhat érdekében a versenykorlátozása – mondta az Európai Bizottság képviselője, *Kovács Kristóf*, a Bizottság nemrég lezárta villamosenergia-ágazati vizsgálatát felidézve. Ezen gondok megoldásában is segítene a hálózat és a termelés egymástól való szétválasztása, és a nemzeti piacok integrációja. Sikeres regionális piacokra több példa is van. A norvég versenyhivatal alelnöke, *Knut Eggum Johansen* felszólalásában elmondta, hogy

amikor a norvég gazdaság teljesítménye a '80-as évek végén jelentősen romlott, a döntéshozók felismerték, hogy az alapvető fontosságú villamosenergia-piac hatékonyabbá tételével komoly gazdasági előnyök érhetőek el. A skandináv országok megtalálták azt a közös érdeket, amellyel kölcsönösen javítható az országok gazdasági helyzete. A közös érdek egy hatékonyan működő, integrált villamosenergia-piac volt. A tapasztalatok alapján a regionális skandináv piac hozzájárult az árak mérsékléséhez és az ellátásbiztonság javulásához.

Az ibériai (portugál–spanyol) piac jó ismerői, *Abel Mateus*, a portugál versenyhatóság korábbi alelnöke és *José-Manuel Revuelta*, a spanyol szabályozó hatóság igazgatója hozzászólásaikban hangsúlyozták, hogy a siker alapvető fontosságú feltétele, hogy a politikusok felkarolják ezt az ügyet és belássák, hogy a regionális árampiac olyan versenyképességi előnyöket rejt magában minden részt vevő ország számára, amely elkülönült nemzeti piacokon aligha érhető el. Egy regionális energiatőzsde, illetve a regionális energia-piac megalkotásához alapos tervezés, erős jogosultságokkal rendelkező szabályozó hatóság és leginkább kormányzati elkötelezettség szükséges, a versenyhivatali elkötelezettség önmagában kevés, húzta alá *Polony Gergely*, a GVH vizsgálója.

Reméljük, ezzel a konferenciával a szakértőknek sikerült ihletet meríteniük a bankpiaci, árampiaci verseny erősítésére.

A konferencián elhangzott gondolatokat – szándékaink szerint – részletesen a VersenyTükör különszámában mutatjuk majd be.

Fotó: MTI

Mindent átszövő adatvédelem?

Az adatvédelmi jog gyakorlatilag az élet minden területét érinti. Le-másolhatja-e szerződéskötéskor a mobilszolgáltató a személyi igazolványunkat? Az állam felszerel-tethet-e térfelügyelő kamerákat, az azok által rögzített adatokat kor-látlan ideig tárolhatja-e? A meg-szűnő kórházak által korábban ke-zelt betegek dokumentációjáról miként kell gondoskodni? A versenyfelügyeleti jogalkalmazás is számos példát szolgáltat arra, hogy az adatok védelmének ezek-ben az eljárásokban is érvényre kell jutnia. Ezek közül emelünk ki néhányat.

Péterfalvi Attila, 2008-ban leköszönő adatvédelmi ombudsman, a GVH-ban tartott előadásában kiemelte, az adatvédelmi biztos feladata a személyes adatok védelméhez való jog (vagyis az információs önrendelkezési jog) és a közérdekű adatok nyilvánosságához való jog (vagyis az információs szabadság) védelme, e két alkotmányos alapjog érvényesülésének előmozdítása, felügyelete. Az adatvédelmi biztos vizsgálati jogosultsága az állami és a magánszektor adatkezelőire egyaránt kiterjed. Csak az Országgyűlésnek tartozik beszámolni tevékenységéről, független a kormányzattól, az állam más szerveitől, politikai pártoktól és a magánszekortól. Alkotmányos pozíciójából következik, hogy számára feladat-, illetve hatáskört csak törvény állapíthat meg. Az adatvédelmi biztos és irodája nem a hagyományos értelemben vett hatóság vagy közigazgatási szerv és nem bíróság. Fő eszköze a nyilvánosság.

Péterfalvi Attila előadásában érintett egyes, az adatvédelem által indukált kollíziókat, így pl. a terrorveszély elhárításához fűződő közérdek és légiutasokra vonatkozó adatok védelme kérdését. Szó esett ezenkívül a közérdekű adatok nyilvánosságának tényleges megvalósulásáról, valamint az internet által született új adatvédelmi problémákról.

Fotó: MTI

A GVH-nak tevékenysége során számos esetben kell ügyelnie a természetes személyek, valamint a vállalkozások adatainak védelmére, ezenkívül a versenyhivatalnak – mint közigazgatási szervet – ugyanúgy köti a közérdekű adatok nyilvánosságának követelménye. Álljon itt néhány példa:

– A bejelentő vagy panaszos kérheti, hogy ne fedjék fel személyét, illetve azt a tényt, hogy bejelentéssel élt a GVH-hoz.

– Aki a bejelentés vizsgálata során a GVH számára adatot szolgáltat, kérheti az üzleti titok védelmére hivatkozással az iratokba való betekintés, valamint azokról történő másolat készítésének korlátozását.

– A Versenyhivatalnak – a védekezéshez való jog érvényre jutása érdekében – tiszteletben kell tartani az ügyvéd és ügyfele közti kommunikáció titkosságát a versenyfelügyeleti eljárás során. Ez a törvényi védelem kizárólag a védelemhez való jog gyakorlásával kapcsolatos iratokra korlátozódik, azzal tehát nem lehet megkerülni a szabályt, hogy a jogsértéssel kapcsolatos dokumentumot (pl. a kartell-megállapodást) ügyvédi okiratba foglalják.

– A GVH-nak – bírói engedéllyel – lehetősége van versenyjogi jogsértés gyanúja

esetén a cég hivatali helyiségeit és járműveit átkutatni, sőt akár a vállalkozás munkatársainak otthonát, ill. autóját is ún. hajnali rajtaütésnek – közkeletűbb angol kifejezéssel: dawn raid-nek – vetheti alá. Ezenkívül a helyszíni szemle során a vállalkozás adathordozójáról ún. fizikai tükörmásolatot (back-up copy) is készíthet. Lényeges, hogy a törvényi felhatalmazás ma már kifejezetten kiterjed arra is, hogy a GVH az ügyfél és más résztvevők személyes adatait is megismerje; ehhez kapcsolódik az a törvényi rendelkezés is, amely szerint az eljáráshoz nem tartozó személyes adat elkülönítése kérhető (mindez korábban több tekintetben is vitatott volt).

– Az ágazati vizsgálat keretében a GVH mind a vállalkozásoktól, mind a közigazgatási szervektől adatokat kérhet, s a vizsgálat keretében betekinthez a munkája ellátásához szükséges iratokba, ideértve az üzleti titkot, banktitkot, biztosítási titkot, illetve az értékpapírtitkot vagy pénztártitkot tartalmazó iratokat is.

– Abban az esetben, amikor a GVH vizsgálója egy előzetes bejelentés nélküli helyszíni szemlén olyan iratra bukkan, amely a magyar vagy a közösségi verseny szabályok megsértésére utal, azonban az éppen lefolytatott vizsgálat bírói engedély nem terjed ki rá, akkor a bírói engedélyt utólag kell beszerezni. Ennek hiányában a bizonyítási eszköz nem használható fel az eljárásban.

– Ha a GVH vizsgálata elrendelésének tényét nyilvánosságra hozza, a vizsgálat eredményéről is tájékoztatnia kell a nyilvánosságot.

Professzor Wouter Wils előadása az Európai Bizottság által kezdeményezett, a versenyfelügyeleti eljárásokban alkalmazandó tárgyalásos rendezési eljárásról

2008. május 13-án professzor Wouter P. J. Wils tartott előadást a Versenyjogi Kutatóközpont és a Magyar Versenyjogi Egyesület szervezésében az immár hagyományossá váló versenyjogi előadások ebéddidőben rendezvényt sorozat keretében.* A jogi és közgazdasági diplomákkal rendelkező Wils professzor az Európai Bizottság Jogi Szolgálatának tagja és a King's College London vendégprofesszora, aki majd' 300 ügyben képviselte az Európai Bíróság előtt a Bizottságot. A Magyar Szabadalmi Hivatal konferenciatermében tartott előadás során Wils professzor a versenyfelügyeleti eljárásokban minden valószínűség szerint a közeljövőben gyakorivá váló tárgyalásos rendezési eljárások szerepét járta körül.

Mint az előadó utalt rá, a Bizottság 2007-es jogalkotási kezdeményezése e téren nem gyökerek nélkül való, hiszen pl. 1984-ben a híres IBM-ügyben informális megállapodásra jutottak az érintettek. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni azt, hogy a formalizált eljárásnak megvan a maga szerepe és helye a közérdekű igényérvényesítésben, és nem helyettesíti, hanem kiegészíti az engedékenységi politikát és a versenyfelügyeleti eljárások során tett kötelezettségvállalásokat. Nem várható feltehetőleg továbbá a tárgyalásos rendezés szerepének túlsúlyba kerülése sem, hiszen a költséges és hosszadalmas eljárások számos előnnyel járnak (így pl. a jog tartalmának pontosítása, jogsértés megszűnése, nyilvánosság rosszálló elítélése a jogsértő vállalkozások vonatkozásában, elrettentés, jogsértés megbüntetése, kártalanítás megkönnyítése), amelyek adott esetben fontosabbak lehetnek az eljárás gyors és költségtakarékosabb befejezésénél. Nem várható például új jogkérdéseket felvető, vagy súlyos jogsértések kapcsán az eljárás alkalmazása. Továbbá az Európai Bizottságnak meg kell őriznie a tekintélyét, nevezetesen a tekintetben, hogy képes és hajlandó hosszadalmas eljárások útján felelősségre vonni a jogsértő vállalkozásokat. Többek között erre is tekintettel, nem lesz a vállalkozásoknak joga tárgyalásos rendezésre, hanem a Bizottság diszkrecionális jogköre lesz, hogy alkalmazza-e az idevágó szabályokat. A két, talán leginkább közérdeklődésre számot tartó kérdés kapcsán az előadó kifejtette, hogy a bírságcsökkentés pontos mértéke nem meghatározott még, de feltehetőleg kevesebb lesz, mint amelyet a jogszabálytervezet véleményező piaci szereplők várnak (az előadó 10 százalékot tartván célszerűnek). A második fontos kérdést, hogy nem sérti-e az alapvető jogokat (önvád tilalma és védekezéshez való jog) az eljárás, Wils professzor akként válaszolta meg, hogy nem, amennyiben a megállapodás önkéntes, kellően megalapo-

zott döntés eredménye és nem volt megkérdőjelezhető kényszer.

Az előadás után dr. Szamosi Katalin, a Magyar Versenyjogi Egyesület elnökasszonyának elnökle mellett először felkért hozzászólóként dr. Fejes Gábor (Oppenheim) fejtette ki egy gyakorló magyar jogász szemével a bevezetendő eljárás kapcsán észrevételeit és hívta fel néhány neuralgikus pontra a figyelmet. Így többek között arra, hogy szükséges annak tisztázása, hogy pontosan mely ügyekben lesz lehetőség ilyen eljárásra. A specifikus téma ellenére a jelenlévők köréből is számos kérdés érkezett.

Az előadás méltó folytatása volt a 2007 decemberében, a GVH Versenykultúra Központjának támogatásával a Versenyjogi Kutatóközpont által elindított kezdeményezésnek, és immár professzor Valentine Korah és Richard Whish után egy újabb kiemelkedő versenyjogi szaktekintély tartott előadást a rendezvényt sorozat keretei között.

* Lásd bővebben: www.versenyjog.com. Az előadáshoz szorosan kapcsolódó 2008 májusában közzétett tanulmány elérhető az előadó szerzésében az alábbi címen: „The Use of Settlements in Public Antitrust Enforcement: Objectives and Principles”; http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1135627.

A Federal Trade Commission konferenciája az egyoldalú hatások vizsgálatáról

Az Amerikai Egyesült Államok egyik szövetségi versenyhatósága, a Federal Trade Commission (FTC) 2008. február 12-én egynapos konferenciát tartott Washingtonban az ún. egyoldalú hatások megítélésének versenyhatósági és bírósági szempontjairól, illetőleg e szempontok eltéréséről és kezelésének lehetőségeiről. A paneltagok az amerikai versenyhatóságok, neves jogi irodák szakértői, illetve a tudományos élet szereplői közül kerültek ki. A beszélgetés mintegy kétszáz érdeklődőt vonzott az FTC washingtoni főhadiszállására, jogászokat és közgazdászokat egyaránt. Bár a panelek által körüljárt kérdések közül több szorosan kapcsolódik az amerikai jogrendszer sajátosságaihoz, a beszélgetés olyan általánosan fontos területeket is érintett, mint például a piacmeghatározás szerepe vagy a közgazdasági bizonyítékok előnyei és hátrányai, melyek az Egyesült Államokon kívül is tanulsággal szolgálhatnak. A konferencia öt egymást követő panelből állt, melyeket egy szimulált bírósági tárgyalás egészített ki.

A rendezvény középpontjában álló egyoldalú hatásokról (*unilateral effects* vagy *non-coordinated effects*) akkor beszélünk, mikor egy fúzió nyomán olyan piaci hatalommal rendelkező vállalat jön létre,

mely a többi piaci szereplőtől függetlenül képes lehet nyereségesen emelni az árakat, korlátozni a fogyasztók választási lehetőségeit vagy gátolni az innovációt. Az USA szövetségi versenyhatósági által kibocsátott horizontális fúziós irányelvek (Horizontal Merger Guidelines) a cégek közötti versenydimenziója szerint két környezetben említik az egyoldalú hatásokat: egyrészt ha differenciált – hasonló, de egymást nem tökéletesen helyettesítő – termékeket előállító piaci szereplők állnak versenyben egymással, másrészt, ha a versenyző cégek elsősorban a termelési kapacitásukban különböznek egymástól.¹ A rendezvény a differenciált termékek összefüggésében foglalkozott az egyoldalú hatásokkal.

Az egész napos konferenciát Deborah Platt Majoras, az FTC akkori elnöke nyitotta meg.² Az elnökasszony hangsúlyozta, hogy a versenyhatóságok számára különösen nagy kihívást jelent egyoldalú hatásokkal kapcsolatos ügyeket bíróság előtt sikerre vinni. Bár a versenyhatóságok mérlege pozitív, a bíróság az utóbbi években három fúziós ügyben³ is elutasította az FTC és *Department of Justice* (DoJ) érvelését. Az elnökasszony szerint mindhárom esetben a piacmeghatározás volt a vita fő tárgya, melyben a bíróság végül az alpereseknek adott igazat.

Az egyoldalú hatásokkal kapcsolatos elméletek

Az első panel az egyoldalú hatásokkal kapcsolatos elméletek alapjait és fő jellemzőit járta körül. A panel tagjai Andrew Gavil jogász professzor (Howard Egyetem), Robert Willig közgazdász professzor (Princeton Egyetem) és Janet McDavid ügyvéd (Hogan&Hartson) voltak, a beszél-

getést David Wales (FTC) moderálta. Andrew Gavil professzor előadásában kiemelte, hogy bár az egyoldalú hatásokkal kapcsolatos elmélet hosszú múltra tekint vissza, a technológiai és tudományos fejlődés hatására új kihívások előtt áll. Az utóbbi évtizedek során a műszaki fejlődés korábban elképzelhetetlen mennyiségű adatot tett elérhetővé, és olyan empirikus módszerek használatát is lehetővé tette, melyekre korábban csak nagy nehézségek árán lehetett volna mód. Ugyanakkor a paneltagok egyetértettek abban, hogy bár a közgazdasági – elsősorban ökonometriai – elemzés lehetőségei ma összehasonlíthatatlanul jobbakként, mint korábban, a bíróságok felé mégis „nehezen eladhatóak” az egyoldalú hatásokkal kapcsolatos ügyek. Gavil professzor szerint a közgazdasági elemzés akár zavaró is lehet a bíróság számára, főleg akkor, ha az más, „hagyományos” bizonyítékokkal együtt kerül bemutatásra. Gavil szerint az ökonometriai módszertanban kevésbé jártas bírók ilyenkor szkeptikusan tekinthetnek a közgazdasági elemzésekre, melyek számos feltevésen nyugszanak, így manipulálhatónak tűnhetnek. Janet McDavid ezt a gondolatot vitte tovább, amikor a Staples/Office Depot ügyet említette példaként: a két irodaszer-kereskedő cég, a Staples és az Office Depot fúziójában a piacmeghatározáshoz komoly ökonometriai elemzés készült. McDavid szerint a bíróság előtti sikerhez az ügyben jelentősen hozzájárult, hogy a bonyolult ökonometriai bizonyítékokhoz nagyon egyszerű, leíró jellegű bizonyítékok is társultak: az árak magasabbak voltak ott, ahol csak egyetlen cég volt jelen a piacon annál, mint ahol több cég versenyzett egymással. Robert Willig professzor hozzátette, hogy a mesterségesen szűken definiált piac látszatának elkerüléséhez érdemes először egy tágabb piacmeghatározásból kiindulni, majd elmagyarázni, hogy a fúzió által nem érintett egységek – például üzemek vagy boltok – minimális hatást gyakorolnak a versenyre azokhoz az egységekhez képest, melyek megszűnnek a fúzió hatására.

A panel kitért az USA versenyhatóságainak horizontális fúziós irányelveire (*Horizontal Merger Guidelines*) is. Az irányelvek küszöbszámként 35 százalékos piaci

¹ Horizontal Merger Guidelines (1992), 2.2, [http://www.FTC.gov/bc/docs/horizmer.shtml].

² Deborah Platt Majoras az Egyesült Államok egyik fő szövetségi versenyhatósága élén töltött közel négy év után, 2008 márciusában lemondott tisztségéről. Az FTC új elnöke William E. Kovacic.

³ WholeFoods/Wildoats, Oracle/Peoplesoft, Sungard/Comdisco.

Hírek a nagyvilágból

részesedést említene a fúzió után létrejövő vállalat számára, mely fölött a versenyhatóságok valószínűsítik a nyereségesen végrehajtható áremelést és a kibocsátás visszafogását, azaz a verseny korlátozását. A panel megjegyezte, hogy a horizontális fúziós irányelvek hasznosak és szükségesek, ugyanakkor korlátozhatják is a versenyhatóságok mozgásterét, hiszen a bíróságokat nem kötik, ám a versenyhatóságok kénytelenek követni azokat.

A piacmeghatározás szerepe

A második, kizárólag jogászokból álló panel a piacmeghatározás szerepét és szükségességét vitatta meg az egyoldalú hatásokkal kapcsolatos ügyekben. Alapvető kérdésként merült fel, hogy egyáltalán szükség van-e formális piacmeghatározásra akkor, ha a versenyellenes magatartás kimutatható ennek hiányában is. Jonathan Baker, az American University jogász professzora vázolta a piacmeghatározás során felmerülő dilemmát: a szűken meghatározott piac megkönnyíti a versenykorlátozó hatás kimutatását, de ilyenkor az a vád érheti a versenyhatóságot, hogy a jogsértés megállapítása érdekében szándékosan próbálja szűken definiálni a piacot. Egy tágon meghatározott piacon ugyanakkor nehezebb jelentős versenykorlátozó hatást kimutatni. A versenyhatóságok tehát mindkét irányból nyomásnak vannak kitéve. Baker szerint érdekes lehet elgondolkodni azon, hogy e problémák mellett szükséges-e minden esetben ragaszkodni a piacmeghatározáshoz. Példaként az American Federation of Dentists 1986-os ügyét említette, ahol az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága nem tartotta szükségesnek a formális piacmeghatározást a versenyellenes magatartás megállapításához. Richard Parker elmondta, hogy a versenyhatóságok számára a sikeres stratégiát az jelentheti, ha a bíróság előtt először a versenyellenes hatásokat mutatják be, majd ezt követően térnek rá a piacmeghatározásra.

Szimulált bírósági tárgyalás

A rendezvény harmadik szakaszában az FTC konferenciaterme bírósági tárgyaló-

A Federal Trade Commission washingtoni épülete

teremmé változott. Két ügyvéd, Michael Bloom (FTC) és Richard Liebeskind (Pillsbury Winthrop) egy hipotetikus ügyet prezentálta meghívott bírónak. Az ügy két prémium minőségű jégkrém gyártó és árusító cég tervezett fúzióját érintette. Az ügyvédek a piacmeghatározásra vonatkozó bizonyítékokat mutatták be. A felperes álláspontja szerint az érintett piac a „szuperprémium jégkrémek” piaca. E piacon a fúzió nyomán létrejövő cég jelentős piaci hatalommal rendelkezne, mellyel képes lenne versenytársaitól függetlenül – egyoldalúan – korlátozni a versenyt. Az alperes szerint azonban a legszűkebben meghatározható érintett piac az összes jégkrém piaca, melyen a fuzionálni szándékozó cégek együttes piaci részesedése nem jelentős. A piacmeghatározáshoz mindkét fél saját ökonometria elemzést készített, melyek eredményeit ismertették az ügyvédek. A két bíró – Douglas Ginsburg (U.S. Court of Appeals for the District of Columbia Circuit) és Diane Wood (U.S. Court of Appeals for the Seventh Circuit) – hangsúlyozta a hallgatóság számára: a benyújtott közgazdasági bizonyítékoknak érthetőnek és egyértelműnek kell lenniük. A bírók elmondták, hogy – bár az egyszerű, leíró jellegű közgazdasági bizonyítékokat általában meggyőzőbbnek tartják – az ökonometria elemzések is fontos bizonyítékként szolgálhatnak hasonló ügyekben. A bírók fontosnak tartották, hogy az ökonometria elemzéseket benyújtó fél magyarázza el, hogy miért jelentős az elemzés, és pontosan mire világít rá. Különösen hasznosak lehetnek azok az anyagok, melyek diagrammok segítségével, egyszerű grafikus formában szemléltetik az eredményeket.

A különféle bizonyítékokról

A következő panel az egyoldalú hatásokkal kapcsolatos ügyekben használt különböző bizonyítékokat vitatta meg. Szó esett az egyes bizonyítékfajták – ökonometria és egyéb közgazdasági bizonyítékok, vállalati dokumentumok, tanúvallomások stb. – súlyáról, előnyeiről és hátrányairól. Richard Rapp, a NERA közgazdasági tanácsadó cég egykori elnöke röviden felvázolta az ilyen ügyekben bizonyítékként felmerülő legfontosabb közgazdasági koncepciókat és fogalmakat. Ezek az érintett termékek keresztárrugalmassága⁴ és az áttérési ráta⁵ („diversion ratio”), mely mérőszámok segítségével a helyettesíthetőség mértékét lehet értékelni, illetve a kritikus veszteségvizsgálat (*critical loss analysis*) és a fúzió-szimuláció, mely eljárások segítségével egy fúzió jóléti hatásai jelezhetőek előre. Rapp szerint az ökonometria és egyéb közgazdasági bizonyítékok nagyon hasznosak, és nem osztotta azt a rendezvény során korábban elhangzott véleményt, miszerint nehéz lenne ezeket a bíróság számára elfogadható módon előadni. Véleménye szerint a legfontosabb egyoldalú hatásokkal kapcsolatos ügyekben a bíróság hasznosnak találta az ökonometria bizonyítékokat, és hozzátette, hogy meglátása szerint általában az ilyen ügyekben készülnek a legkiválóbb tanulmányok. A panel a „természetes kísérletek” jelentőségét is hangsúlyozta, melyek segítségével jól szemléltethetőek egy tervezett fúzió versenyre gyakorolt hatásai. A természetes kísérletekkel alátámasztható például versenyzők száma és az alacsonyabb árak közötti összefüggés. Természetes kísérletként tekinthető például, ha egy városban egy új szupermarket megnyitása után az egész városban csökkennek a szupermarket által árusított termékek árai. Ugyanakkor e bizonyítékok esetében félrevezető lehet, hogy a fúzió hatása (e példában az árscökkenés) nem különíthető el más lehetséges tényezőktől.

⁴ A keresztárrugalmasság két termék esetén azt mutatja, hogy az egyik termék árában bekövetkezett egyszázalékos változás hány százalékos változást okoz a másik termék iránti keresletben.

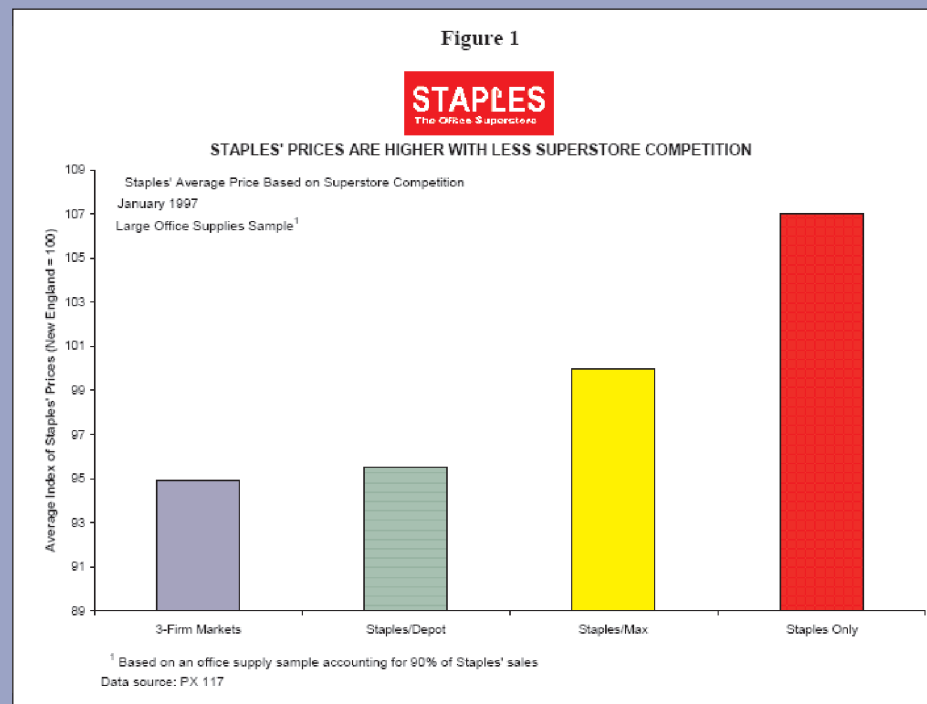
⁵ Tegyük fel, hogy az A cég eladásai csökkennek egy áremelés hatására. Az A és B cég közötti áttérési ráta azt jelöli, hogy a B cég az A által elveszített eladások hány százalékát képes megszerezni.

A „tökéletes” bizonyíték? – Egyszerű ábra az árak és a versenyzők száma közötti összefüggés szemléltetésére a Staples/Office Depot ügyben.

Egyes előadók szerint a fentihez hasonló, a közgazdasági összefüggéseket egyszerű formában szemléltető bizonyítékok lehetnek a legsikeresebbek az amerikai bíróságok előtt.⁶

A Staples és Office Depot irodaszer-kereskedő láncok fúziójának vizsgálata során a versenyhatóság összehasonlította az irodaszerek átlagos árát azokban a régiókban, ahol a Staples egyedüli versenyzőként volt jelen, olyan régiókkal, ahol több cég versenyzett egymással. Az átlagos árak ott a legalacsonyabbak, ahol mindhárom fő kereskedő – a Staples, az Office Depot és az Office Max – versenyben áll egymással (baloldali oszlop). Átlagosan valamivel magasabb árak tapasztalhatók ott, ahol a Staples mellett csak a fő rivális Office

Depot van jelen a piacon (balról a második oszlop). Még magasabbak az átlagos árak olyan piacokon, ahol a Staples-re egyedül a kisebbik versenytárs OfficeMax gyakorol verseny nyomást (balról a harmadik oszlop). A jobb oldali oszlop az átlagos árakat mutatja azokban a régiókban, ahol a Staples az egyedüli irodaszer-kereskedő. A baloldali és a jobb oldali oszlopokat összehasonlítva látható, hogy ebben az esetben az átlagos árak több mint tíz százalékkal magasabbak az olyan piacokon tapasztalt átlagáraknál, ahol mindhárom kereskedő jelen van.

⁶ Forrás: Ashenfelter et. al.: *Econometric Methods in Staples* (2004) (<http://www.irs.princeton.edu/pubs/pdfs/486.pdf>, 19.old.)

Az ábra némileg módosított változatban megtalálható az FTC az ügyben hozott határozatában (lásd: <http://www.ftc.gov/os/1997/04/pubbrief.pdf>, 4.old.)

⁶ Lásd: Daniel Wall előadásának anyagát (<http://www.ftc.gov/bc/unilateral/docs/wall.pdf>, 10.old.)

A közgazdasági bizonyítékok előnyei és hátrányai

A nap utolsó panelje az ökonometriai és egyéb közgazdasági bizonyítékok előnyeit és korlátait vizsgálta. A panel tagjai olyan neves közgazdászprofesszorok voltak, mint Dennis Carlton és Carl Shapiro (mindketten az USA Igazságügyi Minisztériuma Antitröszt Divíziójának korábbi, a közgazdasági vizsgálatért felelős helyettes megbízott főállamügyészei), illetve Orly Ashenfelter (Princeton Egyetem), aki az FTC szakértőjeként a Staples/Office Depot-fúzióban a piacmeghatározáshoz szükséges ökonometriai elemzést készítette. Carl Shapiro előadásában visszatért a rendezvény során korábban feltett, a piacmeghatározás szükségességével kapcsolatos kérdésre. Véleménye szerint a versenyhatóságok egyoldalú hatásokkal kapcsolatos ügyekben de facto megkerüljük a piacmeghatározást, és eltérnek a horizontális fúziós irányelvekben leírt gondolatmenettől. Shapiro szerint a

piacmeghatározás ilyen ügyekben félrevezető lehet, mert önkényes határértéket (például a SSNIP-teszt vagy a Herfindahl-Hirschmann index küszöbszámai) vezet be a versenyhatóságok érvelésébe. Véleménye szerint a horizontális fúziós irányelvek a jelenlegi formában nehezíthetik a versenyhatóságok feladatát. A bonyolult piacmeghatározás helyett Shapiro szerint a központi megválaszolandó kérdés az, hogy a fúzió hatására létrejön-e olyan nyomás, mely felfelé hajtana az árakat. Shapiro felhívta a hallgatóság figyelmét jelenlegi kutatására, melyben az egyoldalú hatásokkal kapcsolatos ügyekben keres alternatívát a bonyolult piacmeghatározásra.⁷ A panel rámutatott, hogy a közgazdászok számos statisztikai módszerrel rendelkeznek, melyek a fúziók vizsgálata során hasznosak lehetnek. Léteznek egyszerűbb, alacsony adatigényű

módszerek (ilyen például az ár-korreláció vizsgálat), és bonyolultabb, komoly modellezést igénylő eljárások (például a fúziószimuláció). A paneltagok egyetértettek abban, hogy e módszerek nem helyettesítik, hanem kiegészítik egymást. Szó esett a fúziók vizsgálata során használt statisztikai módszerek visszatekintő vizsgálatának szükségességéről. A panel egy, a közelmúltban megjelent tanulmányra⁸ hivatkozva felhívta a figyelmet arra, hogy a komplexebb technikák nem feltétlenül képesek pontosabban előre jelezni egy-egy fúzió árakra gyakorolt hatását, mint az egyszerűbb módszerek.

A rendezvény teljes anyaga elérhető az interneten az FTC oldalán:

<http://www.ftc.gov/bc/unilateral/index.shtm>

SÁPI GÉZA

⁷ Carl Shapiro, Joseph Farrell (2008): *Mergers with Unilateral Effects: A Simpler and More Accurate Alternative to Market Definition* (megjelenés alatt).

⁸ Craig Peters (2006): "Evaluating the Performance of Merger Simulation: Evidence from the U.S. Airline Industry," *Journal of Law & Economics*.

Az Európai Bizottság engedélyével a Groupama felvásárolhatja az OTP Garancia Biztosítót¹

Az Európai Bizottság a közösségi összefonódás-ellenőrzési rendelet értelmében 2008. április 16-án jóváhagyta a magyar OTP Garancia Biztosító Zrt.-nek a francia Groupama biztosító és pénzügyi szolgáltató csoport általi felvásárlását. A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy az ügylet nem fogja jelentősen korlátozni a hatékony versenyt az Európai Gazdasági Térségben (EGT) vagy annak bármely jelentős részén.

A Groupama 2008. március 15-én bejelentette előzetes felvásárlási szándékát a Bizottságnál.

A Groupama Franciaországban bejegyzett társaság, széles körű biztosítási szolgáltatásokat nyújt kapcsolódó kiegészítő és banki szolgáltatásokkal együtt Franciaországban és még hét EU-tagál-

lamban² – köztük Magyarországon –, emellett Törökországban, Vietnámban és Kínában is.

Az OTP Garancia az élet- és nem életbiztosítási üzletágban aktív, főként Magyarországon, de Romániában, Bulgáriában és Szlovákiában is jelen van.

A két társaság közös működési területe a magyar és román piac, összesített piaci részesedésük a legszűkebb piacon sem jelentős, versenytársaik ugyanakkor jelentős piaci szereplők. A felek tevékenységében a bejelentés szerint nincsenek vertikális kapcsolatok.

A Bizottság vizsgálatának középpontjában a Magyarországon forgalmazott nem életbiztosítási termékek, pontosabban a balesetbiztosítás és a tűzkár elleni biztosítás állt, ahol a két társaság tevékenysége leginkább átfedte egymást.

Az eljárás során a Bizottság megállapította, hogy tekintettel a felek korlátozott piacokon való jelenlétére, a piacra jutást jelentősen akadályozó tényezők hiányára, valamint az érintett piacokon erős és nemzetközi szinten aktív versenytársak jelenlétére, a javasolt ügylet következtében versennyel kapcsolatos aggályok nem merülnek fel.

¹ COMP/M. 5083 – GROUPAMA/OTP GARANCIA.

² Spanyolország, Portugália, Görögország, Olaszország, Egyesült Királyság, Magyarország, Románia.

Versenyjogi fejlemények*

Az Európai Bizottság 2008. március 11-én közel 32,8 millió euróra bírságotl 11 vállalkozást az EKSz. 81. cikkének megsértése miatt. A majdnem 19 évig működő kartell versenytárgyalásokon való összejátszást, árrogzítést és piacfelosztást is magába foglalt a nemzetközi költöztetési szolgáltatások piacán. Az eljárás a Bizottság önálló kezdeményezése alapján indult, így az engedékenységi politika keretei között nem volt lehetőség teljes bírságelengedésre. A vállalkozások arra hivatkoztak, hogy nem képesek a bírságot megfizetni, amelyet az Európai Bizottság négy vállalkozás kapcsán nem tudott méltányolni, ugyanakkor egy vállalkozás esetében – kivételesen – figyelembe vette és 70 százalékkal csökkentette a bírságot.

Az Európai Bizottság 2008. március 5-én határozatot hozott, amelyben megállapította, hogy Görögország megsértette az EKSz. 82. és 86. cikkét, amikor az állami tulajdon-

ban lévő inkumbens vállalkozásnak a lignit-hez kvázi kizárólagos hozzáférést biztosított.

2008. március 6-án az Európai Bizottság részletes vizsgálatot indított a MOL OMV által tervezett felvásárlása ügyében. A Bizottság az első piaci vizsgálatot követően megállapította, hogy a tervezett ügylet számos piacon versenyjogi aggályokat kelthet. „Ez a felvásárlás számos, stratégiaileg fontos energia-piacot érintene.” – nyilatkozta Neelie Kroes versenypolitikai biztos. „Ezért nagyon fontos, hogy a Bizottság a lakossági és iparági fogyasztók számára egyaránt biztosítsa a hatékony verseny fennmaradását.” A Bizottság ugyanakkor május elején felfüggesztette a tervezett összefonódás ügyében indított engedélyezési eljárást, miután az osztrák cég nem adott meg határidőre egy, a versenyhatóság által kért információt.

2008. április 16-án az Európai Bizottság jóváhagyta a magyar OTP Garancia biztosítótársaság tervezett felvásárlását a francia Groupama biztosító és pénzügyi szolgáltató csoport által.

Az Európai Bizottság 2008. április 3-án engedélyezte, hogy a Heineken megszerezze a Scottish & Newcastle belgiumi, finn, portugál és egyesült királysági eszközeit. Az ír piac vonatkozásában az ügyletet az ír versenyhatósághoz utalta, az utóbbi kérelmére.

Az Európai Bizottság 2008. február 27-én 899 millió euróra bírságotl a Microsoftot, mivel utóbbi vállalkozás nem tette leget a Bizottság 2004. márciusi határozatában foglaltaknak 2007. október 22. előtt. Neelie Kroes megjegyezte a határozat kapcsán, hogy „A Microsoft volt az EU versenypolitikájának ötven éve alatt az első vállalkozás, amelyet a Bizottságnak meg kellett bírságotlnia egy antitröszt határozat nem teljesítése miatt.”

2008. február 28-án az Európai Bizottság üdvözölte sajtóközleményében az E.ON strukturális vállalásait, amelyben utóbbi vállalkozás vállalata, hogy megvált az elektromos átviteli rendszer hálózatától és egy olyan üzemeltetőnek adja el, amelynek nincs érdekeltsége az áramtermelésben és/vagy a vállalkozásoknak történő szállításban. Az E.ON azt

* Készítette a Versenyjogi Kutatóközpont. Szerkesztette: Ruszthiné Juhász Dorina és Szilágyi Pál.

is vállalta, hogy megváltik 4800 MW termelőkapacitástól és azt egy versenytársnak adja el. Az Európai Bizottság piaci tesztnek veti alá a vállalatot.

2008. április 3-án az Európai Bizottság fehér könyvet tett közzé, melyben új modellt javasol az antitröszt szabályok megsértése miatt kárt szenvedett fogyasztók és vállalkozások kártalanítására.

2008. március 6-án az Európai Bíróság kimondta, hogy Spanyolország megsértette a közösségi jogot azzal, hogy nem törölte el azokat a feltételeket, amelyekhez az Endesa-nak az E.ON általi megszerzését kötötte.

Az Elsőfokú Bíróság elnöke határozatában elutasította az Aer Lingus ideiglenes intézkedés iránti kérelmét a T-411/07 R sz. ügyben, mivel annak előfeltételeit nem bizonyította. Kérelmében az Aer Lingus azt kérte a Bizottságtól, rendelje el, hogy a Ryanair váljon meg az Aer Lingusban meglévő kisebbségi részesedésétől.

Az Elsőfokú Bíróság helybenhagyta az Európai Bizottság korábbi határozatát és a kiszabott bírságot a Deutsche Telekom AG kontra Európai Közösségek Bizottsága (T-271/03) ügyben. Az alapul szolgáló bizottsági eljárásban a brüsszeli intézmény megállapította, hogy a Deutsche Telekom árprés alkalmazásával megsértette az EKSz 82. cikkét és 12,6 millió euró bírságot szabott ki.

Az OECD közzétette a kartellügyek tárgyalásos rendezéséről szóló kerekasztal eredményeit összegző dokumentumot.

A British Airways és a Virgin Atlantic megegyeztek az ellenük indított csoportos per károsultjaival, hogy összesen 204 millió \$ kártérítést fizetnek nekik az üzemanyagpótdíjak árának rögzítése folytán elszenvedett kárukért.

Barack Obama szenátor a demokrata elnökjelöltségért az Egyesült Államokban folyó kampány során az antitröszt joggal kapcsolatban a következőket fejtette ki: „Az én kormányom agresszív lépéseket fog tenni annak érdekében, hogy megfékezzük a nemzetközi kartellek térnyerését, más joghatóságokkal is együttműködünk, hogy bíróság elé állítsuk azokat a vállalkozásokat, amelyek – bárhol is legyen a székhelyük – megkárosítják az amerikai fogyasztókat. Az én kormányom intenzív versenypártolási

tevékenységet fog folytatni nemzetközi és hazai viszonylatban egyaránt.”

Az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága elutasította a Microsoft azon kérését, hogy utasítsa el az ellene benyújtott keresetet, amelyet a Novell terjesztett elő 2004-ben.

A kanadai versenyhatóság ágazati vizsgálatot indított a fogászati szektorban.

A koreai bíróság kimondta, hogy teljes immunitásban részesülnek azok a vállalkozások, amelyek engedékenységi kérelmét elfogadta a koreai versenyhatóság. A bíróságnak az ügyészség indítványa kapcsán kellett állást foglalnia, akik szerint a versenyhatóság által engedékenységre részesített kartellrésztvevők a büntetőjogi szankciók alól nem mentesülhetnek.

A japán versenyhatóság törvénymódosítást kezdeményezett, amely szerint a kartellben vezető szerepet vállaló vállalkozásokat extra 50% bírságemeléssel sújtják.

Az Egyesült Királyságban az Office of Fair Trading (a továbbiakban: OFT) sajtógyakorlatát bírálta a High Court, mert álláspontja szerint szenczióhajtás módon nyilatkozott a feltételezett tejkartellről.

A Competition Commission a hazai szupermarketekről készült jelentés kapcsán kifejtette, hogy a szupermarketek közötti tisztességes verseny fenntartása során bizonyos korlátozásokat tartana szükségesnek az Egyesült Királyságban az új szupermarketek alapítása terén, illetve egy speciális ombudsman kinevezését látja indokoltnak.

Az OFT javaslata szerint 100 ezer fontot fizetne azon informátoroknak, akik hajlandók egy titkos kartell a hatóság tudomására hozni. Ezt a pénzügyi ösztönző programot átmenetileg 18 hónapig működtetné az OFT, később döntenének arról, hogy állandó gyakorlattá tennék-e az informátorok pénzügyi ellentételezését. A programot az engedékenységi politika kiegészítőjének szánják.

2008 áprilisában a francia Versenytanács véglegesítette a közvetlen tárgyalásos rendezésről készített iránymutatásait.

A düsseldorfi megyei fellebbviteli bíróság döntése szerint befogadhatók a

cementgyártókkal szemben benyújtott kártérítési keresetek annak ellenére, hogy a német jog nem ismeri a csoportos per jogintézményét.

A német versenyhatóság rajtaütést tartott az ország két profi labdarúgó szövetségének a székhelyén, mert felmerült a gyanú, hogy egy munkacsoportot hoztak létre azzal a céllal, hogy korlátozzák a szövetségek és bizonyos klubok között a szponzorokért folyó versenyt.

A német versenyhatóság mintegy 35 regionális és nemzeti gázszolgáltató ellen kezdett vizsgálatot, mivel azok a feltételezések szerint visszaéltek erőfölényükkel, és mesterségesen emelték az ipari és lakossági fogyasztókra érvényes árakat.

Március közepén az Európai Bizottság rajtaütést hajtott végre több nemzetközi légitársaságnál. A gyanú szerint a társaságok összejátszottak az EU és Japán közötti repülőjáratok árainak rögzítésével. A japán versenyhatóság maga is vizsgálatot indított az ügyben.

Az Európai Bizottság a 2007. június 30-án hatályba lépett európai uniós barangolási rendelet működésének és hatékonyságának felülvizsgálata keretében nyilvános konzultációt indított. A rendelet előírja, hogy a Bizottságnak az új barangolási szabályok működéséről és hatásáról 2008-ban jelentést kell benyújtania az Európai Parlamenthez és a Tanácshoz. A nyilvános konzultáció célja, hogy 2008. július 2-i határidővel összegyűjtse a mobilszolgáltatók, az üzleti vállalkozások és a fogyasztói szervezetek, illetve bármely más érdekelt fél véleményét.

A Bizottság nem gördít akadályt az elé, hogy a MOL és a Cseh Energetikai Művek (CEZ) vegyes vállalatot hozzon létre. A cég gázalapú erőműveket épít majd Közép-Európában.

A MasterCard fellebbezést nyújtott be az Elsőfokú Bíróságnál a Bizottság decemberi határozata ellen, mely a multilaterális bankközi díjak alkalmazásnak befejezésére kötelezte. A határozat szerint a vállalkozásnak legkésőbb június 21-ével eleget kell tennie a határozatnak, ellenkező esetben a Bizottság a vállalkozás előző üzleti év alapján számított napi globális forgalma 3,5%-ának megfelelő napi büntetést szabhat ki.

Papp Mónika*

Közösségi versenyjog és gazdasági szabadságok joga – néhány összefüggés* – 2. rész

A Versenytükör előző számában megjelent cikkben a két jogi szabályrendszer közötti határterületnek több aspektusát vizsgáltuk, így a közös piaci versenyjog és a gazdasági szabadságok jogának célrendszerét, valamint a tárgyi hatály problémakörét, kiemelve a vállalati társulások döntésének és az állami intézkedések elhatárolásának nehézségeit is. A cikk második, befejező részében az olvasó az Európai Bíróság által kifejlesztett hasznos hatás doktrínájával találkozhat, azaz hogy mennyiben alkalmazhatók az antitröszt szabályok az állam „bevonásával” megvalósuló versenykorlátozásokra. Ezek után röviden azt az elterjedt nézetet igyekszünk cáfolni, hogy a kereskedelemkorlátozó állami intézkedések között a bíróság nem tesz különbséget azok súlyossága alapján, majd a két tilalmi rendszer alóli kivételek egy sajátos változatával, az immanens korlátozások témájával zárjuk a tanulmányt.

A hasznos hatás doktrínája

Az alábbiakban a két jogterület közötti konvergencia egyes, általam kiválasztott kérdésével foglalkozom. Első kérdésem, hogy a közös piac megvalósítása érdekében a bíróság a szerződés szövegén túli esetekre is kitért-e a tiltott állami versenykorlátozások körét. A választ először a gazdasági szabadságok jogának egy szűk metszetében, majd a versenyjogban kerestem. A mennyiségi korlátozásokkal azonos hatású intézkedések tilalmában csak azon versenykorlátozások tiltottak, amelyek jogi vagy tényleges hatása korlátozóbb az importtermékekre. A főként ár-meghatározásra vonatkozó ügyek esetében a bíróság nem tekinti a 28. cikkbe ütközőnek azokat az állami intézkedéseket, amelyek ténylegesen sem terhesebbek az

importtermékekre. A kérdésre a versenyjogban kerestem tovább a választ. A bíróság 1977-ben a GB-INNO-BM ügyben¹ megállapította, hogy a Szerződés kötelezettséget ró a tagállamokra, hogy ne fogadjanak el és ne tartsanak hatályban olyan intézkedéseket, amelyek az antitröszt-rendelkezéseket megfoszthatnák hatékonyságuktól. Ehhez a jogértelmezéshez a bíróság a Szerződés tagállamok felé címzett lojalitási klauzuláját használta fel.² A doktrína mai formájában tiltja a tagállamok számára, hogy akár előírják vagy támogassák a 81. cikkel ellentétes megállapodásokat, döntéseket vagy összehangolt magatartásokat, illetve megerősítsék ezek hatását, akár megfosztják saját szabályozásukat annak állami jellegétől azáltal, hogy magánszereplőkre

ruhazzák a gazdasági szférát érintő döntések meghozatalának felelősségét.³

A hasznos hatás doktrínájára vonatkozó korai esetek azt sejtetik, ez a koncepció kizárja olyan állami intézkedések meghozatalát is, amelyek a tagállamon belül működő vállalkozások irányában korlátozzák a versenyt. Ennek a jogi konstrukciónak az értelmezése azonban igen hamar megváltozott, és a bíróság később megszorító értelmet tulajdonított a szabálynak. A bíróság megszorító értelmezésének eredményeként a doktrína szerepe ma már arra korlátozódik, hogy az állami intézkedések körét jobban behatárolhassuk.

A bíróság értelmezése egyre inkább formálissá vált azokban az esetekben is, amelyekben az állam magánvállalkozások „bevonásával” korlátozta a versenyt. Először a bíróság bizonyítékot keresett egy versenykorlátozó megállapodás fennállására, vizsgálta a tagállamok közötti kereskedelem érintettségét, a magatartás esetleges csekély jelentőségét, majd utána elemezte a 81. cikkbe ütköző magatartás kapcsolatát az állami intézkedéssel. Ilyen megszorító értelmezés mellett nehéz azt bizonyítani, hogy a jogszabály egy korábbi versenykorlátozó megállapodás tartalmát reprodukálja.

Az anyagi jogi szempontok (közérdek vizsgálata) helyett az eljárásjogiak kerültek előtérbe. Azaz ha az államra visszavezethető a szabályozás, az állam felelősséget vállal a jogsértésért, akkor már nem tekinthetünk az állami döntés okai mögé. Ennek elemzésére nincs lehetőség, hogy az állam ténylegesen a köz érdekét védi-e az intézkedésével. Ezt mintegy feltételezzük. Ezen a ponton tehát a jogértelmezés nagymértékben eltér a gazdasági szabadságok jogában megismert szigorú kimentési feltételektől.⁴

¹ C-13/77. SA G.B.-INNO-B.M.kontra Association des détaillants en tabac (ATAB) [1977] EBHT 2115., 31. pont

² 10. cikk: A tagállamok az e szerződésből, illetve a Közösség intézményeinek intézkedéseiből eredő kötelezettségek teljesítésének biztosítása érdekében megteszik a megfelelő általános vagy különös intézkedéseket. A tagállamok elősegítik a Közösség feladatainak teljesítését.

A tagállamok tartózkodnak minden olyan intézkedéstől, amely veszélyeztetheti e szerződés célkitűzéseinek megvalósítását.

³ Lásd például C-267/86 Pascal Van Eecke v ASPA NV. [1988] ECR 4769. az ítélet 16 pontja

⁴ Ahol a Bíróság általában a szükségességi és arányossági teszt elvégzése során a szabályozást a tényleges tagállami összefüggésben vizsgálja a közérdek védelme szempontjából.

*Dr. Papp Mónika, az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának tanársegédje 2007 szeptemberében védte meg „A gazdasági szabadságok és a közös piaci verseny jogának egyes összefüggései az Európai Bíróság esetjogában” című doktori dolgozatát. Az ebben foglalt megállapítások egy része előző számunkban volt olvasható, a továbbiakat jelen számunkban tesszük közzé.

A vállalkozások és az állam együttműködésében megszületett intézkedések (úgynevezett egyes helyzetek) között aszerint teszünk különbséget, hogy az állam felelősséget vállal-e az intézkedés tartalmáért, ellenőrzi-e az intézkedés tartalmát. Ennek az ellenőrzésnek az aktivitása tekintetében szerintem a bíróság nem követel meg egy tényleges, aktív felülvizsgálatot, csak annak formálisan fennálló jogi lehetőségét.

A bíróságnak a jogértelmezési alternatívák közötti választás során dönteni kellett abban az elvi jelentőségű kérdésben, hogy vajon a vállalkozások megtámadhatják-e saját államuk szabályozását arra hivatkozva, hogy az a tagállamok közötti kereskedelemre hatás hiányában a tagállami vállalkozások közötti versenyt korlátozza. A bíróság választát úgy értelmezhetjük, hogy a Szerződés a tagállamon belüli zavartalan, torzítatlan versenyhez való jogot nem keletkeztet, főként kifejezett szerződési rendelkezés hiányában nem. Bár mind a versenyjognak, mind a gazdasági szabadságok jogának célja a piaci erőforrások hatékony elosztásának biztosítása, a cél elérése érdekében tett közösségi fellépést a közösségi kompetenciák behatárolják.

A valódi állami intézkedések versenykorlátozó hatásuk ellenére sem kifogásolhatók. Amennyiben az állami jogszabály önmagában korlátozza a versenyt, akkor fel sem merül annak jogszerűtlensége. Ha a vegyes helyzetű korlátozásért a vállalkozás viseli a felelősséget, akkor az állam is felelősségre vonható. Ilyen esetekre is érvényesül a bíróság megszorító értelmezése: a vállalkozás által elkövetett jogsértésnek tökéletesen meg kell felelnie a 81. cikk tényállási elemeinek, a versenykorlátozásnak érzékelhetőnek kell lennie. A nem érzékelhető versenykorlátozások hatásait megerősítő állami intézkedések nem tiltottak, bár a hatások multiplikálásával a vállalkozások és az állam „együttműködésében” létrejövő korlátozások valószínűleg érzékelhetővé válnak.

A hasznos hatás elvének teleologikus értelmezése visszaszorult, a '90-es évektől a tagállami kompetenciák védelme került előtérbe. A doktrína mai szerepe az, hogy vegyes helyzetekben elhatároljuk a gazdasági szabadságok hatálya alá eső állami intézkedéseket az antitröszt szabályok hatálya alá eső vállalati magatartásoktól. Ez a jogértelmezési fordulat körülbelül egybeesik a Maastrichti Szerződés megalkotásának és hatálybalépésének időszakkával.

Álláspontunk szerint a bíróságnak alkalmaznia kellene azt a követelményt, hogy az államnak világosan, egyértelműen kell meghatároznia, hogy versenykorlátozás az állami politika része. Ez egyrészt kifejezetten szerepel a Wouters-ítéletben,⁵ másrészt implicit módon a bíróság vizsgálta a vállalati társulási döntésekkel kapcsolatos jogesetekben is. A világos, egyértelmű megfogalmazás nyilván azon testületek esetén fontosabb, amelyekben az állam képviselői nincsenek jelen, és amelyek más állami szervekkel való konzultáció hiányában, egymaguk hozzák meg döntésüket.

Ennek a követelménynek az érvényesítése a jogbiztonságot erősítené és összhangban van a gazdasági szabadság jogának bírósági értelmezésével is. Eszerint, ha az állam mérlegelési hatáskörrel rendelkezik, akkor a jogalanyok számára a rájuk is kiható mérlegelési szempontokat előre meg kell határoznia és nyilvánosan közzé kell tennie. A bíróság ezzel elősegítheti a megfelelő tagállami jogalkotási gyakorlatot és megkönnyítheti a nemzeti bíróságok közösségi jogalkalmazását.

Van-e de minimis szabály a gazdasági szabadságok jogában?

A két jogterület közötti konvergencia másik aspektusaként azt vizsgálom, hogy a bírósági értelmezés egybevág-e a tekintetben, hogy a korlátozások között, azok fokát figyelembe véve, különbséget kell tenni. A bíróság már 1969 óta úgy értelmezi a 81. cikket, hogy nem esnek a tilalom alá a piacra érzékelhető hatással nem járó versenykorlátozások. Az érzékelhető hatást ki nem fejtő, csekély jelentőségű megállapodások jogszerűek. Ez a de minimis elv. A felmerülő kérdés az, hogy a gazdasági szabadságok jogának értelmezésében is látunk-e hasonló funkciójú bírósági értelmezést. Különbséget tesz-e a bíróság például a kereskedelemkorlátozó nemzeti intézkedések között az azok által kifejtett hatásfoka alapján? A klasszikus antitrösztjogban kialakult de minimis elv bemutatása után azt kívántam bizonyítani, hogy a 28. cikk tilalma alá sem tartoz-

nak olyan állami intézkedések, amelyek a kereskedelmet csekély mértékben korlátozzák.

Ha összefoglaljuk a bíróság mennyiségi korlátozásokkal azonos hatású intézkedések tilalmára vonatkozó jelenlegi esetjogát, akkor látjuk, hogy a bíróság formalizmusa milyen bonyolult jogalkalmazást eredményez.

– Az első vizsgálandó kérdés, hogy az intézkedés kereskedelmi hatása csak hipotetikus-e, vagy nem túlságosan jelentéktelen és esetleges-e.

– Vizsgálni kell, hogy az intézkedés diszkriminatív-e vagy sem.

– Ha nem diszkriminatív az intézkedés, akkor meg kell állapítani, hogy termékre vonatkozó feltételt vagy értékesítési feltételt szabályoz-e a nemzeti intézkedés.⁶ Itt rögtön felmerülhetnek elhatárolási nehézségek, amelyeket a bíróság annak elemzésével szokott feloldani, hogy az intézkedés az importtermék piacra jutását jobban korlátozza-e, mint a hazai termék piacra jutását.

– Ha a nemzeti szabályozás egyértelműen értékesítési feltételnek minősül, akkor nemcsak annak a feltételnek kell teljesülnie, hogy ugyanúgy vonatkozik minden érintett kereskedőre és ugyanolyan jogi hatása van az importtermékre és a hazai termékre, hanem tényleges hatásának is ugyanolyannak kell lenni mindkét eredetű termékcsoportra.

– Az még tolerálható, ha az importtermékekre korlátozóbb hatást fejt ki az intézkedés, de a hatások közötti eltérés jelentéktelen és esetleges.

A bíróság tehát több síkon figyelembe veszi a korlátozás mértékét, súlyosságát, hasonlóan a 81. cikkhez. Ez különösen feltűnő a tagállami reklámkorlátozások esetében. Természetesen a jogértelmezésben a legnagyobb különbség az, hogy míg a 81. cikk esetében piaci, azaz közgazdaságtani módszert alkalmazunk, addig a 28. cikk esetében a bíróság első körben ragaszkodik a formális jogi kritériumok használatához, amely érthető és elfogadható. A vizsgálat második fázisában viszont a kereskedelemkorlátozás mértékét közvetlenül figyelembe veszi.

⁶ Termékre vonatkozó feltételek például az áru összetételére, csomagolására, súlyára, méretére, alakjára, megjelölésére címkézésére vonatkozó szabályok. Értékesítési feltételek például a termék árára, az értékesítés helyére, időpontjára, módjára irányadó szabályok. Ezen kívül a legtöbb reklám- és marketing szabály is ezen utóbbi csoportba tartozik.

⁵ Az állam körültekintő a közérdekű szempontok és azon lényeges elvek meghatározásánál, amelyeket a vállalkozásoknak figyelembe kell vennie.

Fotó: MTI

Az immanens korlátozások elmélete

A dolgozat végén a kimentés egy másik vetületével, az immanens korlátozások témájával foglalkozom. A bíróság a '90-es évek második felétől egyre több esetben mondta ki, hogy a tagállami szabályozásban benne rejlik, a szabály lényegéből ered a korlátozó hatás, és ezért azt nem lehet jogszerűtlennek tekinteni. Az immanens korlátozások esetében a Szerződés egyes szabálycsoportjainak egymásra hatásából alakul ki a kimentés lehetősége.

A '90-es években (főként annak második felétől kezdve) kiadott ítéleteiben a bíróság a gazdasági szabadságok jogában és a versenyjogban egyre gyakrabban hangsúlyozta, hogy az intézkedést, illetve a megállapodást annak aktuális környezetében kell elemezni, és nem elég a jogellenességhez, ha az a felek cselekvési szabadságát korlátozza. A kettő között ugyanis nem lehet absztrakt módon párhuzamot vonni.

Az immanens korlátozások lényege a következő: a nemzeti jog és a közösségi jog konfliktusa esetén a nemzeti intézkedésben, megállapodásban vagy a vállalati társulás döntésében rejlő korlátozások nem ütköznek a közösségi joggal, amennyiben ezek olyan közérdek elérését szolgálják, amely a közösségi jogban nem szabályozott, tehát kizárólagos vagy megosztott tagállami kompetenciába esnek, de a közösségi jogalkalmazó számára elfogadhatók és ezért közösségi közérdek szintjén védelmet élveznek. Ennek legjobb példája a Wouters-ügy, amelyben a

bíróság a holland ügyvédi kamara szabályozását mind versenyjogi, mind belső piaci oldalról vizsgálta. Ebben a közismert ügyben az ügyvédi kamara megtiltotta a tagok számára hivatásuk könyvvizsgálókkal társult (egy társaságban történő) gyakorlását. Ez a kamarai szabályozás vállalati társulás döntéseként a 81. cikk hatálya alá esett és versenykorlátozó hatásokkal bírt. A bíróság azonban egy közérdek, a szakmai-etikai szabályok betartása érdekében a szabályozást nem tekintette jogellenesnek. Az elemzés során figyelembe vette, hogy a tárgykörre nem vonatkozik közösségi előírás és az ésszerűen tekinthető olyannak, amely a jogi szakma megfelelő gyakorlásának biztosítása céljából szükséges. A bíróság végkövetkeztetése az volt, hogy a versenykorlátozó hatások nem haladják meg a cél eléréséhez szükséges mértéket, azaz a cél megvalósításában a versenykorlátozás következményi hatásai bennrejlének.

A kollektív kamarai szabályozás természetesen a szolgáltatásnyújtás szabadságát is korlátozta, amelyet a bíróság ugyanezen közérdek védelme okán talált kimenthetőnek.

Az én véleményem szerint, soha nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt, hogy a Wouters-ügyben a bíróság a gazdasági szabadságok jogának és a versenyjognak a határmezsgyéjén járva alkalmazott azonos kimentési szempontot. A versenyjogi kimentésre azután került sor, hogy a társulási döntés közérdekű jellegét a bíróság impliciten megállapította. Mindezek fényében álláspontom szerint nem megalapozott az az kijelentés, hogy minden vállalati társulási döntés kimenté-

sére lehetőséget ad a 81. cikk (1) bekezdése. Ha nincs állami hatáskör-delegáció, és a vállalati társulás döntése csak gazdasági, kereskedelmi érdekek érvényesítésére szolgál, akkor a gazdasági szabadságok jogából nem lehet közérdekű kimentéseket áttemelni.

Szem előtt kell tartanunk azt, hogy kizárólag olyan közérdeket fogadhatunk el kimentésként, amelyet a bíróság a közösségi jog által is elismert és védett közérdeknek minősített. A kimentéshez természetesen az is szükséges, hogy az adott tárgykörben közösségi szabályozás ne rendezze a kérdést, valamint a szükségességi és arányossági tesztet is el kell végeznünk a nemzeti közérdek és a közösségi közérdek (a verseny védelme) ütközése közötti kontextusban.

Látnunk kell, hogy a bíróság joggyakorlata során olyan szervezetek szabályozását, illetve intézkedését vizsgálta az immanens korlátozások körében, amelyek szabályozási hatáskört vindikáltak maguknak.⁷ Ezekre a nemzetközi szervezetekre, szövetségekre a tagállamok kifejezetten nem ruháztak szabályozási hatásköröket, viszont az államok hallgatólagosan elismerik az így meghozott rendelkezéseket. Az önszerveződő testületek szabályozásai, intézkedései pedig szükség-szerűen a tagok, illetve a kapcsolódó szakma tagjai magatartásának befolyásolására születik meg. Felvethető tehát az a kérdés, hogy az immanens korlátozások elve – mint tárgyi hatályt szűkítő elv – miért csak ezekben az esetekben merült fel? Talán azért, mert az önszabályozások olyan speciális területre vonatkoznak, amely egy tárgyi hatály szűkítést tesz lehetővé, és amelyben nem működnek megfelelően az állami intézkedések kimentésére hagyományosan kidolgozott közérdekek. Ezt a tételt továbbgondolva talán azt is kijelenthetjük, hogy az immanens korlátozások elméletét a bíróság mind a gazdasági szabadságok, mind a versenyjog vonatkozásában az autonóm, önszabályozó testületek kollektív szabályozásának kimentésére fogja kizárólag alkalmazni.

⁷ Lásd a C-51/96. és C-191/97. egyesített ügyek Christelle Deliège kontra Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL, Ligue belge de judo ASBL, Union européenne de judo és François Pacquéé [2000] EBHT I-2549. T-144/99. Institute of Professional Representatives before the European Patent Office kontra Commission [2001] EBHT II-1087. T-193/02. Laurent Piau kontra Bizottság [2005] EBHT II-209.

Mäger Andrea

Boszorkányüldözés vagy üldözési mánia? Reklámok a bankszektorban – 2. rész

A reklámozás puha korlátját a fogyasztói ismeretek jelentik a pénzügyi szolgáltatók számára, a cikk első részében ezt a kérdést jártuk körül. Most arra a kérdésre keressük a választ, hogy a „kemény” korlátok számító szabályozói környezet elvárásai hogyan alakulnak az európai pénzügyi piacokon.

A kérdés aktualitását – többek között – az adja, hogy a Gazdasági Versenyhivatal 2007-ben 72 lezárt, a fogyasztók tisztességtelen befolyásolása miatt indult versenyfelügyeleti eljárásából 17 folyt pénzügyi intézkedéssel szemben. Az esetek mindegyikében jogsértést állapított meg a Versenytanács, továbbá bírság kiszabására is sor került. A hitelkártya-tájékoztatásokkal kapcsolatosan indult piactisztítási célú eljárásorozat során kilenc bankot közel 300 millió forint bírság megfizetésére kötelezett a Versenytanács. A versenyfelügyeleti eljárások központi eleme az egyes pénzügyi termékekhez kapcsolódó reklámkampányok megítélése volt.

Kell-e a reklámokat szabályozni?

A kérdés nem kíván megtévesztő lenni abban az értelemben, hogy úgy tesz, mintha ez még egy eldöntendő kérdés lenne. Hiszen elég csak az Európai Unió és tagállamai gyakorlatára gondolni, a reklámszabályozás mindenütt jelen van. A reklámpiac fontosságát figyelembe véve nem meglepő a szabályozásra törekvés. Azon túl, hogy a tájékoztatásnak kitüntetett szerepe van az értékesítési folyamatban, a reklámok növekvő jelentőségét mutatja az a tény is, hogy egyes – fejlett pénzügyi közvetítéssel rendelkező – országokban a reklámköltség növekedési üteme magasabb, mint a bankok összesített mérlegfőösszegéé. Versenyproblémát ebben az esetben az jelent, ha a reklá-

mok révén a költségek, a terméktulajdonosok nem jelennek meg transzparens módon a fogyasztó számára, ami nem csupán a fogyasztók közvetlen jóléte szempontjából, hanem a gazdasági növekedés szempontjából is nagyon fontos.¹

A pénzügyi piacok tekintetében tehát van értelme a reklámszabályozás kérdését feszegetni. Európában – és benne Magyarországon – a megélt hatósági figyelem elsődleges oka az, hogy a lakossági pénzügyi szolgáltatások a háztartások életének lényeges részévé váltak. Mint a cikk első részében rámutattunk, a növekvő háztartási eladósodási, illetve banki hitelezési hajlandóság, a termékek sokfélesége és változékonysága, az öngondoskodás elemeinek megjelenése, valamint a fogyasztók pénzügyi ismereteinek hiányosságai olyan piaci helyzetet teremtettek, amelyben az információhoz való hozzáférés hiánya vagy a megtévesztő információk azt eredményezhetik, hogy a fogyasztók nem képesek kiválasztani a számukra legjobb ajánlatot. Egy versenyhivatal számára pedig mindig kulcskérdés, hogy a fogyasztók olyan helyzetben legyenek, hogy tájékozott döntést hozhassanak, valóban választhassanak a kínált termékek és szolgáltatások között.

A versenyfelügyeleti eljárások tapasztalatai és az ágazati vizsgálatok megállapításai szerint a pénzügyi szektorban nyújtott információk gyakran nem elégségesek, túl összetettek, ami nehézkessé teszi a termékek és szolgáltatások összehasonlítását, a szolgáltatók, illetve termékek közötti választást, és így a tájékozott döntés ellen hat. Grimm Krisztina és Zenisek Andrea a hazai bankok tájékoztatási gyakorlatát vizsgáló versenyfelügyeleti eljárások tapasztalatait összegező cikkében² bemutatta, hogy melyek azok a

megtévesztő reklámozási praktikák, amelyekre kiforrott, követhető versenyjogi gyakorlat alakult ki. A cikk alapján (is) megállapítható, hogy a GVH minden olyan esetben következetesen fellép, amikor tudomására jut, hogy a termék lényeges³ tulajdonsága tekintetében

a) a tájékoztatás nem valós,
b) a tájékoztatás ugyan látszatra helytálló, de a kiegészítő (és a fogyasztó számára nem érzékelhető) feltételekkel együtt jelentése megváltozik,

c) a meghirdetett kedvezmény csak a fogyasztók egy rendkívül szűk körére bizonyul igaznak, és ezt a tájékoztatás nem jelzi,

d) a meghirdetett kedvezményhez kapcsolódó további lényeges feltételek létezésére semmilyen egyértelmű utalás nem történik,

valamint az ún. piacelsőségi állítások esetén.⁴ Az elvek egyértelműek, egyszerűek, jól követhetőek. És egyben komoly terhet tesznek a reklámozni kívánó pénzügyi vállalkozások vállára: ezen keretszabályok ugyanis minden látszat ellenére kevés teret adnak a megszokott „kreativitásra”. Az látható, hogy a GVH a múltbéli, nem jogszerű tájékoztatási gyakorlatokra alapozva csak a legkritikább esetben törekszik tételes előírásokra, részletszabályokra szabályozási javaslatot tenni. Mondhatjuk úgy is, meg-

³ A jelenlegi banki reklámokban ritkán találkozhatunk a sokszor emlegetett figyelemfelkeltő reklámmal. A pusztán figyelemfelhívást szolgáló reklám nem valósít meg jogsértést, hiszen nem közöl az adott szolgáltatásra vonatkozó lényeges tulajdonságról információkat, de elhallgatást sem valósít meg, mert ebben az esetben a fogyasztó maga sem várja el a részletes és pontos információt a szolgáltatással kapcsolatban. Ha a termék/szolgáltatás pusztán létezését tartalmazza a reklám, akkor azok nem minősülhetnek figyelemfelkeltő reklámnak. Az árat tartalmazó reklámokra ez különösen igaz. Az ár kiemelkedő szerepet tölt be a fogyasztói döntések meghozatalában. Ezért is szerepel olyan sokszor a reklámokban, és nagy a kísértés, hogy a reklámokban az árat a lehető legkedvezőbb színben tüntessék fel. Jellemző gyakorlat, hogy az ár egyik elemének kedvező mértékére hívják fel a figyelmet, de nem említik meg azt a jellemzően korlátozó feltételt, ami alapján a fogyasztó reális képet alkothatna a termékről.

⁴ Piacelsőségi állítások esetén elvárás, hogy az állítást alátámasztó bizonyítékokkal a reklámozó már a tájékoztatás megrendelése előtt rendelkezzen.

¹ *Advertising and trade practices law: A perspective of the Commission, Speech by Professor Allan Fels, Chairman, Australian Competition and Consumer Commission to the Advertising Federation of Australia, Sydney, 2002. április 11.*

² Grimm Krisztina–Zenisek Andrea: A bankok tájékoztatási gyakorlata, Versenytükör 2008. március.

Elemzések

próbálja elkerülni a szabályozó-szabályozott megszokott játszómáján alapuló csapdahelyzetet, aminek alapeleme egyrészt a „kipipálható” előírások léte, másrészt a szabályozott körön kívüli – így büntetlenül alkalmazható – trükkök alkalmazása, és amely játszma gyakran a szabályozás-dereguláció végeláthatatlan köréhez vezet. A GVH tehát a legkisebb beavatkozás elve⁵ mentén a rendelkezésére álló eszközökkel kívánja felhívni a figyelmet a fogyasztók tisztességtelen befolyásolására alkalmas tájékoztatási gyakorlatokra, és elvárja, hogy azokhoz a piaci szereplők alkalmazkodjanak.

Az ilyen jogalkalmazói magatartás célja, hogy ne vesszen el a reklám információ- és valóságtartalma, megmaradjon a reklámok iránti fogyasztói bizalom, valamint elérje, hogy a tájékoztatási folyamat illeszkedjen a fogyasztó információkeresési szokásaihoz és döntéshozatali folyamatához. Természetesen tankönyvszerű, teljes körű informáltság nem létezik, ezért a GVH a piaci szereplőktől nem is ezt, hanem az információs aszimmetria oldását, a termék fogyasztói döntés szempontjából lényeges tulajdonságairól megfelelő módon és időben történő tájékoztatást várja el annak érdekében, hogy a fogyasztóban reális kép alakulhasson ki egyes termékekről úgy, hogy mindeközben információkeresési költségei ne emelkedjenek meg számottevően.

Az Egyesült Királyság gyakorlata

És miért éppen így működik a GVH – tesszik fel kérdést a piaci szereplők. Egyrészt joggal, hiszen a kiterjedt szabályozáshoz szoktak. Másrészt nem titok, az Európai Unió számos országában nem csupán a felügyeleti hatóságok, hanem a versenyhivatalok is megfogalmazznak tételes előírásokat arról, hogy milyen típusú reklámozási gyakorlatot várnak el az érintettektől. Ezek közül talán az egyik legkiterjedtebb az Office of Fair Trading (OFT) gyakorlata.

Az OFT 2005 szeptemberében megjelent, a hitelek reklámozásáról szóló anyag⁶ leírja, hogy mit tekint reklámnak, mit kivételnek, szól a szabályokat megsértők elleni eljárásokról, az alapelvárásokról,⁷ a

megtévesztő, félrevezető információnak tekintett állítások (nem teljes körű) listájáról, a tipikusnak tekintett kamatlábról, az összehasonlító indikátorokról⁸, a biztonsági figyelmeztetésekről⁹. Ugyanezen anyag részletezi a tiltott kifejezések listáját, úgymint pl. „kamatmentes”, „garantált hitel”. Az együttmegjelentetés követelménye is szerepel az anyagban, felsorolja azokat a kifejezéseket, amelyek használata esetén további meghatározott információt kell szerepeltetni a tájékoztatókban. Ez a követelmény nem apró betűs és csillaggal megtűzdelt, hanem az együttesen és azonos terjedelemben történő megjelenítésről szól. A biztonsági előírások tárgykörében pedig még részletesebb elvárásokat fogalmaz meg: a felhívást folyamatos nagybetűvel, a tipikus kamatlábnál vagy pl. összehasonlító mutatószámánál nagyobb terjedelemben kell megjeleníteni. És természetesen jelzi azokat az eseteket is, amelyek egyéb jogszabályi előírásokkal mutatnak átfedést, ami azt jelenti, hogy olyan információknak, amelyek két hatóság felelősségi körében is megíjélhetőek, azoknak mindkét szempontrendszernek meg kell felelniük. Az ismertetőanyag nem teljes körű, és természetesen nem jelenti azt, hogy a piaci szereplőknek nem kell ismerniük a törvényeket, az OFT és más hatóságok gyakorlatát.

Amennyiben azonban ezen segédeszköz tartalomjegyzékén túl is érdeklődünk a téma iránt, akkor egyértelművé válik, az elvárások – a jóval kevesebb részletszabályt tartalmazó – hazaival közel azonosak. Akár olyan vitatott kérdésekben is, mint az információ helytállósága önmagában¹⁰, azaz a reklámállítás értelmezésének nem szabad más helyen – a kampány egyéb elemeiben vagy egy más dokumentumban – meglévő információtól függenie. Az OFT szintén nem fogadja el gyakorlatában azt az érvelést sem, hogy csak a fogyasztói döntés (pl. szerződéskötés) meghozatala előtt kell az informáltságnak fennállnia. Álláspontja szerint a problémafelismerés, az információgyűjtés és az alternatívák értékelése mindmind a döntési folyamat része, így megvizsgálandó az is, hogy a vállalkozás tájékoztatási gyakorlata mennyiben segítette

elő az információs aszimmetria oldódását, továbbá megfelelő alapot szolgáltatott-e a majdani fogyasztói döntés meghozatalához.

A termékválaszték bőségét, a termékek komplexitását, a fogyasztói keresési folyamat szabályszerűségeit figyelembe véve az OTF nem a minél több információ fogyasztóhoz eljuttatását várja el a piaci szereplőktől – a magyar gyakorlat sem vár el teljes körű tájékoztatást¹¹ –, hanem a döntéshez szükséges információk átadását kéri számon. Jó példa erre a bankok honlapjainak átvizsgálása¹² után megjelentett jelentése. 130 banki honlap áttekintése után a jelentés tipikus hirdetői hibaként említi az előnyök és hátrányok nem arányos felsorolását és megjelenítését ugyanazon a weboldalon. Problémának tekinti azt, ha a kockázatokról nem megfelelően tájékoztat a honlap, vagy tovább kell keresni az állítás értelmezéséhez szükséges információért, illetve, ha a kockázatokról szóló rész nem szembeötlő, a honlap azon részén található, ahol várhatóan a fogyasztó könnyen elkerüli majd. Az információt akkor sem tartja megfelelőnek, ha az nem logikus sorrendben sorolja fel a fogyasztói döntést befolyásoló információkat, a kulcsinformációkat – pl. díjak, kivételek – elrejtik (a fogyasztó kifáradására alapozva az információ csak többszörös tovább „klikkeléssel” érhető el).

A magyarországi pénzügyi szektorban – a törvény ismeretén túl –, ha pontos ismereteket szeretnének kapni a hazai versenyjogi elvárásokról a Versenytanács elvi állásfoglalásain túl, tisztában kell lenniük a GVH nyilvános alapelveivel és az egyes, nem csupán a pénzügyi szektorban megjelent egyedi versenyfelügyeleti eljárásokat lezáró döntésekkel és a bírósági gya-

¹¹ A vállalkozás maga dönti el, hogy a szolgáltatásról/termékről milyen mélységben ad tájékoztatást, az azonban már jogellenes, hogy a fogyasztók számára kedvező lényeges tulajdonságokat ragadnak ki a hirdetésben anélkül, hogy a fogyasztóra kedvezőtlenebb szolgáltatási feltételek is feltüntetésre kerüljenek. Az ár a gazdasági döntések alapvető, meghatározó eleme. Az ár esetében pedig életszerűen elvárható, hogy azt a díjat közölje, aminek megfizetése mellett a szolgáltatáshoz ténylegesen hozzájuthat. Lényeges körülmény az, ami a fogyasztói döntés meghozatalában fontos. Az elhallgatott körülmény lényegessége abban játszik szerepet, hogy a fogyasztó másfajta döntést hozott, mintha eljutott volna hozzá az elhallgatott, illetve elrejtett információ. Valós reklám is lehet félrevezető, ha elhallgat olyan adatokat, amelyek a közölt tulajdonság értelmezéséhez elengedhetetlenül szükségesek. A reklám közölje azt az információt, amely a reklám üzenetévé vált előnyös tulajdonság értelmezéséhez feltétlenül szükséges lett volna. Ne legyen szükséges további ismeret, vagy ne oly módon, hogy a további információ alapján a reklám által közvetített üzenet módosulhat.

¹² *Review of website financial promotion.*

⁵ Alacsony társadalmi költség mellett.

⁶ OFT016.

⁷ Pl.: reklámozó nevének és címének megjelenítése a reklámban.

⁸ „Alacsony költségű hitel”, „a legalacsonyabb árfolyam”, „legjobb vásárlási lehetőség”, „legolcsóbb hitelek”, „csökkentse a havi törlesztőrészletét”, „takarítson meg pénzt” stb.

⁹ Pl.: „Gondold át, mielőtt újabb hitellel terheled az otthonodat!”, „Az árfolyamváltozás megemelheti a törlesztőrészletet!”

¹⁰ *Self standing.*

Fotó: MTT

Boszorkánynap Orfűn

korlattal. Továbbá érdemes figyelemmel kísérniük az ágazati vizsgálatok eredményeit is¹³. A megismerést megkönnyítő a GVH mind a Bankszövetséggel, mind pedig az egyedi piaci szereplőkkel nyitott az együttműködésre, azaz gyakorlatának megismertetésére. Az eddigi pénzügyi szektorbeli vizsgálatok tapasztalatai alapján az látható, hogy a bankok napi gyakorlatának nem volt része a versenyjogi normákhoz történő alkalmazkodás. A többség sajnálatos módon csak az első eljárást – ill. jelentősebb bírságot – követően ébredt fel „csipkerózsika álmából”. A helyzet 2008-ra a főbb piaci szereplők tekintetében konszolidálódni látszik, az ún. compliance csoportok létrejötte, a banki tájékoztatási folyamatok versenyjogi szempontú áttekintése és átalakítása ebben az évben elkezdődött.

A megtévesztő információ is vezethet jó eredményre?

A verseny szabadsága mellett elkötelezett GVH a reklámok tekintetében elsődlegesen úgy tartja, hogy nem a szabályo-

zói beavatkozás gyakori kezdeményezésével, hanem az egészséges piaci folyamatok helyreállításával szolgálja leginkább a fogyasztók érdekeit. Azaz abból indul ki, hogy azok a reklámok, amelyek középpontba a termék valamely lényeges tulajdonságát állítják az adott tulajdonság tekintetében, a fogyasztói jólét szempontjából hasznosak lehetnek hosszabb távon. A mögöttes közgazdasági elv ugyanis azt mondja ki, hogy azok a piacok, amelyek valamilyen információs probléma miatt nincsenek egyensúlyi állapotban, a reklámok révén, a bennük megjelenő információ hatására az egyensúlyi állapot felé mozdulhatnak el: mondjuk a magas árral jellemezhető állapotból az alacsonyabb árral jellemezhető egyensúly felé. Tehát a GVH a reklámpiacon is a verseny, a kereskedelmi kommunikáció szabadsága iránt elkötelezett.

A vonatkozó szakirodalom¹⁴ boncolgatja a megtévesztő, félrevezető reklámok kérdését is, azt állítva, hogy óvatosan kell bánni az ellenük történő fellépéssel. Azaz, el kell elkerülni, hogy a fogyasztók ne hogy túlbecsüljék a fogyasztóvédelem erejét és szintjét, csökkentve ezzel megszokott szkepticizmusukat, amellyel a reklámokra tekintenek. Másrészt ellen kell állni a szabályozási kényszernek. Továbbgondolva, nem teljesen valóságtól elrugaszkodott az a feltételezés, hogy hirdessen bár megtévesztő vagy valós árat az adott vállalkozás, a vásárló azt az árat fogja keresni, amelyet a hirdetésben látott. És amennyiben a fogyasztó nem azt kapja, amit a reklám alapján hitt, az adott piaci szereplő helyett ahhoz a versenytárhoz fordul majd, akinek az elvárásai leginkább megközelítik az előzetesen látottak alapján kialakított elképzeléseit. Így akár a megtévesztő reklámmal induló folyamat is vezethet – a fogyasztó számára – jó eredményre, hiszen az alacsonyabb ár, jobb termékminőség fog – valamilyen időtávon belül – érvényesülni.

Igaz-e az állítás minden termékpiacra?

Kérdés, hogy egy ilyen típusú folyamat kialakulhat-e a pénzügyi termékek, szolgáltatások piacán. A hagyományosan

keresési¹⁵, tapasztalati¹⁶, bizalmi¹⁷ termékek esetében ugyanis más és más törvényszerűségek érvényesülnek. A termékek közgazdasági jellemzőiből kiindulva egyes szakértők azt állítják, hogy a keresési termékek és az alacsony költséggel járó tapasztalati termékek esetében egyáltalán nincs szükség a reklám szabályozására, ellenőrzésére, csak olyan politikák alkalmazására, amelyek biztosítják, hogy a piacok zavartalanul működjenek. A piaci mechanizmusok ezen termékek körében ugyanis képesek megfelelő információval ellátni a fogyasztókat, akik tanulékonyak és a gyakori vásárlás–fogyasztás miatt számos tapasztalattal rendelkeznek. Az esetleges fogyasztói hibákra – pl. nem az ár/érték arányt figyelembe vevő döntések – a piaci szereplők élénken reagálnak, a közöttük lévő verseny azt is kikényszeríti, hogy megjelenjenek és elterjedjenek – közismertek legyenek – a kevésbé kedvező termékjellemzők is. Nem eleve elvetendő tehát az a megközelítés, hogy létez(het)nek olyan piacok, ahol a termékek összes tulajdonsága, ára könnyen megfigyelhető és értékelhető vásárláskor, a keresési költségek alacsonyok, sok ajánlat van a piacon, és a fogyasztók képesek megfelelően jó döntéseket hozni. Ilyenkor a fogyasztóvédelem szerepe nem jelentős, a piaci folyamatokba nem szükséges hatósági eszközökkel beavatkozni.

Természetesen – a jelenlegi termékvalaszték, fogyasztói szokások mellett – nem minden termékre jellemzőek a fentebb felsoroltak. A versenyhivatali tapasztalatok alapján ráadásul még az egyszerű keresett termékeket áruló áruházláncok esetében sem állítható teljes bizonyossággal, hogy a fogyasztók többsége tisztában van egy hipermarket kínálatának összes elemével, azaz ismeri azok árát, a termékek tulajdonságait és ugyan ezen ismereteknek a birtokában van más áruházak hasonló termékei tekintetében is. Ebben az esetben, ha a vevő a hirdetés hatására betér az üzletbe, számos lehetőség adódik arra, hogy pl. a nem hirdetett termékek árát indokolatlanul magasra emelje. Ebben az esetben gyakran a vásárlás után vagy csak otthon derül ki a tur-

¹³ Már a 2005. évi állami kamattámogatással igénybe vehető jelzáloghiteltek piacának vizsgálatát követően nyilvánvalóvá tette a GVH, hogy a nagyfokú transzparencia-hiány és alacsony fogyasztói ismeretek miatt a fogyasztóvédelem megerősítésére és egyes területeken banki önszabályozásra van szükség.

¹⁴ Paul H. Rubin: *Regulation of Information and Advertising*, Competition Policy International, Vol.4, Nr.1, Spring 2008.

¹⁵ A keresési termékek tulajdonságai már a vásárlás előtt megismerhetők.

¹⁶ A tapasztalati terméket meg kell venni, el kell fogyasztani, hogy a termék tulajdonságai megismerhetők legyenek.

¹⁷ A bizalmi termék esetében még a vásárlás után sem ismerhető meg a termék, a fogyasztó nem tudja meg akár azt sem, hogy a hirdetett tulajdonság létezik-e egyáltalán.

Elemzések

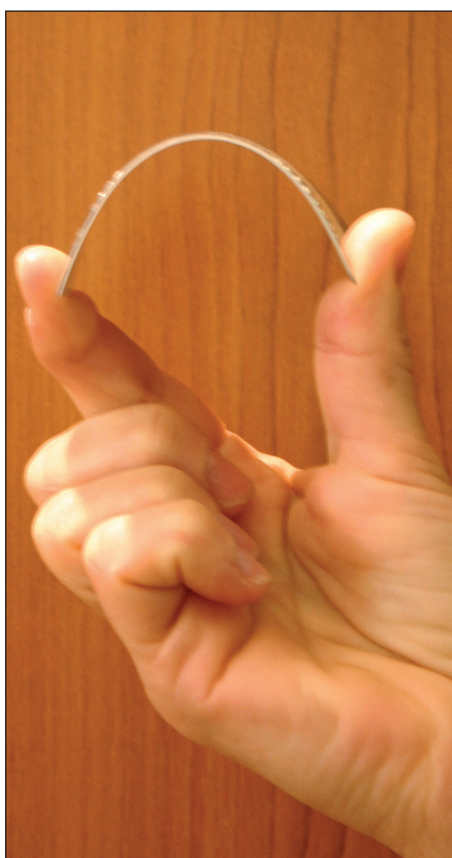
pisság. A probléma mégsem ez, a versenyjog nem a parttalan fogyasztóvédelem eszköze. A versenyjogi szempontú fogyasztóvédelem akkor lép életbe, ha mindezt egy jogsértő, tehát megtevesztő¹⁸ reklám indítja el.

Káros-e a megtevesztés a pénzügyi termékek piacán?

A magasabb költséggel járó tapasztalati termékek és a bizalmi termékek esetében a szakirodalom egyértelműbb választ ad a kérdésre. A Versenyükör előző számaiban megjelent cikkek szerint a pénzügyi piacokra a komplex termékek, alacsony transzparencia, erőteljes információs aszimmetria, nehézkes pénzügyi-szakmai nyelvezet, hiányos információk (reklámok) és információdömping (ÁSZF, Kondíciós listák, egyedi szerződések) jellemző. A „szájhagyomány” útján történő reputációcsökkenés kockázata alacsony, az árak és a szolgáltatások összehasonlítása nehézkes.

Az ilyen környezetben racionális magatartásként értékelhető, ha a fogyasztó hisz – mert mást nem tehet¹⁹ – a pénzügyi intézmény által nyújtott információknak, a reklámnak, a tájékoztatásnak. Annak a reklámnak, amelynek hatására a több száz szolgáltató közül kiválasztja azt a háromnegy piaci szereplőt, amelynek az ajánlatát részletesebben is áttekinti. Az ilyen piacokon hatékony megoldást olyan politika alkalmazása jelent, amely megakadályozza, hogy a kínálati oldal valótlan információ és tisztességtelen tájékoztatási gyakorlat révén, tisztességtelen szerződési feltételek kikötésével növelje eladásait. Az ilyen típusú piacokon megfontolandó az erőteljesebb versenyhivatali fellépés és – egyes esetekben – akár a részletszabályok kialakítása.

A piaci szereplők által sokat hivatkozott reputációs kockázat ezeken a piacokon minimális: a fogyasztói döntés nem gyakori, a szájhagyománytól kevésbé kell tartani, a tanulási folyamat lassú, a keresési költségek, a szerződésből való kilépés (hitelváltás) költségei magasak. Ilyenkor a

piaci szereplők körében erős a késztetés a megtevesztő gyakorlatok alkalmazására és azok (nyájhatás²⁰) másolására. Leggyakoribb megtevesztésre alkalmas módszer az ún. „headline prices” alkalmazása, azaz, hogy miközben az ár egyik elemének kedvező mértékére felhívják a figyelmet, nem említik meg azt a jellemzően korlátozó feltételt, ami alapján a fogyasztó reális képet alkothatna a termékről.

A reputációs kockázat valóságossá válásához több feltétel „együttállása” lenne szükséges, közülük meghatározóak: a fogyasztói tájékoztatási folyamat átalakítása fogyasztóbaráttá (pl. az egységes, összehasonlításra alkalmas terméktájékoztató kialakítása), az alacsony váltási és keresési költségek révén a bankváltás lehetőségének elősegítése. További eszközt jelentene a „szájhagyomány” modern formáinak kialakítása, a termék-összehasonlító oldalak, civil fogyasztói oldalak, panaszlapok üzemeltetése és aktív használata. Ebben az esetben esetleg megfontolható opció a versenyhivatalok számára, hogy egyre inkább a versengő szereplőkre és a fogyasztókra bízzák a „piactisztítást”.

Ma azonban még nem itt tartunk, a verseny szempontú fogyasztóvédelemnek helye van abban a megközelítésben, nem várható el reálisan a fogyasztótól, hogy teljes körű piacfeltárást végezzen. Így a

Versenyhivatalnak miközben támogatnia és védenie kell a valós információ korlátozás nélküli reklámozási lehetőségeit, eközben fel kell lépnie a megtevesztő piaci gyakorlatok ellen. A versenyhivatali fellépésnek köszönhetően ma azt látjuk, hogy egyes szereplők már megfelelnek a versenyjogi elvárásoknak. Sőt, már olyan reklám is megjelent a piacon, amely az általános „kisbetűbe rejtés” csapdáira hívja fel a figyelmet, azaz a piaci egészséges mechanizmusok kezdenek újjáéledni. Az ilyen helyzetekben kiemelt jelentősége van az ágazat önszabályozásának, a szakmai szövetség és a versenyhivatal együttműködésének. Az együttműködés egyik lehetséges terepe a banki kölcsönökhöz kapcsolódó díjak és jutalékok körének egyszerűsítése, hiszen ezek tartalmukat illetően kevésbé, de elnevezésüket tekintve rendkívül sokfélék, és alapvonaluk, hogy összehasonlításuk igen megterhelő az átlagfogyasztó számára. A bankváltás elősegítése is mindenképpen ebben a körben említendő, hiszen a kölcsönigény beadásához szükséges dokumentumok köre, a részben vagy egészben elsüllyedő költségek köre nem teszi életszerűvé, hogy egymás után több bankhoz benyújtson az ügyfél hitelkérelmet.

Az „UCP” és az önszabályozás

A 2008 szeptemberétől hatályos, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv (UCP-irányelv) az önszabályozásra több ponton épít. Támogatja a piaci megoldásokat, így az ún. iparági magatartási kódexeknek nagy jelentőséget tulajdonít a tisztességtelen gyakorlatok kiszűrésében. Hiszen az általános alapelveken nyugvó fogyasztóvédelem csak korlátozott „hatóerejű”, ha azok a szervezetek, akiknek rálátásuk van az adott szakterületre nem kapcsolódnak bele a tisztességtelen tájékoztatási gyakorlatok felderítésébe. Az önszabályozás ugyanis a legjobb gyakorlatok megismerésén, elfogadásán, az iparági sztenderdek javulását eredményezheti és jellemzően a jogi minimumelvárások feletti szintet céloz meg. Az ismert versenyjogi elvárások és az önszabályozás összekapcsolása Magyarországon is eredményes lehet.

Az irányelvről, az elfogadott fogyasztási-hitel-direktíváról és annak várható hatásairól a Versenyükör következő számában szólunk részletesebben.

¹⁸ Pl. kapható a termék, de nem a meghirdetett áron, vagy a termék az akció meghirdetése napján nem elérhető, az ár magasabb a meghirdetettéknél stb.

¹⁹ Az ilyen – kényszerű – bizalom felveti az ezen a piacon működő vállalkozások fokozott versenyjogi felelősségét.

²⁰ Nerdling behaviour.

Urbán Péter*

Versenyszabályok alkalmazása a postai ágazatban – 1. rész

Az Európai Közösség versenyjogának koncepcionális alapjai, főbb jellegzetességei

Az Európai Gazdasági Közösség – illetve a Maastrichti Szerződést követően, 1993. óta Európai Közösség – rendszerében létrejött integrációs versenyjog egy sajátos képződmény a versenyszabályozás, a kormányzati gazdaságpolitika-formálás és az európai integráció támogatására szolgáló közhatalmi-jogszabályi eszközrendszer keresztútján. Ezek a tényezők együttesen igen összetett, megfontolt mérlegelést követően lehetnek képesek az elvárt eredmények, a gazdasági jólét maximalizálására. Ennek során több, önmagában sem egysíkú, egymással ugyanakkor kölcsönhatásban lévő szempontok közötti kényes egyensúly megtalálása volt – és ma is – a cél.

Az Európai Közösség integrációs versenyjogának koncepciójára, végső jellegzetességeire a legnagyobb befolyással a weimari Németország gazdasági-jogi fejlődését alapvetően meghatározó ún. freiburgi iskola volt. A második világháborút követően a szövetséges hatalmak – mivel az számukra veszélyt jelentett – fel akarták számolni a gazdasági hatalom túlzott koncentrációját, illetve a gazdasági fejlődés elősegítése érdekében kívánták szabályozni a versenyt. Állami feladatként tehát nem csupán a politikai hatalom, hanem a gazdasági hatalom tudatos széttagolását is kívánták, a vállalkozások

döntéseinek, ügyleteinek fő mozgatórugójává a versenyt tették: a gazdasági szereplők cselekvési szabadságát garantáló verseny önmagában vett alapértékké lépett elő.

Az Európai Gazdasági Közösség létrehozatalakor figyelembe vett másik, a francia nézet szerint a versenyjog önállósága, önmagában vett értéként kezelése, autonómiája az integrációs folyamatban legalábbis erősen átgondolandó. Ebben a modellben egy sokkal szélesebb, összetettebb szempontrendszer egyik elemeként azonosították a vállalkozások egymással versenyző magatartásából kinyerhető előnyöket. A versenyjogi szabályozás itt egy átfogó iparpolitikai-, gazdaságpolitikai-, fejlesztéspolitikai-, külgazdasági-, környezetvédelmi összefüggérendszer egy tényezője, azok mellett, azokkal együttesen figyelembe veendő összetevő.

Ezek a nemzeti szinten kialakított elméleti megközelítések, illetve alkalmazott gyakorlatok tisztán, és változtatások nélkül, már csak a közöttük lévő különbségek okán sem kerülhettek át az Európai Közösséget létrehozó szerződés tételes megállapításai közé sem, az alapvetés tekintetében e nézetek befolyása azonban elvithatatlan.

Ma az Európai Unió versenypolitikájának talán legfontosabb két célkitűzése a gazdasági hatékonyság és az európai integráció elősegítése. Az EK Szerződés 81. és 82. cikkének végrehajtásáról szóló, még 1962-ben megalkotott 17. tanácsi rendelettel létrehozott centralizált rendszer viszont már nem biztosította e két célkitűzés egyensúlyát, gátolta a közösségi versenyszabályoknak a tagállamok bíróságai és versenyhatóságai által történő alkalmazását, továbbá az ehhez kapcsolódó bejelentési rendszer megakadályozta a Bizottságot abban, hogy erőforrásait a legsúlyosabb jogsértések elleni fellépésre összpontosíthassa. Emiatt a Tanács 1/2003/EK rendelete alapjaiban változtat-

ta meg a közösségi versenyjog alkalmazásának rendszerét, ennek hatályba lépése után lett a jelenlegi rendszer közvetlenül alkalmazandó (az ún. közvetlen hatályra épülő) kivételi rendszer.

A közösségi jog közvetlen hatálya azt jelenti, hogy a magánjogi jogalanyok közösségi jogon alapuló igényeiket a tagállami bíróságokon érvényesíthetik; ez feltételezi, hogy pontosan szövegezett, olyan világos és feltétlen rendelkezést tartalmaz a joganyag, amely alkalmas arra, hogy egy személyre jogokat és kötelezettségeket ruházzon. A kivételi rendszer pedig azt jelenti, hogy az EK Szerződés tételes rendelkezéseinek megfelelő tényállások – ahol ez értelmezhető mind horizontális, mind vertikális irányultságukban – tilalmazottak, hiszen ténylegesen vagy potenciálisan megakadályozzák, korlátozzák vagy torzítják a versenyt, ezáltal csökkentik a teljes társadalmi többletet, a jólétet. Ez az abszolút tilalmi felfogás azonban rendkívül merevvé tenné a rendszert, ezért puhítják azt a mentesítési klauzulák abban az esetben, ha a megállapodás közvetett hatása – nem a közvetlen célzata – jár(hat) a versenyre hátrányos következményekkel. Az általános tilalom alóli mentesülésnek négy konjunktív feltétele van:

- a versenykorlátozásnak gazdasági előnyökkel kell járnia,
- az előny méltányos részéből a fogyasztóknak is részesülniük kell,
- nem jelenthet szükségtelen korlátozást,
- nem eredményezheti a verseny teljes kikapcsolását.

Az e feltételeket teljesítő vállalkozásokra később – a korábbi egyedi bejelentések gyakoriságából levont következtetésekből fakadóan – a Bizottság képes volt olyan formális szempontokat kialakítani (ezeket állapította meg a csoportmentesítési rendeletekben), amelyek miatt már nincs szükség azok egyedi vizsgálatára. Fontos megjegyezni, hogy a Tanács

*Nemzeti Hírközlési Hatóság munkatársa

1/2003/EK rendeletének hatálybalépése – illetve ebből következően az előzetes egyedi mentesítési eljárás megszüntetése – ma sem jelenti azt, hogy a csoportmentességi rendeletek léte, illetve jövője megkérdőjeleződött volna, sőt a Bizottság fenntartotta magának a jogot – vélhetően a csoportmentességek széles körű elfogadottsága és az általuk garantált jogbiztonság okán –, hogy a továbbiakban is elfogadhat újabb csoportmentességi rendeleteket.

A szociális, környezetvédelmi és politikai megfontolásokhoz hasonlóan az is alakítja az európai versenypolitikát, hogy a Bizottság milyen jelentőséget tulajdonít a vállalkozások piaci részesedésének, illetve a kis- és középvállalkozások speciális piaci szerepkörének (ezt veszi alapul az ún. de minimis jogelv). Ez a jogelv kettős természetű: vizsgálandó egyrészt a közösségi léptékű kereskedelmi érintettség léte, másrészt a vállalkozások piaci részesedésének versenyre gyakorolt hatása. Az erről szóló közleményében¹ körülírt esetekben – a piaci részesedésre és a vállalat méretére vonatkozó kritérium megfeleltethetőségekor – a Bizottság sem kérelemre, sem saját kezdeményezésére nem indít eljárást.

A versenyjogi kérdésekben való döntéshozatalnak kulcskérdése az érintett piac meghatározása. A versenyjog szempontjából vizsgált magatartások ugyanis mindig egy adott piacra gyakorolnak hatást, egy adott piacon zajló versenyből fakadó nyomásra próbálnak választ adni. A vállalkozások által megvalósított, a piaci versenyt korlátozó, befolyásoló, torzító magatartások mikéntjének megértéséhez így azonosítani kell ezt a piacot, annak szereplőit és egymáshoz való viszonyukat, illetve az egész piac működését. A magatartások versenyre gyakorolt hatásának értékeléséhez pedig tudni kell, hogy a magatartásban részes vállalkozások mekkora piaci erővel rendelkeznek, milyen mértékben képesek a piac befolyásolására. A piac meghatározása teszi tehát lehetővé a vállalkozások közötti verseny határainak azonosítását és meghatározását, illetve azoknak a kereteknek a megállapítását, amelyekben belül az Európai Közösség tagállamainak versenyhatóságai, illetve maga a Bizottság is a versenypolitikát alkalmazza.

Az érintett piac, mint fogalom lényegében két (még pontosabban három) elem-ből épül fel: az egyik a termékek köre, a másik pedig az a földrajzi terület, ahol a termékek kereskedelme megvalósul. E mellett kisegítő jelleggel, harmadik elemként kell az időtényezőt is figyelembe venni. A Bizottság külön közleményben² foglalta össze az érintett piac meghatározásakor a közösségi versenyjog alkalmazásában figyelembe veendő célkitűzéseket, alapelveket, értékelési tényezőket, valamint a gyakorlati piacmeghatározás folyamatát is. A leggyakrabban használt piacmeghatározási teszt az SSNIP (Small but Significant Non-transitory Increase in Price – más néven Hipotetikus Monopolista Teszt). Egyes vélemények szerint ez a teszt nem is csak az egyik lehetséges módszer a piacazonosítás során, hanem maga a teszt, amely a keresleti és a kínálati helyettesíthetőség megállapítása során mind a termék-, mind a földrajzi piacok tekintetében alkalmazandó. Az így azonosított piacok a versenyfeltételek módosulása, a fogyasztói szokások átalakulása, hatósági vagy jogszabályi intézkedések, termékinnováció és az ipari/szolgáltatási technológia újítása okán időben azonban természetesen változhatnak. Egy átmeneti vagy rövid ideig fennálló meghatározó piaci helyzet versenyjogi értékelés szerint viszont általában nem jár azzal a lehetőséggel, hogy az adott vállalkozás gazdasági-piaci lépéseit a versenytársaktól, a fogyasztóktól számottevő mértékben függetlenül határozza meg. Emiatt a piaci erőfölénységi helyzet megállapításához a termékpiac és a földrajzi piac azonosításán túlmenően figyelembe kell venni az időtényezőt is.

Általános gazdasági érdekű szolgáltatás az Európai Közösség versenyjogában – a postai szolgáltatás, mint általános gazdasági érdekű szolgáltatás

A Bizottság egy külön közleményében³ mutatta be az általános gazdasági érdekű szolgáltatás kategóriájának tartalmát. Általános az érdek, ha nem meghatározott

csoport érdekvédelmét, hanem pl. lakossági szükségletek kielégítését célozza a szolgáltatás; a gazdasági jelleget a nyereségelvűség jelenti (tehát nem szociális vagy karitatív szolgáltatások); a szolgáltatási elem pedig eredendően a közüzemeket és közszolgáltatásokat jelenti, de ma már egyes pénzügyi szolgáltatási elemek-re is kiterjed.

Az általános gazdasági érdekű szolgáltatás (köznap nyelvben inkább: közszolgáltatás) azt fejezi ki, hogy a vállalkozás mindenki számára nyújtja a szolgáltatást, nem ő dönti el, hogy kit szolgál ki, így a fogalom magában hordozza a szerződéskötési kötelezettséget is. A közszolgáltatás tehát egyfajta kötelezettség; olyan kötelezettség, amelyet az adott vállalkozás – amennyiben saját gazdasági érdekeire tekintettel lenne – nem vállalna magára, nem vállalná ugyanilyen mértékben vagy azonos feltételek mellett. A közszolgáltatási jelleg, a kötelező szolgáltatás, valamint a veszteséges tevékenység vállalkozáson belüli életképessége volt a háttér a Corbeau-ügyben.⁴ Az Európai Bíróság megállapította, hogy az esetben szereplő postavállalat egyértelműen közérdekű szolgáltatást nyújtó vállalkozás és azon kötelezettsége, hogy ezt a szolgáltatást pénzügyi egyensúlyának fenntartása mellett teljesítse, feltételezi a bevétel átcsoportosítását ugyanazon vállalkozáson belül a nyereséges területekről a veszteséges területekre. Egy ilyen átcsoportosítás igazolhatja a profitábilis területen a versenykorlátozást is, de nem igazolható a versenynek olyan területeken történő kizárása, amelyek specifikus, kiegészítő jellegű, az általános gazdasági érdekű szolgáltatásoktól elválasztható szolgáltatások.

A Corbeau-ügy mindezek mellett azonban arra is rámutatott, illetve felhívta a közösségi szervek figyelmét, hogy a közszolgáltatásra való hivatkozás az érdekelt vállalkozás és a tagállam részéről egy védekezési irány lehet a versenyszabályok alóli kivételezettség megkérdőjelezésekor. Ezt felismerve indult a közösségi jog szintjén zajló liberalizációs hullám, amelynek versenyjogi lényege abban áll, hogy a lehetséges legnagyobb mértékben be kell engedni a versenyt más vállalkozások piacra lépésének elfogadtatásával az ún. szabályozott közszolgáltatási szektorok-

¹ Lásd a Bizottság közleménye az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 81. cikke (1) bekezdése szerint a versenyt érzékelhetően nem korlátozó, csekély jelentőségű (de minimis) megállapodásokról (HL C 368/2001. 12. 22., 13–15. o.)

² Lásd a Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (HL C 372., 1997. 12. 09., 155–163. o.)

³ Lásd a Bizottság közleménye az európai általános érdekű szolgáltatásokról (OJ C 281., 1996. 09. 26., 3–12. o.)

⁴ Lásd C-320/91. sz. Corbeau ügy, az Európai Közösségek Bíróságának 1993. május 19-i ítélete ECR 2533. o.

ban is. E szektorok egyike az egyetemes szolgáltatási jelleggel végzett postai szolgáltatás területe.

Az Európai Közösség postapiacra kapcsolatos szabályozására tekintve jól kitűnik, hogy a postai szolgáltatások közös európai szabályozása a kezdetektől napjainkig megmaradt az ún. puhajogi (soft-law) instrumentumok nyújtotta lehetőségek között, azaz mind a mai napig nem a nemzetek feletti egységesítés, hanem a tagállamok közötti harmonizálás a kitűzött cél. Ennek eszközei az ún. postai irányelvek.

Az Európai Közösség tagállamainak postaszolgáltatásra vonatkozó jogharmonizáció alapjait, illetve a postai szolgáltatási piac fokozatos liberalizációját 97/67/EK irányelv⁵ rakta le, illetve indította el. Az irányelv közös szabályokat állított fel a postai szolgáltatások belső piacának fejlesztésére a következő főbb pontok vonatkozásában:

- az egyetemes postai szolgáltatás,
- a fenntartott szolgáltatások (monopóliumok),
- a díjazási elvek és az elszámolás átláthatósága az egyetemes postai szolgáltatást nyújtó piaci szereplők számára,
- a minőségi normák,
- a műszaki normák harmonizációja,
- független nemzeti szabályozó hatóságok létrehozása.

A második postai irányelv⁶ – amely az első direktíva bizonyos rendelkezéseit módosítja – legnagyobb jelentőségű eleme, hogy az első direktívában még csak általános jelleggel körülírt fokozatos és ellenőrzött piacnyitást konkrét, határidőkhöz és objektívan megállapított mutatókhoz kötötte; kevés kivétellel összes rendelkezésének 2008. év végi hatályon kívül helyezésével pedig közvetetten a 2009. január 1-jei dátumot jelölte meg, mint előirányzott időpontot a postai szolgáltatások belső piacának teljes megnyitására.

Ez a jogtechnikai megoldás – tekintettel arra, hogy a postai piac teljes megnyitását a Bizottság, az Európai Parlament és a Tanács ilyen értelmű külön megerősítéséhez kötötte – egyenesen vezetett el a harmadik postai irányelv megalkotásának szükségességéhez. A Bizottság erre vo-

natkozó eredeti – 2006. októberében előterjesztett – javaslata még egyáltalán nem utalt arra, hogy a 2009-es határidő megváltoztatására esetleg szükség lenne. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága egy évvel később kialakított véleményében azonban már határozottan a halasztás mellett foglalt állást. Erre (is) tekintettel a harmadik postai irányelv⁷ olyan rendelkezést tartalmaz, ami szerint a postai belső piac teljes körű megvalósítására vonatkozó határidő 2010. december 31., de egyes megnevezett tagállamok – köztük Magyarország – azt további két évvel elhalaszthatják.

Azonosítható piacok a postai ágazatban

A postai ágazat földrajzi és termékpiacainak azonosítása az Európai Közösségben még nem egy részleteiben előírt, ebből következően objektív módon behatárolható és számon kérhető követelményrendszer alkalmazását jelenti. Ahogyan arról már szó volt: a postai ágazattal kapcsolatban a Bizottság, a Tanács és az Európai Parlament egyelőre csak a liberalizáció adminisztratív korlátainak maximumát és a szabályozói eszközök alkalmazásakor követendő elveket határozta meg, amely rendelkezésekből csak részben következtethetünk a piacok azonosításának kereteire. Mindez tehát jelentős mozgásteret hagy a tagállamok számára a piacok azonosítása tekintetében, ráadásul egyelőre – a versenyjogi jogesetek döntéseinek megalapozásától eltekintve – igazából nincs is olyan kényszerítő erő, amely a postai piacok azonosítását a tagországok számára expressis verbis kimondaná. A következőkben elsőként – vázlatosan – ismertetjük a Bizottságnak a postai piacok meghatározására vonatkozó közleményében⁸ közzétett megállapításait, azt követően pedig a hatályos magyar szabályozás és az SSNIP módszertanának egyfajta gyorstesztben történő összevetésének eredményeként – feltehetően – azonosítható postai (földrajzi- és termék) piacokat jellemezzük röviden.

Földrajzi piacok

Kiinduló pontunk, hogy az Európai Közösségnek a postai ágazatra vonatkozó szabályozása a jogharmonizáció és nem a jogegységesítés elvét követi. Ebből eleve adódik, hogy a versenyfeltételek tagállamonként érzékelhetően eltérőek, más megfogalmazás szerint: csak a tagállamon belül homogének annyira a versenyfeltételek, hogy az érintett vállalkozások egymással összemérhetőek lennének. A tagállamok területei mindezt tehát a belföldi és a határt átlépő küldeményekkel kapcsolatos szolgáltatások tekintetében külön-külön piacokat alkotnak.

„A tagállamok területei a belföldi és a belföldre irányuló határokat átlépő küldemények kézbesítése tekintetében földrajzilag elkülönült piacokat alkotnak... Az érintett piac meghatározása szempontjából nincs jelentősége a belföldre irányuló határokat átlépő küldemény származás szerinti országának.”

A hatályos magyar törvényi szintű szabályozásnak e fenti földrajzi dimenziójú piacmeghatározás tekintetében nincs többlettartalma. A Postatörvény felhatalmazása alapján, annak végrehajtására megalkotott, a postai szolgáltatók piacra lépésének feltételeiről szóló 68/2004. (IV. 15.) Korm. rendelet azonban már tartalmaz olyan rendelkezést, amely adott esetben a postai szolgáltatások földrajzi piacának azonosításakor figyelembe veendő többletelem lehet. Ez, már a szabályozás jellegéből adódóan is, természetesen csak a belföldi piac további szűkítésére vonatkozó rendelkezést takar, miszerint a szolgáltatási engedély kérelmében a leendő szolgáltató meghatározott közigazgatási terület(ek) megjelölésével kérheti a hírközlési hatóságtól az engedély kiadását.

„Szolgáltatási engedély az egyetemes postai szolgáltatás körébe tartozó, de nem fenntartott egy vagy több postai szolgáltatásnak az alábbi közigazgatási területek valamelyikén történő nyújtására kérhető:

- d) a város kivételével egy vagy több település,
- b) Pest megye kivételével legalább egy megye,
- c) Pest megye és legalább egy megye,
- d) Budapest és – Pest megye kivételével – legalább két megye együttesen,
- e) az egész ország.”¹⁰

⁵ Lásd a közösségi postai szolgáltatások belső piacának fejlesztésére és a szolgáltatás minőségének javítására vonatkozó közös szabályokról szóló 1997. december 15-i 97/67/EK irányelv (HL L 15., 1998. 01. 21., 14–25. o.)

⁶ Lásd a 97/67/EK irányelvnek a közösségi postai szolgáltatások verseny számára való további megnyitása tekintetében történő módosításáról szóló 2002. június 10-i 2002/39/EK irányelv (HL L 176., 2002. 07. 05., 21–25. o.)

⁷ Lásd a 97/67/EK irányelvnek a közösségi postai szolgáltatások belső piacának teljes megvalósítása tekintetében történő módosításáról szóló 2008. február 20-i 2008/6/EK irányelv (HL L 52., 2008. 02. 27., 3–20. o.)

⁸ Lásd a Bizottság közleménye a versenyszabályok postai ágazatban történő alkalmazásáról és a postai szolgáltatással kapcsolatos egyes állami intézkedések értékeléséről (HL C 39., 1998. 02. 06., 174–190. o.)

⁹ Lásd a postáról szóló 2003. évi C1. törvény (a továbbiakban: Postatörvény)

¹⁰ Lásd a postai szolgáltatók piacra lépésének feltételeiről szóló 68/2004. (IV. 15.) Korm. rendelet 6. § (1) bek.

Elemzések

A postai szolgáltatásokon belül értelmezett földrajzi piacok azonosításának kérdése összefüggésben van azzal a problémakörrel, hogy lehetséges-e adott tagállamon belüli viszonylatú, az egyetemes postai szolgáltatás körébe tartozó küldemények díjazása során árdiszkriminációt alkalmazni pl. annak alapján, hogy az ország melyik részében kerül a küldemény kézbesítésre, vagy pedig nem lehet különbséget tenni az árakban aszerint, hogy a címzett a főváros központjában, vagy pedig az alföldi tanyavilág egy eldugott szegletében található. A postai szolgáltatások fenntartott szegmensére vonatkozó liberalizáció az, ami fölveti a földrajzi alapú árdiszkrimináció lehetőségét (magasabb árat rendelnek azokhoz a küldeményekhez, amelyek akár kézbesítési, akár feladási pontban kisteleplést érintenek), hiszen amíg egy szolgáltató monopoljoga az adott küldemény eljuttatása a címzethez, addig nincs hatékonysági nyomás sem a szolgáltatón. A harmadik postai irányelvvel a Közösség alapvetően ebben a tekintetben is a versenyszempontoknak jobban megfelelő, a valós költségekhez igazodó árak alkalmazását ösztönzi, és jobbra csak kivételként fogadja el az egységes tarifák megtartását. Versenypolitikai szempontból – szemben a társadalompolitika érdekeivel – ugyanis ez utóbbi jelenti a diszkriminatív áralkalmazást.

Termékpiacok

A termékpiacok tekintetében is hangsúlyozza a Bizottság közleménye a tagállamok szabályozási gyakorlata közötti különbségeket, illetve figyelembe veszi, hogy több elkülönült termékpiac létezik a postai ágazatban is.

A következőket nevesíti a közlemény:

- az általános levélpostai szolgáltatás piaca,
- a címzett reklámküldemények piaca,
- az expressz küldeményekkel kapcsolatos szolgáltatások piaca,
- a dokumentumcsere, illetve a hagyományostól meglehetősen eltérő új szolgáltatások piaca, illetve tevékenységi szemléletű megközelítés tekintetében elkülöníthetők:
 - a postai küldemények gyűjtésének,
 - a postai küldemények feldolgozásának,
 - a postai küldemények szállításának,
 - a postai küldemények kézbesítésének piacai.

Ez a felsorolás meglehetősen összetett, első áttekintésre talán kissé rendszertelennek is tűnik annyiban, hogy a postai szolgáltatás technológiájának más-más jellemzői felől közelítve nevesíti a piacokat. Emiatt egy-két mondat erejéig szükségesnek tűnik az egyes termékpiacok bővebb jellemzése is.

Az általános levélpostai szolgáltatás piaca
„Az általános levélpostai szolgáltatás a levélküldeményeknek – a rajtuk szereplő címre, a címzett részére történő – kézbesítésére vonatkozik. Nem tartalmazza a saját kézbesítést, azaz a postai szolgáltatás ellátását a küldeményt feladó természetes vagy jogi személy által (ideértve a leányszervezeteket is). Sok tagállamban a gyakorlat alapján kizárják ebből a levélküldeménynek nem tekinthető postai küldeményeket... Ilyen küldemények a folyóiratok, hírlapok, nyomtatott időszaki kiadványok, katalógusok, illetve az ezeket a küldeményeket kísérő és ezekkel kapcsolatos dokumentumok.”

Az idézett rendelkezések első olvasatra teljesen egyértelműnek tűnnek, a szolgáltatás ellátásának, valamint a jogok és kötelezettségek ütköztetésének gyakorlata azonban felszínre hozott, hoz és a jövőben hozhat olyan tényezőket, amelyek figyelembe vétele mellett érdekes – és megválaszolandó – kérdésekkel szembesülhetünk. Példaként röviden utalunk a saját kézbesítés/saját kezelés értelmezésének kérdésére¹¹, a munkaező-kölcsönzéssel létesített munkaviszonyban álló személyekkel történő kézbesítési feladatok ellátására¹², vagy a szakzsargonban ún. hibrid levélküldeményekkel kapcsolatos postai szolgáltatásra¹³ azzal, hogy mindezek tekintetében a kérdés úgy merül fel, hogy hogyan egyeztethetőek össze a fenntartott postai szolgáltatáshoz fűződő kizárólagos jogosultsággal.

A címzett reklámküldemények piaca
„A címzett reklámküldeményre vonatkozik a levélküldemény meghatározása, a címzett reklámküldemények azonban nem tartalmazhatnak személyhez szóló üzeneteket... Azelkülönült piacok lehetőségét jel-

zi az a tény is, hogy a két szolgáltatás nem mindig felcserélhető.”

Az önálló termékpiacként történő azonosítás melletti érv az adminisztratív jellegű elhatároláson (meghatározott az egyszerű feladási tétel minimális darabszáma) túl az, hogy a címzett reklámküldemények feladói nem szükségszerűen igénylik a rövid, elsőbbségi kezelés szerint díjazott kézbesítési időket úgy, mint az általános levélpostai szolgáltatás piacán. Ugyanakkor mind a keresleti, mind a kínálati helyettesítés jelentősnek tűnik a két szolgáltatási szegmens között, olyannyira, hogy az alapján akár egy termékpiacként is azonosítható a két küldeményfajnak megfelelő postai szolgáltatás.

Az expressz küldeményekkel kapcsolatos szolgáltatások piaca

„Az expresszküldemény-szolgáltatás... a postai alapszolgáltatásokkal összehasonlítva több hozzáadott értéket tartalmaz... A fogyasztók általában hajlandók magasabb árat fizetni ezért a szolgáltatásért.”

Az expresszküldemény-szolgáltatás nem csak a gyorsabb küldeménytovábbítás és kézbesítés terén tartalmaz az általános levélpostai szolgáltatáshoz viszonyított többletelemezt, hanem e mellett tartalmaz az ügynevezett kiegészítő szolgáltatások közül is néhányat vagy mind egyiket. Ezek a következők lehetnek: garantált idejű kézbesítés, a küldemény felvétele a feladó által megjelölt helyen, személyes (nem levélsekerejny útján megvalósuló) kézbesítés, a címzett saját kezébe történő kézbesítés, a címzett és a cím megváltoztatásának lehetősége a továbbítás során, nyomkövetés, személyre szabott ügyfélszolgálat, egyéb fogyasztói igény szerinti szolgáltatás biztosítása.

A dokumentumcsere szolgáltatás piaca
„A dokumentumcsere... nem tartalmazza a postai küldemények gyűjtését és kézbesítését a szállított postai küldemények címzettjeinek. Csak az eszközöket tartalmazza, ideértve az alkalmi helységek biztosítását, illetve a harmadik fél általi szállítást, és lehetővé teszi a saját kézbesítést a szolgáltatásra előfizető felhasználók között. A dokumentumcsere használói egy zárt felhasználói csoport tagjai.”

A dokumentumcsere szolgáltatás különleges postai szolgáltatás, annyiban mindenképpen, hogy a szolgáltatás gyakorlatilag Magyarországon az Európai Közösség néhány más egyéb tagállamához hasonlóan – egyelőre – ismeretlen, nem létezik.

A postai technológia tevékenységei szerinti piacok

„... az általános levélpostai szolgáltatáson belül külön igények szerinti különböző tevé-

¹¹ Lásd Asempe vs. Spanyolország és Correos y Telegrafos ügy, 2004. 03. 11. (2004/C 94/12)

¹² A munkaező kölcsönadó és kölcsönvevő jogi személyek közül mely fél saját alkalmazottjának tekintendő a postai küldeményt ténylegesen kézbesítő munkavállaló, ebből következően mely fél küldeményeit továbbíthatja saját kézbesítés/saját kezelés fogalmkörében a fenntartott szolgáltatás kizárólagosságát jelentő jogosultság megsértése nélkül?

¹³ A feladó tulajdonképpen elektronikus adatbázisként adja át a szolgáltatónak a levélküldeményt, majd a szolgáltató a küldeményt fizikailag előállítja és ezt követően a címzettnek hagyományos postai úton kézbesíti.

kenységek különülnek el, amelyeket elméletileg különböző piacoknak lehet tekinteni: a gyűjtés és a küldemények feldolgozásának piacai, a küldemények szállításának és végül (belföldi vagy belföldre irányuló határokat átlépő küldemények) kézbesítésének piacai... A piaci valóság azt támasztja alá, hogy a postai küldemények gyűjtése, feldolgozása, szállítása és kézbesítése különböző piacokat alkotnak. A versenyjog szempontjából érvényes lehet a négyféle piac közötti különbségtétel.”

Jól látható, hogy az itt körülírt, a postai piacok lehetséges azonosítása során figyelembe veendő szempontrendszer már egészen más megközelítést tükröz, mint a korábban említettek. Ennek elsődleges oka az, hogy a postai technológia tevékenységei szerinti piacok azonosításakor a megkülönböztethető vevőkategóriákat (magánvevők és üzleti vevők) helyezi előtérbe a közlemény, ennek alapján célszerűnek tűnik a kis- és nagykereskedelmi piaci szintek megkülönböztetése is. A postai technológia tevékenységei szerinti piacok (a gyűjtés, a feldolgozás, a szállítás és a kézbesítés) ebben a rendszerezésben a nagykereskedelmi piaci szintnek, de csak ennek feleltethetők meg. Ezek az önállósult szolgáltatások lehetnek majd a kiindulópontjai a postai szolgáltatók hálózatai közötti összekapcsolásnak.

A magyar Postatörvény termékpiaci struktúrájának különleges vonásai

A hatályos magyar Postatörvény néhány tekintetben ezt a fenti termékpiaci struktúrát kissé erodálja, más tekintetben azonban azt kiegészíti. Konkrétabban ez a következőket jelenti.

Nem tulajdonít külön jelentőséget a Postatörvény a dokumentumcsere szolgáltatásnak, hiszen Magyarországon ez a szolgáltatás egyelőre ismeretlen. Külön termékpiacként számba venni a jelenlegi postai szolgáltatási gyakorlat mellett, nincs értelme.

A Bizottsági közleményben foglaltaknál sokkal kisebb jelentőséget tulajdonított a magyar jogalkotó a postai technológia tevékenységei szerinti piacok önálló létezésének, bár azok elkülönítésére egyértelmű utalást tartalmaz a Postatörvény fogalom-meghatározásairól rendelkező szakasza¹⁴.

Önálló termékpiackénti azonosítás lehetőségét hordozza magában a hatályos magyar Postatörvény a postacsomagok, a hivatalos iratok és a nyomtatványok tekin-

tetésben is, amit a Közleményben nem felejtünk fel. E küldeményfajok közül az utóbbi tekintetében a Bizottság közleménye csak utal arra, hogy a folyóiratok, hírlapok, nyomtatott időszak kiadványok, katalógusok (gyakorlatilag ezt a kört foglalja egybe a Postatörvény nyomtatvány küldeményfajra vonatkozó definíciója¹⁵) sok tagállamban nem tartoznak az általános levélpostai szolgáltatás piacába.

Az elkülöníthető termékpiacok sorában egyáltalán nem nevesíti külön a postacsomagokat a Bizottság, ellenben a Postatörvény igen¹⁶, ennek alapján adott a lehetőség a küldeményfaj önálló termékpiaci azonosításának is. Érdekes aspektusát jelent(het)i a postacsomag küldeményfaj önálló termékpiaci azonosíthatóságának kérdésében a postai szolgáltatásra, illetve a fuvarozásra és a szállítmányozásra vonatkozó magyar anyagi- és eljárásjogi szabályozások átfedéseinek, párhuzamosságainak és különbözőségeinek kiemelése is. A postacsomag és a 20 kg tömeghatár alatti darabú fuvarozás szolgáltatások ugyanis a fizikai megjelenésükben lényegében azonos tevékenységek, a mögöttes jogi szabályozásban mégis viszonylag jelentős különbségek vannak: pl. eltérő áfakörbe tartozás, más-más felelősségi és adatszolgáltatási kötelezettségek.

Ismét más megközelítésben rendelkezik a Postatörvény egésze a hivatalos iratokról¹⁷. Konceptcionálisan nem tűnik egyértelműnek, hogy a jogalkotó vajon külön küldeményfajnak tekinti-e a postai küldeményeknek ezt a speciális körét, vagy pedig az általános levélpostai szolgáltatások termékpiacába tartozónak. Az ehhez kapcsolódó leglényegesebb rendelkezés az, hogy a hivatalos iratokkal kapcsolatos postai szolgáltatást – az egyébként főszabályként alkalmazandó tömeghatártól és díjszorozótól teljesen függetlenül – sorolja a jogalkotó a kijelölt egyetemes postai szolgáltató monopoljogát képező fenntartott szolgáltatási körbe.¹⁸ Így a keresleti helyettesítés igazából nulla a hivatalos iratok és a levélküldemények között, ugyanígy a kínálati helyettesítés is kérdéses a jelenlegi jogszabályi környezet fennállása esetén.

Végül a magyar Postatörvény az expresszküldemény-szolgáltatás tekintetében is eltér a Bizottság közleményében fellelhető termékpiaci struktúrától. A ma-

gyar jogalkotó az expresszküldemény-szolgáltatás szabályozásában, ugyanis a piacot a gyorsposta és az integrált postai szolgáltatások definiálásával kétfelé bontotta¹⁹, így lett háromelemű (ezek kiegészülve a futárposta szolgáltatással) az időgarantált postai szolgáltatások köre. A gyorsposta – integrált postai szolgáltatások elhatárolásának az egyik legfőbb ismérve inkább csak adminisztratív jellegű (a kézbesítés időpontja), a legtöbb jellemzőben egyébként átfedések vannak. A két szolgáltatás között áthidalhatatlan különbség nincs is, elkülönítésük csupán jogtechnikai megoldás, talán egyedülként magyar sajátosság is. Az úgynevezett CEP (courier, express, parcel) piacon belül értelmezhető és valóban indokolt részpiaci határvonalak a futár és expressz szolgáltatások között húzódnak, az expressz szolgáltatási terület további szeparációja nem jellemző.

A főbb magyarországi termékpiacok általános bemutatása

A magyar postai tevékenységek piaca 2006-ban 179 Mrd Ft-ra becsülhető, ebből a kijelölt egyetemes postai szolgáltató, a Magyar Posta Zrt. részesedése 72%-ot tesz ki. A postai tevékenységek piaca három nagy területre osztható fel:

- az egyetemes szolgáltatások szegmense 72 Mrd Ft-ra becsülhető (ez magában foglalja a fenntartott szolgáltatásokat is), ez a szolgáltatási terület – engedélyes egyetemes szolgáltató hiányában – teljes egészében a Magyar Posta Zrt. által uralt postai szolgáltatásokat jelenti,
- a nem egyetemes szolgáltatások szegmense 53 Mrd Ft-ra tehető, ide tartoznak a futárposta, a gyorsposta és az integrált postai szolgáltatások, a Magyar Posta Zrt. részesedése ezen a szolgáltatási területen 10% körüli,
- az egyéb postai szolgáltatásnak nem minősülő postai tevékenységek szegmense ~ 54 Mrd Ft, ide sorolandók a címezetlen reklámküldeményekkel kapcsolatos kézbesítési feladatok, a pénzforgalmi közvetítés és a hírlapterjesztés tevékenységei. (Látható, hogy ez a szegmens nem valós postai szolgáltatás, legfeljebb ahhoz kapcsolt, azzal párhuzamosan ellátott tevékenységek sora, ezért a továbbiakban erre nem is térünk ki.)

¹⁵ Lásd a Postatörvény 3. § 25.3 pontját

¹⁶ Lásd a Postatörvény 3. § 25.4 pontját

¹⁷ Lásd a Postatörvény 3. § 10. pontját

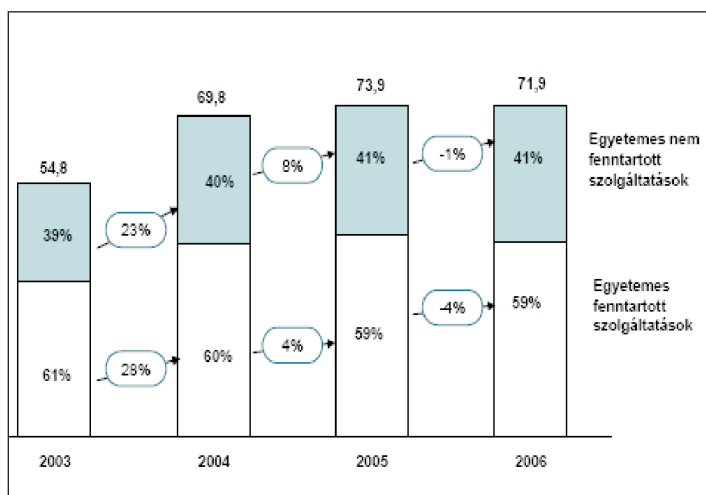
¹⁸ Lásd a Postatörvény 7. § (1) bek. b) pontját

¹⁹ Lásd a Postatörvény 3. § 9.2. és 13. pontjait

¹⁴ Lásd a Postatörvény 3. § 26., 27., 28. és 32. pontjait

Elemzések

A Magyar Posta Zrt. által ellátott egyetemes szolgáltatások árbevétele (Mrd Ft)

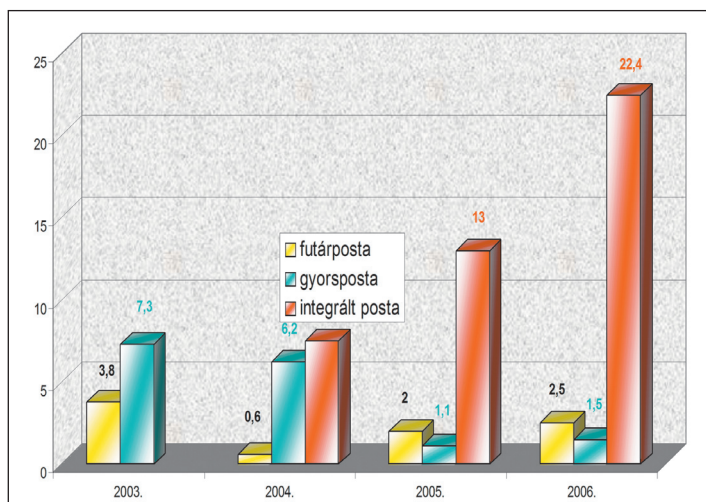

Forrás: Roland Berger

Mivel az egyetemes postai szolgáltatások körébe tartozó szolgáltatások, termékpiacok – a szigorú piacra lépési szabályok miatt – csak elméletileg nyitottak, és a jogszabályi környezet jelentős változásáig ez várhatóan továbbra is jellemző marad(hat), a közösségi és tagállami versenyszabályok közül ezen a területen a versenyjogi rendelkezések kevésbé nyer(het)nek alkalmazást. Sokkal nagyobb szerepe lehet/van azonban a monopol- vagy erőfölényes helyzetben lévő vállalkozások túlkapásaival szemben védő, illetve az állami támogatások és kedvezmények odaítélésével kapcsolatos korlátozó versenyjogi rendelkezéseknek az eddig tárgyalt potenciális termékpiacok eseteiben.

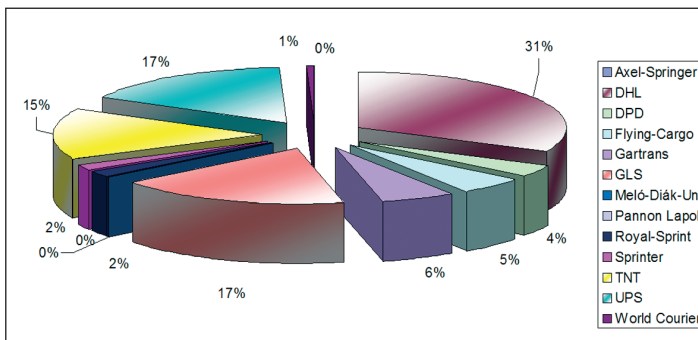
A nem egyetemes postai szolgáltatások szegmense a fentiekkel ellentétben, többszereplős, az egymással valóban versenyző szolgáltatók által nyújtott integrált posta, gyorsposta és futárposta szolgáltatások termékpiacait jelenti Magyarországon.

A bejelentés alapján ellátható postai szolgáltatások nettó árbevételének változása (Mrd Ft)

Forrás: NHH

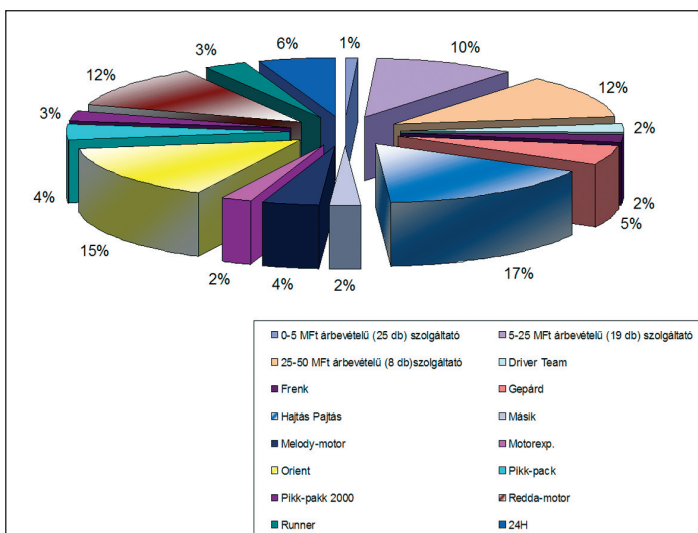
Az integrált postai szolgáltatás termékpiacának az árbevételi adatok alapján kimutatható előretörése nyilvánvalóan nem véletlen, hiszen a szegmens legnagyobb szolgáltatói mögött Európa és Észak-Amerika meghatározó nemzeti postai szolgáltatói állnak, így mind finansiális, mind technológiai háttérük rendkívül kedvező. A termékpiacon belüli – 2006. évi nettó árbevételi adatokon alapuló – piaci részesedés a következők szerint alakult:

Forrás: NHH

A gyorspostai szolgáltatás termékpiaca egészen más jellemzőkkel bír, mint az integrált postai szolgáltatás, tulajdonképpen nem is célszerű a két szegmens összehasonlítása. A gyorsposta termékpiac (ha egyáltalán lehetséges ennek önálló azonosítása) igazából a Magyar Posta Zrt. EMS gyorsposta szolgáltatásának technológiájára szabott szolgáltatás.

Nagyobb jelentősége van ennél a futárposta-szolgáltatás termékpiaca elkülönítésének. Évek óta ez a szegmens jelenti a legtöbb Magyarországon regisztráltan működő postai szolgáltatót, igaz ezek többnyire kis tőkeerű mikro-, kis-, legfeljebb középvállalkozások. A 2006. évi nettó árbevételi adatokon alapuló piaci részesedését bemutató alábbi ábrán is szemléletes az, hogy a termékpiac igen erősen tagolt.

Forrás: NHH

Végül néhány szóban kitérünk a postai technológia tevékenységei szerinti (a gyűjtés, a feldolgozás, a szállítás és a kézbesítés) – a korábbi rendszerezésben nagykereskedelmi piaci szintként elnevezett – piacokra is. Könnyen belátható, hogy ebből külön jelentősége a feldolgozásnak van, hiszen a gyűjtés, a kézbesítés és a szállítás piaci is alapvetően ehhez a tevékenységi piachoz

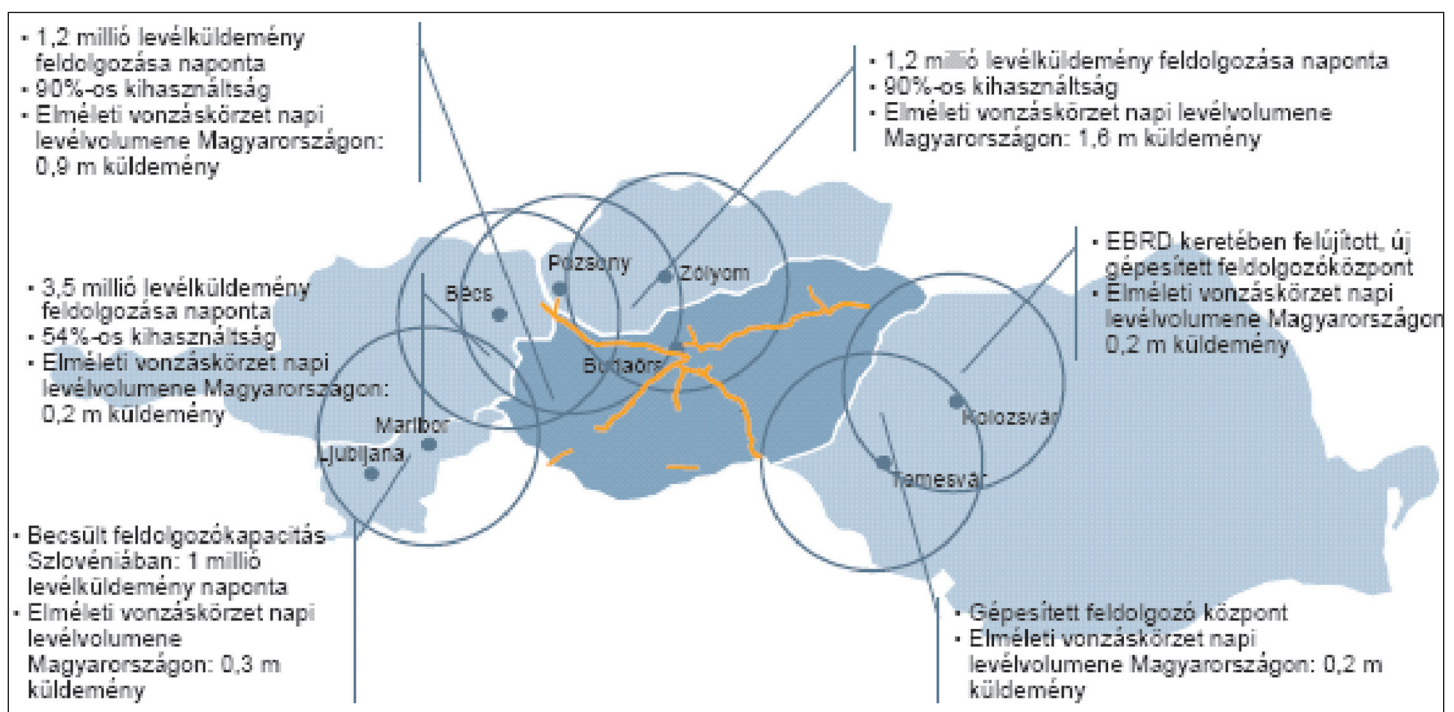
Fotó: MTI

kötöttek. Az egyetemes postai szolgáltatás szegmensébe való piacra lépést ugyanis nagymértékben az adott [a postai szolgáltatók piacra lépésének feltételeiről szóló 68/2004. (IV. 15.) Korm. rendeletben pontosan meghatározott és az engedély kérelmében is megjelölendő] közigazgatási egység attraktivitása határozza meg, a piac kiszolgálásához azonban elengedhetetlen a levélfeldolgozó kapacitások hozzáférhetősége is. Nyilvánvalóan ez is befolyásolta a Magyar Posta Zrt.-nél 2004-ben végrehajtott

A feldolgozás magyarországi termékpiacának jellemzésekor figyelemmel kell lennünk arra a tényre is, hogy az Európai Közösségben – éppen az integráció egyik központi eredményeként – a tagállami határok már nem jelenthetik akadályát a szolgáltatások szabad áramlásának!

Határmenti szabad levélfeldolgozó kapacitások és azok becsült vonzáskörzete (~140 km)

Forrás: Roland Berger

Emiatt kell külön is kiemelnünk, hogy jelenleg Bécs, Pozsony, Zólyom, Kolozsvár, Temesvár és Maribor városában működik olyan levélfeldolgozó üzem, amely elvileg képes lehet magyarországi levélküldemények egy részének feldolgozására.

A következő számban folytatjuk az elemzést, akkor az EKSz. versenyjogi rendelkezései (81., 82., 86. és 87. cikkei) alapján felmerült konkrét jogesetekre, az abból levonható tanulságokra helyezzük a hangsúlyt.

logisztikai hálózati modernizációt, amellett, hogy a kialakult hálózati struktúrától a költséghatékonyabb működést és nagyobb rugalmasságot is várt a kijelölt egyetemes szolgáltató.

A Magyar Posta Zrt. logisztikai hálózata, feldolgozó- és átrakodó pontjai

Forrás: Roland Berger

Bassola Bálint

Unde veniebas versenyfelügyeleti bírságotól? Néhány észrevétel a 2000 és 2007 közötti versenytanácsi gyakorlatról

Magyarországon a versenyjogi rendelkezések betartásáért az országos hatáskörrel rendelkező Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) felelős¹. „Fegyvertárában” a legszigorúbb büntetési eszköz a versenyfelügyeleti bírság². Elemzésem középpontjába ezért a versenytörvény³ anyagi jogi rendelkezéseibe⁴ ütköző magatartásokért kirótt versenyfelügyeleti bírság kérdéskörét állítom, s arra keresem a választ, hogy mely tendenciák figyelhetők meg a GVH bírságotól való elmulasztásának gyakorlatában a 2000 és 2007 közötti időszakban.

1. A vállalkozásokra kirótt bírság, mint versenyfelügyeleti szankció

A hatályos versenyjogi szabályok szerint a GVH versenyfelügyeleti bírságot szabhat ki azzal a vállalkozással szemben, amely a versenytörvénybe ütköző magatartást tanúsít.⁵ Ennek megfelelően a jogsértő vállalkozás a következő magatartásokért kötelezhető pénzbírság megfizetésére⁶:

- fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása⁷,
- gazdasági versenyt korlátozó megállapodás⁸,
- gazdasági erőfölénnyel való visszaélés⁹.

A fentiekhez hozzá kell tenni, hogy a tisztességtelen verseny tilalma megsértésének tényállásait is a versenytörvény tartalmazza¹⁰, azonban azok megszegése miatti eljárás lefolytatása nem a GVH, hanem a bíróság hatáskörébe tartozik¹¹. Érdekes ugyanakkor, hogy a bíróság ezekben az eljárásokban bírságot – tehát egy tipikusan közigazgatási szankciót – is kiróhat a jogsértőre.¹²

Ami magát a bírságkivetést illeti, a GVH-nak egyes, a versenytörvényben nevesített szempontokat kell különösen figye-

lembe vennie (pl.: a jogsérelem súlya, a jogsértő állapot időtartama, a jogsértéssel elért előny). Ehhez jelent támpontot az a következő két közlemény, melyet a GVH elnöke és a Versenytanács elnöke – a versenytörvényben foglalt felhatalmazásuk alapján – adott ki. Külön-külön közlemény taglalja az antitrösztügyekben, valamint a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolásánál alkalmazott bírságkiszabási szempontokat:

- a bírság összegének megállapítása antitrösztügyekben – a Gazdasági Versenyhivatal elnökének és a GVH Versenytanácsa elnökének 2/2005. számú közleménnyel módosított 2/2003. számú közleménye¹³;
- a bírság meghatározásának szempontjai a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása esetén – a Gazdasági Versenyhivatal elnökének és a GVH Versenytanácsa elnökének 1/2007. számú közleménye¹⁴.

Ezekben a közleményekben a GVH jogalkalmazási gyakorlatának alapvető szempontjait ismerteti. Ugyan nem kötelező erejűek, funkciójuk azonban annak rögzítése, hogy a GVH milyen tartalommal tölti meg a versenytörvény rendelkezéseit, összefoglalva a múltban kialakult, illetve a jövőben követni kívánt jogalkalmazási gyakorlatot.¹⁵ A közlemények célja a jogbiztonság, valamint a versenyhatósági tevékenység átláthatóságának és kiszámíthatóságának növelése,¹⁶ továbbá annak elősegítése, hogy a „vállalkozások fel tudják mérni, hogy versenysértő piaci magatartásuk milyen súlyú következményeket vonhat maga után”¹⁷.

A fentiekhez hozzá kell tenni, hogy a versenyfelügyeleti bírság kiszabásának

¹ Ehhez hozzá kell tenni, hogy mivel hazánk európai uniós csatlakozását követően a közösségi versenyjogi szabályok érvényre juttatására már nemcsak az Európai Bizottság, hanem a nemzeti versenyhatóságok is jogosultak, így Magyarországon mind a magyar, mind a közösségi versenyjogi rendelkezések [ld. Európai Közösséget létrehozó Szerződés (EKSz.) 81. és 82. cikk] megsértését a Gazdasági Versenyhivatal szankcionálhatja (ennek elemzéséhez ld. Bassola Bálint, A közösségi versenyjogi eljárásjogi reformjának hatása a magyar versenyjogra, in: Jogi Tanulmányok, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2005). Mindazonáltal ez nem jelenti azt, hogy például egy Magyarországon is működő kartell esetén az Európai Bizottság ne járhatna el. Mivel azonban jelen tanulmány a GVH bírságotól való elmulasztásával foglalkozik, ezért annak nem tárgya az Európai Bizottság által követett gyakorlat elemzése.

² A versenyfelügyeleti bírság kiszabására formálisan a GVH Versenytanácsa rendelkezik hatáskörrel [ld. Tptv. 78. § (1) bek.]. Jelen elemzésben azonban – az egyszerűség szempontját szem előtt tartva – általában csak a GVH nevével használok.

³ A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló többször módosított 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tptv. vagy versenytörvény).

⁴ A versenyfelügyeleti eljárásban a GVH nemcsak a versenytörvény anyagi jogi szabályainak megsértéséért szabhat ki bírságot, hanem a közigazgatási hatósági eljárás elhúzására, a valós tényállás feltárásának megghiúsítására irányuló vagy azt eredményező cselekmény vagy magatartás miatt [Tptv. 61. § (3) bek.], vagy a tárgyalás rendjének megzavarása miatt [Tptv. 61. § (2) bek.] is. Ezenkívül bírság róható ki az összefonódás engedélyezése iránti kérelem késedelmes benyújtása miatt (Tptv. 79. §), s a GVH döntésében foglalt magatartás tanúsításának elmulasztása miatt (Tptv. 90. § – végrehajtási bírság) is.

⁵ Lásd Tptv. 78. § (1) bek. 1. mondat.

⁶ Az említettek kivételül egy egyébként engedélyköteles összefonódás (ennek feltételeit ld. a Tptv. VI. fejezetében) GVH-hoz való bejelentésének elmulasztása is vonhat maga után pénzbírságot (ld. Tptv. 79. §), az azonban – a többi pénzbírságtól való eltérő természete miatt – jelen tanulmányban nem tárgya.

⁷ Lásd Tptv. III. fejezet.

⁸ Lásd Tptv. IV. fejezet.

⁹ Lásd Tptv. V. fejezet.

¹⁰ Lásd Tptv. II. fejezet.

¹¹ Lásd Tptv. 86. § (1). bek.

¹² Mindazonáltal a bíróságnak a bírságkiszabási alkalmazásakor a versenyfelügyeleti bírságra vonatkozó rendelkezések keretei között kell eljárnia, tehát figyelembe kell vennie a kiszabás szempontjait, a bírságlafont stb. (ld. Tptv. 87. §, mely szerint „[A] bíróság eljárása a [Tptv.] 78. § szerinti bírság kiszabására is kiterjed.”).

¹³ A továbbiakban: Antitröszt Bíróság Közlemény.

¹⁴ A továbbiakban: Fogyasztós Bíróság Közlemény.

¹⁵ Lásd Antitröszt Bíróság Közlemény 1. bek.

¹⁶ Lásd Antitröszt Bíróság Közlemény 4. bek., ld. Fogyasztós Bíróság Közlemény 1. bek.

¹⁷ Lásd Antitröszt Bíróság Közlemény 4. bek.

célja nem lehet az adott jogsértő vállalkozás gazdasági ellehetlenítése, „megropantása”. Ebben az esetben ugyanis éppen a verseny védelmének szellemével ellentétes hatást idézne elő a szankció, hiszen ekkor ennek a vállalkozásnak a releváns piacon való kiesésével nyilvánvalóan csökkenne a verseny az adott piacon. Ennek elkerülését szolgálja a Tpvt.-nek az ún. „tízszázalékos szabálya”, mely szerint a bírságmaximum annak a vállalkozás csoportnak az előző üzleti évben elért nettó árbevételének 10%-a lehet, melyhez a vállalkozás tartozik.¹⁸ Mindenesetre meg kell jegyezni, hogy a bírság mértéke gyakorlatilag mindig (jelentősen) alatta marad a maximumnak.

2. A versenyfelügyeleti bírság alkalmazása a gyakorlatban

Az alábbiakban azt kívánom elemezni, hogy a GVH Versenytanácsa 2000 és 2007 közötti¹⁹ versenyfelügyeleti bírságolási gyakorlatának adatai mögött mely indokok húzódnak meg, azokból milyen tendenciák ismerhetők fel, s milyen következtetések vonhatók le.

2.1. A fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása miatt kiszabott versenyfelügyeleti bírságok elemzése

1. sz. táblázat

Fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása (Tpvt. III. fejezet) [2000-2007. években a GVH által bírsággal zárt versenyfelügyeleti eljárások]		
Év	Összes bírság	
	db	ezer forint
2000.	32	46 600
2001.	18	49 700
2002.	17	35 000
2003.	23	90 000
2004.	33	321 450
2005.	42	438 500
2006.	45	1 839 000
2007.	72	1 301 700

A fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása miatt bírságkiszabással zárt versenyfelügyeleti eljárások száma,

valamint a teljes bírságösszeg mértéke a 2001. évtől – a 2002. év nem jelentős eltérése kivételével – erősen növekvő tendenciát mutat. Ez részben talán annak az „erőátcsoportosításnak” köszönhető, melynek keretében 2002-ben átalakították a GVH struktúráját, s külön szervezeti egységként felállították a Fogyasztóvédelmi Irodát, mely kizárólag a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolásával kapcsolatos ügyekkel foglalkozik. E döntés mögöttes racionalitását az ilyen típusú eljárások nagy száma és ezeknek az antitrösztügylettől való eltérő jellege adta.

Növekvő tendencia olvasható ki az ilyen típusú ügyekben kiszabott versenyfelügyeleti bírságokból is. Különösen nagy „ugrás” tapasztalható a 2004. és 2005. években: az előbbiben összesen 321 millió, az azt követő évben pedig mindösszesen 438 millió Ft versenyfelügyeleti bírságot rótt ki a GVH – szemben a korábbi, arányukban alacsonynak számító összegekkel. Ez az emelkedő összeget mutató bírságolási trend a 2006. évben is folytatódott. Úgy tűnik, hogy az abban az esztendőben a T-Com²⁰-, a Colgate-Palmolive²¹-, az Elektro Computer²²-, a TELE2²³-, a TV2-t üzemeltető MTM-SBS Televízió²⁴- és az AEGON²⁵-ügyekben a GVH által kiszabott magas bírságok egy új bírságolási trend kezdetét jelezték. A GVH ugyanis egyre hangsúlyozottan veszi súlyosító körülményként figyelembe az ismétlődő jogsértést. Egy visszaeső vállalkozásnak akár többszörös versenyfelügyeleti bírságot kell fizetnie, ha a versenyhatóság – ugyanolyan típusú jogellenes magatartásáért – már nem először marasztalja el. Ezenkívül ezekben az években azért is emelkedhettek a bírságösszegek, mert a GVH azokban az esetekben, ahol a jogsértéshez kapcsolódó, megállapítható kommunikációs költségek kellően kifejezik a jogsértés súlyát, a GVH ebből az összegből kiindulva állapítja meg a bírság összegét. A reklámköltségek számos esetben százmilliós nagyságrendű összeget képviselnek. Ezen költség alapulvételét az indokolja, hogy jellemzően a jogsértésre fordított kiadást legalább elérő bevételre szert kíván tenni a vállalkozás.

A 2007. év érdekessége, hogy – a 2006. évhez viszonyítva – 2/3-dal nőtt a bírsággal zárt versenyfelügyeleti eljárások szá-

ma. A kiszabott bírságok összege ugyan kb. negyedével csökkent, ám ez a mennyiség még mindig háromszorosa a két évvel korábban kiszabott szankcióknak. A 2007-ben kirótt két legjelentősebb büntetés az OTP Bankot sújtotta: a pénzügyet egyik alkalommal 200 millió forintot²⁶, egy másik esetben pedig 132 millió forintot²⁷ volt kénytelen befizetni az államkasszába.

A 2006. és 2007. évi adatokból úgy tűnik, hogy a bejelentésre vonatkozó szabályok jelentős átalakítása is meghozta a tőle várt eredményeket.²⁸ Míg a 2005. november 1-jén hatályba lépett Tpvt.-módosítás előtt csak az tehetett bejelentést, akinek jogát vagy jogos érdekét érintette az adott versenyjogsértő magatartás, addig ennek valószínűsítésére az új szabályok bevezetését követően már nincs szükség. Ugyanis bárki, aki jogsértést észlel, bejelentéssel vagy panasszal élhet a GVH-nál.²⁹ S mivel a bejelentések és panaszok túlnyomó többsége a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolását vélelmezi, így a törvénymódosítás hatása erre az ügycsoportra volt a legerősebb (míg 2002-ben, 2003-ban és 2004-ben a bejelentések és panaszok együttes száma 721, 858, valamint 947-re rúgott, addig 2005-ben 1064, 2006-ban 1117, 2007-ben pedig már 1596 bejelentést vagy panaszt kellett elbírálnia a GVH-nak).

2.2. A versenykorlátozó megállapodások miatt kiszabott versenyfelügyeleti bírságok elemzése

2. sz. táblázat

Versenykorlátozó megállapodások (Tpvt. IV. fejezet) [2000-2007. években a GVH által bírsággal zárt versenyfelügyeleti eljárások]		
Év	Összes bírság	
	db	ezer forint
2000.	3	96 000
2001.	0	0
2002.	3	182 460
2003.	9	638 500
2004.	8	8 397 680
2005.	7	2 854 700
2006.	8	8 649 850
2007.	6	1 064 000

²⁶ Vj-113/2007.

²⁷ Vj-114/2007.

²⁸ A bejelentések és panaszok túlnyomó többsége a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolását vélelmezi, így az említett Tpvt.-módosítás az ilyen tartalmú beadványokra volt a leginkább hatással.

²⁹ Tpvt. 43/G. § (1) bek.

¹⁸ Lásd Tpvt. 78. § (1) bek.

¹⁹ A táblázatok és a grafikonok 2000-től tartalmazzák a releváns adatokat. Azért választottam a 2000. esztendő bázis-évként, mert 2001-ben a Tpvt. jelentős módosításai léptek hatályba.

²⁰ Vj-133/2005. (150 millió Ft).

²¹ Vj-148/2005. (257 millió Ft).

²² Vj-154/2005. (168 millió Ft).

²³ Vj-187/2005. (50 millió Ft).

²⁴ Vj-198/2005. (40 millió Ft).

²⁵ Vj-197/2005. (70 millió Ft).

Elemzések

Az iménti táblázatból és grafikából le-szűrhető, hogy 2003-tól kezdődően mind a bírsággal zárult versenyfelügyeleti eljárások száma tekintetében, mind pedig a teljes bírságösszegben változás állt be. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a 2004-ben és 2006-ban kiugróan magas összegek az adott években egy-egy ügynek voltak köszönhetőek: míg előbbiben az autópálya-kartell ügyében hozott határozat az eljárás alá vontakat 7,043 milliárd forint megfizetésére kötelezte³⁰, addig az utóbbi esztendőben a biztosítási piacot érintő eljárásban 6,814 milliárd forint került kiszabásra³¹. Ezekhez képest 2007-ben a legjelentősebb versenyfelügyeleti bírság „csupán” 936 millió forint rúgott³².

Az előzetes bejelentés nélküli helyszíni szemle lefolytatása lehetőségének 2001-ben történő törvénybe iktatása gyakorlatilag kizárólag a versenykorlátozó megállapodások ügycsoportját érintette. Ennek értelmében a GVH versenyjogi jogsértés gyanúja esetén átkutathatja a cég hivatali helyiségeit és járműveit, sőt akár a vállalkozás munkatársainak otthonát, ill. autóját is ún. „hajnali rajtaütésnek” – közkeletűbb angol kifejezéssel: dawn raidnek – vetheti alá.³³ Az adatsor azt támasztja alá, hogy a 2001-es törvénymódosítás, valamint a – GVH berkein belüli – kartellcsoport létrehozása meghozta a tőle várt eredményeket: a 2003. évtől rohamosan emelkedett az ügyek „súlya”. Míg 2002-ben és 2003-ban ügyenként átlagosan „csak” 60, ill. 70 millió forint bírságot szabott ki a GVH, addig ez a szám a következő években már milárdos, ill. több százmilliós szintre emelkedett.

Az export-import szempontjából Magyarország rendkívül támadható piacnak (*contestable market*) minősül (különösen igaz ez Magyarország európai uniós csatlakozása óta, hiszen így a magyar piac is része lett annak a belső piacnak, melyben – immár – 27 ország között szabad az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke áramlása), így nehéz megszervezni és fenntartani egy kartellmegállapodást. Emiatt nem tűnik „abnormálisnak”, hogy a versenyfelügyeleti eljárások tetemes ré-

sze a közbeszerzési eljárásokhoz kötik.³⁴

2.3. Az erőfölénnyel való visszaélés miatt kiszabott versenyfelügyeleti bírságok elemzése

3. sz. táblázat

Versenykorlátozó megállapodások (Tpv. IV. fejezet) [2000-2007. években a GVH által bírsággal zárt versenyfelügyeleti eljárások]		
Év	Összes bírság	
	db	ezer Forint
2000.	5	11 800
2001.	2	10 000
2002.	11	215 500
2003.	4	55 500
2004.	5	165 000
2005.	3	39 000
2006.	5	1 166 000
2007.	0	0

A táblázatból, valamint a grafikonból megállapítható, hogy – a 2002. évet kivéve – az erőfölényes ügyekre alacsony darabszám és – az utóbbi évek fogyasztós és kartellügyeihez képest – viszonylag alacsony versenyfelügyeleti bírság jellemző. Az adatokból nemigen szűrhetőek le tendenciák.

Az ügyek alacsony számának oka, hogy Magyarország – a versenykorlátozó magatartások elemzésénél kifejtetteknek megfelelően – viszonylag kis méretű és támadható piac, ezért nehezen monopolizálható. Az alacsony bírságösszegek mögött pedig – kapcsolódva az előbbihez – az húzódik meg, hogy azok az ügyek, melyekben a GVH Versenytanácsa bírsággal szankcionálta az erőfölénnyel való visszaélést, szűk, kis volumenű piacokat érintettek (pl. temetőt fenntartó vállalkozások,

vámudvart működtető vállalkozás), melyeknél az eljárás alá vont vállalkozások éves üzleti forgalma – ez utóbbit a bírságkiszabásnál kell figyelembe venni³⁵ – általában nem volt jelentős mértékű. Ez alól kivételt képez a MÁV-ot büntető határozat, melyben a GVH Versenytanácsa egymilliárd forint versenyfelügyeleti bírság megfizetésére kötelezte a vasúttársaságot.³⁶

Maró kérdés, hogy 2007-ben miért nem volt egyetlenegy bírságkiszabással zárult erőfölényes ügy sem? Mely okok húzódnak meg ennek hátterében?

Egyrészt az említhető, hogy míg korábban az erőfölényes ügyek jelentős számát a kábeltelevíziók magatartásának (általános szerződési feltételek egyoldalú hátrányos módosítása; programcsomag előzetes bejelentés nélküli hátrányos változtatása; árszint lényeges emelése stb.) értékelése³⁷ tette ki, addig ezek a vállalkozások az évek során – a GVH határozataiban foglalt iránymutatások alapján – „megtanulták”, miképpen kell jogkövető magatartást tanúsítaniuk. Ehhez hozzá kell tenni, hogy immár Magyarország egész területén eljut(hat) minden otthonba a digitális műholdas televíziózás is, mely teljesen átalakította a releváns piac versenyjogi meghatározását. Mivel a hálózat kialakításának jelentős beruházási költségei és az állandó költségek ebből is fakadó magas aránya miatt a kábeltelevíziós szolgáltatás csak nagyszámú, koncentráltan elhelyezkedő előfizető esetén gazdaságos tevékenység, ezért a piacralépés gazdasági szempontból korlátozott azokon a földrajzi területeken, ahol már működik kábeltelevíziós vállalkozás. Az egész ország területén elérhető digitális televíziózás azonban „hálózatfüggetlen”, s ily módon reális versenytársát képezi a korábban az egyes földrajzi piacokon monopóliumot élvező kábeltelevíziós vállalkozások szolgáltatásának.

A másik ok a kötelezettségvállalás („*commitment*”) intézményének alkalmazásában rejlik. A Tpv. ez irányú módosítását 2005-ben a közösségi szabályozás ihlette³⁸, s lényege, hogy a versenyfelügyeleti eljárás során az eljárás alá vont vál-

³⁰ Vj-27/2003.

³¹ Vj-51/2005.

³² Vj-140/2006. (Posta-Lapker) – 936 millió Ft.

³³ A GVH eljárásának jogalapját a Tpv. 65/A. §-a (1)–(2) bekezdése biztosítja. Fontos kiemelni, hogy a versenyhatóság ezen jogkörét csak előzetes bírósági jóváhagyás mellett gyakorolhatja.

³⁴ A közbeszerzési eljárásokban – a GVH Versenytanácsa joggyakorlata értelmében – maguk a közbeszerzésen részt vevő vállalkozások alkotják a releváns piacot. Ez a joggyakorlat helyesnek tűnik az Európai Bizottságnak az érintett piac meghatározásáról kiadott közleményében: „A piac meghatározásának – mind a termékek szintjén, mind a földrajzi dimenziójában – az a célja, hogy beazonosítsa a vállalkozás azon tényleges versenytársait, amelyek képesek korlátozni e vállalkozások magatartását, és megakadályozni azokat abban, hogy a tényleges verseny kényszerítő erejétől függetlenül viselkedjenek.” [Ld. a Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról 97/C 372/03. 2. pont].

³⁵ Lásd Tpv. 78. § (1) és (2) bek.

³⁶ Vj-22/2005.

³⁷ Ennek elemzéséhez ld. Bassola Bálint: A polgári jog és a versenyjog találkozása az általános szerződési feltételek területén – kapcsolódások és elhatárolások, in: A versenyjog aktuális kérdései, Tóth Tihamér (szerk.), Budapest, 2005.

³⁸ Lásd 1/2003/EK rendelet 9. cikk és Preambulum 13. pont.

lalkozás kötelezettséget vállalhat arra, hogy magatartását összhangba hozza a hazai, ill. az uniós versenyjogi szabályokkal. Ha az újabb jogsértéstől való tartózkodást a GVH Versenytanácsa ily módon biztosítottak látja, akkor úgy zárja le az eljárást, hogy előírja a vállalt kötelezettség teljesítését anélkül, hogy megállapítaná a jogsértés elkövetését vagy annak hiányát.³⁹ Az említett törvénymódosítás ugyan már 2005. november 1-jén hatályba lépett, azonban az erőfölényes ügyek hosszabb vizsgálati ideje⁴⁰ miatt csak az azt követő években került sor ezen intézmény alkalmazására. A GVH statisztikái szerint a 2006. és 2007. esztendőben összesen 12, erőfölénnyel való visszaélés „vadjával” indult versenyfelügyeleti eljárás zárult kötelezettségvállalással.

3. Konklúzió

Annak fényében, hogy egyes vállalkozások visszatérő „vendégei” a GVH versenyfelügyeleti eljárásainak, várható, hogy az egyes bírságösszegek ennek megfelelően jelentős emelkedést fognak mutatni. Olyan szankciókat kell ugyanis alkalmazni, melyek tényleges visszatartó erőt jelentenek a „visszaeső” vállalkozásoknak, s a többit is jogkövetésre sarkallják. Fontos azonban, hogy ne csak a bírságolás szolgálja a szankcionálás kettős – *preventio specialis* és *preventio generalis* – célkitűzését. A bírságolás mellett a versenyhatóság „arszenáljában” kell hogy szerepeljenek egyéb, a vállalkozások jogkövetését ösztönző (pl. engedékenységi program), valamint a jogsértéstől elrettentő (pl. széles körű vizsgálati jogosítványok, kriminalizáció) eszközöknek is. Kérdés, hogy jelenleg elégségesek-e ezek arra, hogy a GVH hatékonyan elősegítse jogszerű magatartás tanúsítását. Melyek azok a további „fegyverek”, melyekkel kiegészíthető a versenyfelügyelet „fegyvertára”? Álljon itt néhány,

az utóbbi időszakban felmerült ötletek közül:

- azon vezető tisztségviselők állásukból való felfüggesztése, akik részt vettek a kartellmegállapodásban;
- a versenyjogi jogsértések esetén érvényesíthető magánjogi igények (pl. kártérítés) elősegítése [pl. a csoportos kereset („class action”) hatékony alkalmazhatósága által];
- a közérdekű keresetek tényleges érvényre juttatása;
- befektetőket informáló vállalati indexeken (pl. FTSE) a vállalkozás versenyjogot sértő cselekményeinek figyelembevétele az értékeléskor;
- a bíróságok tényleges beszédése – ezzel kapcsolatban meg kell említeni, hogy a bíróságok befizetésére a GVH-n belül monitoringrendszer működik, melynek keretében a GVH előbb fizetési felszólítást küld a bíróság megfizetésére kötelezetteknek, majd – a felszólítás eredménytelensége esetén – az adóhatósághoz fordul. Az ilyen módon történő tényleges fizetésre kötelezés a gyakorlatban azért nem okoz nehézséget, mert ha a kötelezett a teljesítésére nyitva álló határidőn belül sem tett eleget kötelezettségének, akkor a versenyfelügyeleti bíróság adók módjára behajtandó köztartozásnak minősül, amelyet a GVH megkeresésére az illetékes állami adóhatóság szed be.⁴¹

Ami az állami szerepvállalást illeti, kiemelten fontos követelmény, hogy ne szülessenek olyan jogszabályok, melyek a vállalkozásokat versenyjogot sértő magatartásra indítják. Olyan rendelkezéseket kell tehát alkotni, amelyeknek nincsenek a versenyjogi jogkövetés szempontjából negatív „mellékhatásai”. Ehhez viszont folyamatos kommunikáció szükséges a jogalkotást előkészítő állami szervek, a verseny szempontjait érvényre juttató Gazdasági Versenyhivatal, valamint az érintett vállalkozások és azok érdekvédelmi szervezetei között.

Tekintettel arra, hogy 1990 előtt gyakorlatilag nem létezett versenyjogi jogalkalmazás⁴², elmondható, hogy a gazdasági életben ezeknek a szabályoknak a tiszteletben tartása olyan, hosszú évek tanulási folyamatának eredménye,

mely még ma sem zárult le. Kutatások ugyanakkor azt mutatják, hogy a GVH és a versenyjogi előírások – még ha nem is részletes – ténye már igen széles körben ismert a vállalkozások előtt.⁴³ Egyrésről tehát úgy tűnik, hogy a vállalkozások túlnyomó többsége tudatában van a versenyjogi szabályok tiszteletben tartásának fontosságával, ugyanakkor számos vállalkozás részéről tapasztalható, hogy – különösen a kőkemény kartellmegállapodások (ún. „hard-core cartels”) esetében – egyre kifinomultabb eszközöket alkalmaznak jogsértéseik versenyhatóság előtti titokban tartására (pl. bizonyító erejű feljegyzések szándékos megsemmisítése). Éppen ez utóbbi miatt van szükség széles körű társadalmi szemléltetváltásra, ugyanis a GVH által kivetett súlyos pénzbüntetések csak akkor tudnak igazán eredményesen hatni a versenyjogot megszegőkre, ha ezeket a jogsértéseket a társadalom is negatívan értékeli. Több figyelmet kell tehát szentelni a közvélemény, valamint a vállalkozások minél magasabb fokon való versenyjogi tájékoztatásának. Azért is elengedhetetlenül fontos ez, mert még tizenöt évvel a versenytörvény hatálybalépése után is gyakran tapasztalható, hogy egyes hazai vállalatvezetők (még) nincsenek maradéktalanul tisztában a kartellezés súlyosságával, annak rendkívül káros gazdasági és társadalmi hatásaival.

³⁹ Tptv. 75. § (1) bek. A kötelezettségvállalás intézményéhez ld. Bassola Bálint: „Rettegjetelek kartellek!” – a versenytörvény új rendelkezései, in: Acta Facultatis Politico-Iuridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae, tom. XLII. (ann. 2005), ELTE Budapest, 2005.

⁴⁰ A vizsgálat elrendelésétől számított 180 nap, mely két alkalommal, egyenként 180 nappal meghosszabbítható [ld. Tptv. 63. §-a (2) bekezdésének b) pontja és (6) bekezdése].

⁴¹ Lásd Tptv. 90. § (5) bek.

⁴² Az 1984. évi IV. tv. a tisztességtelen gazdálkodás tilalmáról ugyan hatályban volt, azonban azt gyakorlatilag egyáltalán nem alkalmazták.

⁴³ A GVH a 2002-es, 2003-as és 2004-es évek után 2007-ben is közvélemény-kutatást rendelt meg a Tárki Társadalomkutató Intézettől. A kutatás a lakosság, valamint a versenyhivatali munka szempontjából kiemelt célcsoportok (jogászok, vállalkozók, gazdasági újságírók) versenyjogi ismereteit, a GVH munkájával kapcsolatos véleményét tárta fel. A kutatás rávilágított: a vállalkozók körében szinte minden megkérdezett hallott már a GVH-ról. A teljes tanulmányt ld. www.gvh.hu/Versenykultura/Kozpont/fejzeteben.

Elemzések

A GVH által kiszabott legmagasabb versenyfelügyeleti bírságok egyes ügýtípusok szerint csoportosítva (1991. január 1. és 2007. december 31. között)

Fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása (Tpvt. III. fejezet)		
Ügyszám	Eljárás alá vont vállalkozás(ok) (zárójelben az érintett termék vagy szolgáltatás)	Kiszabott bírság (ezer Forint)
Vj-54/2006	Proctor&Gamble Kft (Bonux mosópor)	315 000
Vj-148/2005	Colgate-Palmoliv (Colgate Total fogkrém)	257 000
Vj-113/2007	OTP Bank Nyrt. (hitelkártya reklámozása)	200 000
Vj-154/2005	Electro Computer, Budapest Bank, Credigen (hitel)	168 000
Vj-133/2005	MagyarTelekom Rt. (Favorit tarifacsomag)	150 000
Vj-114/2007	OTP Bank Nyrt (forint alapú lekötés)	132 000
Vj-86/2004	EGIS Gyógyszergyár Rt. (Coverex gyógyszer)	100 000
Vj-22/2006	Tesco (akciós ajánlatok)	100 000
Vj-48/2006	Magyar Telekom Nyrt. (Dominó aktív mobiltelefon szolgáltatás csomag)	100 000
Vj-56/2006	OTP Bank Rt. (hitelkártya)	100 000

Versenykorlátozó megállapodások (Tpvt. IV. fejezet)		
Ügyszám	Eljárás alá vont vállalkozás(ok) (zárójelben az érintett termék vagy szolgáltatás)	Kiszabott bírság (ezer Forint)
Vj-27/2003	Betonút, Strabag, Hídépítő, Egút, Debmút (autópálya-kartell - közbeszerzés)	7 043 000
Vj-51/2005	Allianz, Generali (biztosítás)	6 814 300
Vj-162/2004	Int. System House, IBM, SAP (informatikai közbeszerzési kartell)	1 510 000
Vj-56/2004	Betonút Szolgáltató és Építő Rt. és tsai. (útépítési közbeszerzési kartell)	1 313 300
Vj-140/2006	Magyar Posta, Lapker (lapterjesztés)	936 000
Vj-102/2004	AREVA és társai (kapcsoló berendezések)	702 000
Vj-25/2004	Strabag, Egút, Alterra, Mota-Engil, Mélyépítő Rt., Swietelsky (útépítési közbeszerzési kartell)	593 900
Vj-28/2003	Baucont, KÉSZ, Épker (épületfelújítási közbeszerzési kartell)	590 000
Vj-22/2002	Westel, Pannon GSM (mobiltelefon szolgáltatás végződési díja)	360 000
Vj-154/2002	Baucont, Középutépitő Rt. (épületfelújítási közbeszerzési kartell)	298 000

Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés (Tpvt. V. fejezet)		
Ügyszám	Eljárás alá vont vállalkozás(ok) (zárójelben az érintett termék vagy szolgáltatás)	Kiszabott bírság (ezer Forint)
Vj-22/2005	Magyar Államvasutak (pályahasználat)	1 000 000
Vj-69/2005	Hungarotel Rt. (internet szolgáltatás)	150 000
Vj-100/2002	Matáv (telefon árprés)	70 000
Vj-175/2001	Titász (közvilágítás)	65 000
Vj-121/2003	Vivendi (nyári akció)	55 000
Vj-176/2001	Démász (közvilágítás)	45 000
Vj-18/2002	UPC (díjmelés, programcsomag változtatás)	40 000
Vj-39/2002	UPC (Internet hozzáférés biztosítása)	35 000
Vj-66/2004	Matáv Rt. (hálózati szerződés)	35 000
Vj-14/2003	Győri KábelTV (kábeltelevíziós szolgáltatás)	30 000

Quo vadis versenyjogi jogalkalmazás Európában?

– néhány gondolat egy frissen megjelent könyv kapcsán*

„Aki sokat markol, keveset fog” – tartja a népnyelv. Ez a közmondás azonban nem mondható el arról a Ioannis Kokkoris által szerkesztett, a közelmúltban angol nyelven a neves londoni kiadó, a Sweet and Maxwell gondozásában megjelent könyvről, mely Lisszabontól Helsinkiig közel másfélezer oldalon mutatja be az egyes európai uniós tagállamok – valamint az Európai Bizottság és az Európai Bíróság – legjellemzőbb versenyjogi döntéseit (versenykorlátozó megállapodások, erőfölénnyel való visszaélés, fúziók). Teszi ezt érdekesen, szemléletesen, az egyes döntésekhez kommentárokat fűzve.

Kérdés persze, hogy e vaskos könyv – azon túl, hogy az összehasonlító jogot kedvelők számára igazi csemegét jelent – mi célt szolgálhat a gyakorló versenyjogász számára? A könyv egyik létjogosultságát az a 2004. május 1-jén hatályba lépett reform adta, mely az uniós versenyjogi jogalkalmazást jelentős mértékben átformálva, fontos hatásköröket adott a tagállami versenyhatóságok kezébe. Az EU bővítésével egy időben életbe lépett uniós versenyjogi reformcsomag értelmében ugyanis a közösségi versenyjogi szabályok betartására már nemcsak az Európai Bizottság (EB) jogosult, hanem a nemzeti versenyhatóságok (Magyarországon a Gazdasági Versenyhivatal) is. Ezenkívül európai uniós szinten – az Európai Bizottság döntésének megtámadása folytán – az Európai Bíróság és az Elsőfokú

Bíróság is alkalmazza a közösségi versenyjogot, sőt a tagállami bíróságok előtt is lehet hivatkozni az uniós versenyszabályokra.

A magyar vállalkozások szempontjából az uniós versenyjogi reform egyik legfontosabb rendelkezése, hogy a Gazdasági Versenyhivatal a közösségi jogot is köteles alkalmazni minden olyan esetben, ahol a versenykorlátozó megállapodás, valamint a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés a tagállamok közötti kereskedelmet érintheti. Így például, ha egy árrögzítő kartellmegállapodás több tagállam területére terjedt ki, akkor jelen van a tagállamok közötti kereskedelem érintettsége.

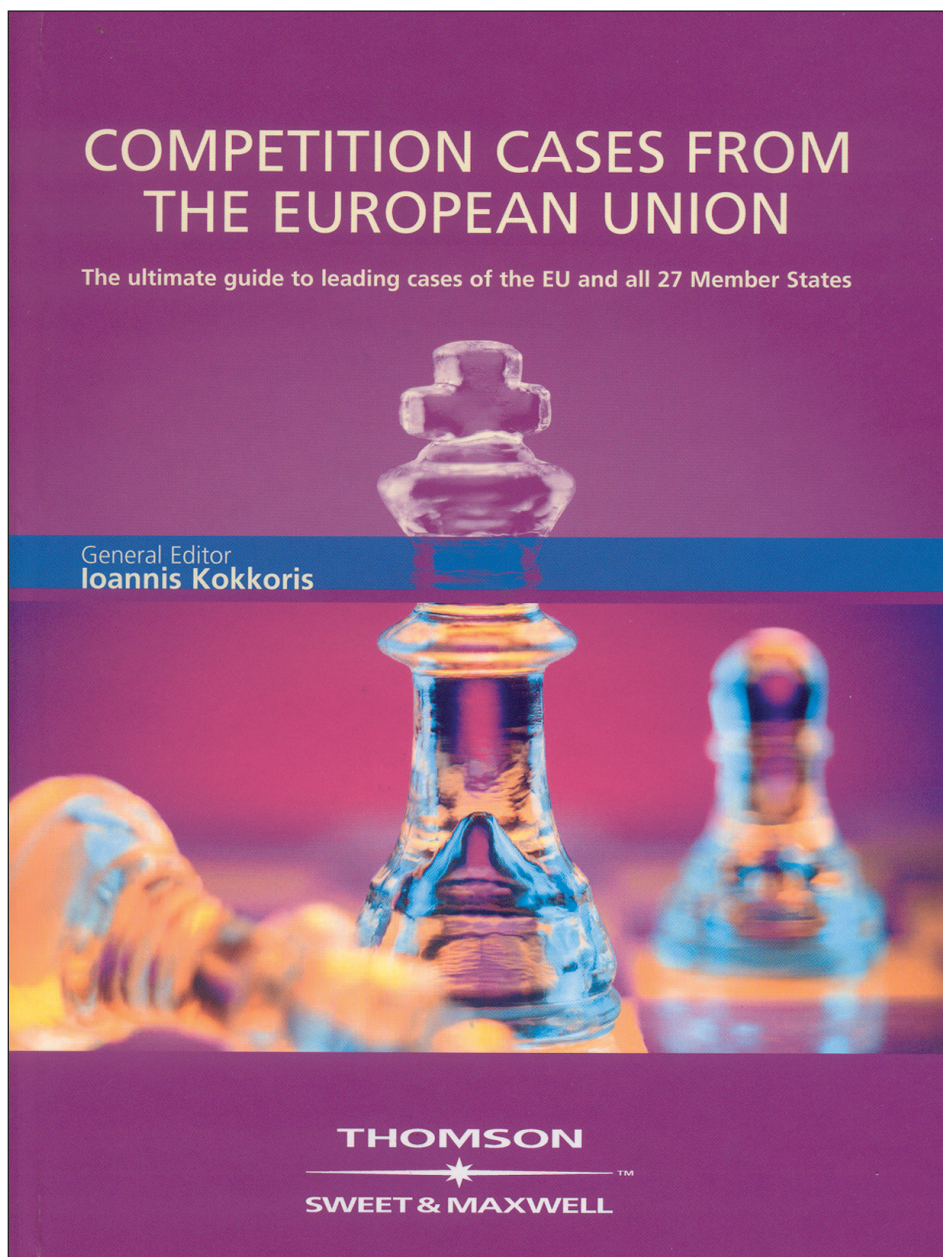
Jogosan merül fel kérdésként, hogy nem szenved-e csorbát a közösségi versenyjog egységes alkalmazásának követelménye azáltal, hogy azt immár 27 tagállami versenyhatóság alkalmazza? A Kokkoris által szerkesztett könyv ugyan vegyesen tartalmaz közösségi és nemzeti jogalapon párhuzamosan, valamint kizárólag nemzeti jog alapján indult ügyeket, azonban kiválóan illusztrálja, hogy lehetnek ugyan bizonyos hangsúlybeli eltérések a jogalkalmazásban, de a fő csapásirányt illetően a jogalkalmazás ugyanazon irányba mutat. Ez elengedhetetlen annak érdekében is, hogy uniós belső piacon a vállalkozások a közösségi versenyjogi jogalkalmazást illetően ne legyenek jogbizonytalanságban, s gazdasági tevékenységük során ugyanazon követelményekkel szembesüljenek például Dániában, mint Görögországban.

A fent említett reform Brüsszel eddigi legnagyobb uniós versenyjogi átalakítása volt. Az Európai Bizottságnak és a 25 tagállami versenyhatóságainak eredményes működése jelentős részben ugyanis azon múlik, hogy milyen magas szinten képesek összehangolni tevékenységüket például egy országhatáron átívelő kartellmegállapodás felderítésében. A három éve életbe lépett uniós szabályok értelmében a tagállami versenyhatóságokból és az Európai Bizottságból álló Európai Versenyhálózat keretén belül ügyek átadására is sor kerülhet. Ennek az a jelentősége, hogy a konkrét esetben az a ver-

senyhivatal jár el, amely a leghatékonyabban képes véget vetni a versenyjogi szabályt sértő magatartásnak. Ennek érdekében az uniós jog lehetővé teszi, hogy a közösségi versenyjog alapján folytatott eljárásokban az Európai Versenyhálózatban részes versenyhivatalok és az Európai Bizottság egymással információkat cseréljenek ki és ezeket bizonyítékként használhassák fel a vállalat ellen indított eljárásban. A tagállamok közötti versenyjogi együttműködésnek valószínűleg ez a rendkívül gyors információáramlás az egyik leghatékonyabb eszköze: a számítógépes intranet hálózaton mindegyik versenyhatóság azonnal tudomást szerez arról, ha egy másik versenyhatóság a közösségi jog alapján valamilyen vizsgálati cselekményt kíván foganatosítani. Ezenkívül a versenyhatóságok szakértői véleményért vagy akár egy egyszerű tanácsért is bármikor az Európai Bizottsághoz, ill. egymáshoz fordulhatnak. Az elmúlt három év tapasztalatai alapján megállapítható, hogy az EU versenyjogi reformjának elképzelései beváltak a hozzájuk fűzött reményeket: a versenyhatóságok közötti együttműködés rendkívül összehangolt, s az ezidáig a nemzeti versenyhivatalok által indított kb. 1000 ügy önmagáért beszél. Ilyen mennyiségű jogsértés felderítésére ugyanis az Európai Bizottság – egyedül – biztos, hogy nem lett volna képes.

A kötet a fúziókontroll tárgykörébe tartozó ügyeket is ismerteti. A fúziók engedélyezése esetében elsősorban a tranzakcióban részes vállalkozások üzleti forgalmi adatainak nagyságától függ az, hogy az Európai Bizottság vagy a tagállami versenyhatóság jogosult-e elbírálni a beadott kérelmet. Az mindenesetre megjegyzendő, hogy ez az ügyelosztás – bizonyos feltételek fennállta esetén – rugalmas, ugyanis lehetőség van az ügy áttételére mind a két irányban. Ily' módon lehetséges, hogy egy fúziós kérelem, amelyet a küszöbszámok alapján egy vagy több tagállamnak kellene elbírálnia, mégis az Európai Bizottság hatáskörébe kerüljön, mert az hatással van a tagállamok közti kereskedelemre. Ugyanígy, egy európai

* KOKKORIS, Ioannis., "Competition Cases from the European Union. The ultimate guide to leading cases of the EU and all 27 Member States", Sweet and Maxwell, 2008.

bizottsági hatáskörbe tartozó ügy kerülhet egy (vagy több) tagállam elbírálása alá, ha megállapítható, hogy az összefonódás azzal fenyeget, hogy jelentősen befolyásolja a versenyt az adott tagállamon belüli elkülönült piacon.

A kötet magyar jogalkalmazásra vonatkozó részét Tóth Tihamér egyetemi docens, a Versenytanács elnöke írta. A versenykorlátozó megállapodásokat érintő részből természetesen nem maradhatott ki a fővárosi bíróság által is megerősített, milliárdos bírságokat kiszabó autópályakartell -ügy¹, a bíróságon hosszú évekig húzódó kávé-kartell ügy², az engedékenységi kérelemmel indult, a kapcsolóberen-

dezések piacát érintő ABB-ügy³, az összehangolt magatartásra példát szolgáltató mozi-kartell ügy⁴, valamint a British American Tobacco vertikális megállapodásai kapcsán indult eljárás⁵ sem. A könyvben tárgyalt erőfölényes ügyek talán legjelentősebbike a MÁV ellen kiszabott, egy millárd forintra rúgó versenyfelügyeleti bírság⁶, emellett ismertetésre kerül néhány, az energiaszektorra vonatkozó ügy⁷, valamint egy, a kábelszolgáltatási piacot érintő versenyhivatali eljárás.⁸ A fúziós eljárás-

¹ Vj-27/2002 (Strabag és trs.)

² Vj-70/2002 (Budapest Film és trs.)

³ Vj-94/2005 (British American Tobacco és trs.)

⁴ Vj-22/2005 (Magyar Államvasutak Zrt.)

⁵ Vj-116/2005 (TIGÁZ); Vj-156/2005 (E.ON); Vj-176/2001 (DÉMÁSZ)

⁶ Vj-93/2003 (Balatonfüred Kábelszat Kft.)

sok közül az egyik ismertetés a GVH azon kevés ügyét tárgyalja, melyben a versenyhivatal megtagadta az engedély megadását.⁹ Egy másik, a könyvben szereplő ügyben a GVH kötelezettségek vállalásához kötötte a tranzakcióhoz való hozzájárulást. A lapkiadás piacát érintő, a könyvben részletesen elemzett eljárás pedig kiváló példával szolgál a mélyreható piackutatás elvégzésének fontosságára a fúziók portfólió hatásaival kapcsolatban.¹⁰

A kötetben az egyes „országjelentések” – ugyanazt a sémát követve – három részre bonthatók: versenykorlátozó megállapodások tilalmába ütköző magatartások; erőfölénnyel való visszaélés tilalmát sértő magatartások; valamint a fúziókontroll tárgykörébe tartozó ügyek. Az ügyek – esetcsoportonként kb. 8-10 – lényegét a szerzők röviden összefoglalják, majd minden egyes döntéshez magyarázatot fűznek. Az egyes ügytípusok ismertetését a vonatkozó nemzeti törvényi rendelkezések angol nyelvű fordítása előzi meg.

A kötet használóit egy rendkívül részletes kulcsszó-index segíti az eligazodásban, mely hasznos iránytűként szolgál az esetjog erdejében való tájékozódásban, s a műnek kézikönyvként való hatékony használatát teszi lehetővé. Ugyanakkor egyes országok esetében szerepel, másoknál azonban hiányzik egy olyan áttekinthető bibliográfia, mely tartalmazza az adott nemzeti versenyjog legfontosabb kommentárjait és tankönyveit. Ez hasznos eszköze lehet annak a gyakorló vagy elméleti jogásznak, akinek az egyes tagállami joggyakorlathoz további támpontokra van szüksége munkájában.

Az mindenképpen elmondható a kötetről, hogy jelenleg ez az egyetlen átfogó, a tagállami és közösségi versenyjogi gyakorlatot ilyen részletességgel bemutató mű. A nemzeti versenyhatósági és bírósági ügyek, valamint az azokhoz kapcsolódó magyarázatok bepillantást engednek olyan jellegzetes és az adott ország joggyakorlata szempontjából fontosnak ítélt ügyekbe, melyek egyébként elkerülnék a versenyjogász figyelmét. A kötet azonban nemcsak jogászok, hanem közgazdászok számára is ötletet, inspirációt adnak, s támpontul szolgálnak a versenyjogi jogalkalmazás mélyebb megértéséhez is.

BASSOLA BÁLINT

⁹ Vj-212/1999 (MATÁV KábelTV)

¹⁰ Vj-59/2003 (Tabora, Ringier)

¹ Vj-27/2002 (Strabag és trs.)

² Vj-185/1994 (Sara Lee és trs.)

Előzetes statisztikai adatok a Gazdasági Versenyhivatal versenyfelügyeleti tevékenységéről

A 2007-ről áthúzódott és 2008-ban kezdődött bejelentésekről, panaszokról
és a versenyfelügyeleti eljárásokról

Az összeállítás időpontja: 2008. június 2.

I. Bejelentések és panaszok

Megnevezés	Száma
2007-ről áthúzódott	236
2008-ban érkezett	971
Együtt	1207
Ebből: jogerősen elutasított	782
Versenyfelügyeleti eljárás indult	19
Elbírálás alatt, folyamatban lévő	406

Elbírált jogorvoslati kérelmek száma

Megnevezés	A jogorvoslati kérelmet	
	elfogadta	elutasította
Fővárosi Bíróság	0	1
Összesen	0	1

II. Versenyfelügyeleti eljárások

Megnevezés	Száma
2007-ről vagy korábbi évekről áthúzódott	109
2008-ban indult	75
Együtt	184
Ebből: versenyhivatali határozattal lezárt	68
Folyamatban lévő	116

Az eljárások megoszlása

Megnevezés	Száma
Fogyasztók megtévesztése	94
Erőfölény	44
Kartellmegállapodás	24
Fúziókontroll	22
Összesen	184

III. Versenyfelügyeleti eljárásban hozott döntések megoszlása

Megnevezés	Törvény- sértés	Bírság 1000 Ft-ban	Meg- szüntetés	Engedé- lyezés	Elutasítás	Nem engedély- köteles	Egyéb lezárás	Összesen
Fogyasztók megtévesztése	29	543 925	7				9	45
Erőfölény	0	0	5				2	7
Kartellmegállapodás	0	0	3				1	4
Fúziókontroll	0	18 000	0	10	0	1	1	12
Összesen	29	561 925	15	10	0	1	13	68

IV. Versenyfelügyeleti eljárásban kiszabott legnagyobb bírságok (2008. január 1.–május 31.)

Vj szám	Ügynév	Összeg	Ügytípus
209/2007	Crystal Institute Kft - Flavinárium Zrt. - Flavin-7 ital	120 534 600	fogyasztók megtévesztése
120/2007	Tesco - árfeltüntetés	100 000 000	fogyasztók megtévesztése
121/2007	CIB Bank Zrt - kedvezményes lakáshitel	90 000 000	fogyasztók megtévesztése
129/2007	Raiffeisen Bank Zrt - rugalmas lakáshitel	80 000 000	fogyasztók megtévesztése
153/2007	Digitania Zrt - társkeresés	63 990 000	fogyasztók megtévesztése
173/2007	Auchan - akciós termékek	30 000 000	fogyasztók megtévesztése
179/2007	Bólyi Mg-i Zrt. - Bólyi Agrokémiai Kft. - fúzió	18 000 000	fúzió
163/2007	Euro Credit Consulting Kft - hitelszerződés feltételei	14 000 000	fogyasztók megtévesztése